

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

Fakulta architektury

INTERPRETACE DOČASNÝCH KONSTRUKCÍ V KONTEXTU
AKTIVACE NEVYUŽÍVANÝCH OBJEKTŮ

DIZERTAČNÍ PRÁCE

Ing. arch. Marie Joja

Brno 2023

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY

FACULTY OF ARCHITECTURE

ÚSTAV STAVITELSTVÍ

DEPARTMENT OF ENGINEERING

INTERPRETACE DOČASNÝCH KONSTRUKCÍ V KONTEXTU AKTIVACE NEVYUŽÍVANÝCH OBJEKTŮ

INTERPRETATION OF TEMPORARY STRUCTURES IN THE CONTEXT OF ACTIVATION OF
ABANDONED SITES

DIZERTAČNÍ PRÁCE

DOCTORAL THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

Ing. arch. Marie Joja

ŠKOLITEL

SUPERVISOR

doc. Ing. Monika Petříčková, Ph.D.

BRNO 2023

Abstrakt

Dočasné využití je ověřeným nástrojem v procesu aktivace nevyužívaných objektů. Dizertační práce upozorňuje na fenomén krátkodobé funkční náplně a jeho úspěšné aplikace v rámci strategie obnovy opuštěných budov. Strategie dočasného využití nabízí možnost testování nových myšlenek pro koncept dlouhodobého využití.

Na základě analýzy případových studií byla sestavena webová databáze na adrese www.archipop.cz. Tato veřejně přístupná databáze poskytuje seznam projektů, které uplatňují princip dočasného využití při úspěšné obnově zanedbaných lokalit. Mnoho z těchto projektů je zaštitěno institutem dočasného plánování. Cíle institutu, který dohlíží na dočasné využití v úzké spolupráci s městskými samosprávami, byly zobecněny v samostatné kapitole.

Nabyté poznatky z procesu zkoumání principů dočasné architektury byly použity v praktickém úkolu tvorby strategie aktivace vybraného nevyužívaného komplexu, konkrétně areálu bývalé továrny na výrobu papíru ve španělské provincii Pontevedra.

Klíčová slova

Dočasné využití, přechodná funkce, opuštěné budovy, nevyužívané objekty, aktivace prostoru, participace, krátkodobé plánování, pop-up, archipop, databáze projektů, Pontevedra.

Abstract

Temporary use serves as a useful tool in a process of activation of unused buildings. The final thesis puts the phenomenon of short-term function in a centre of attention and it examines successful application of transient use in a strategy of restoration of abandoned buildings. Principles of temporary use define an opportunity to test new ideas in the process of designing long-term use.

A newly established database on *www.archipop.cz* is based on an analysis of case studies of temporary use. The publicly accessible database provides a list of selected projects that successfully activated neglected spaces via temporary use. Many of these projects are managed by a temporary planning institute. General goals of an institute, which sets up principles of temporary use in close cooperation with municipalities, are summarized in an individual chapter.

The acquired knowledge of the process of analysis of principles of temporary use was verified in a practical task. The assignment was to create a strategy for an activation of an unused complex, specifically a site of a former paper factory in the Spanish province of Pontevedra.

Key words

Temporary use, transient function, abandoned architecture, unused buildings, space activation, participation, short-term planning, pop-up, archipop, databases of projects, Pontevedra.

Bibliografická citace

JOJA, Marie. *Interpretace dočasných konstrukcí v kontextu aktivace nevyužívaných objektů*. Brno, 2023. Dostupné také z:

<https://www.vutbr.cz/studenti/zav-prace/detail/121358>. Dizertační práce.

Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, Ústav stavitelství. Vedoucí práce Monika Petříčková.

Prohlášení o původnosti práce

Prohlašuji, že jsem dizertační práci na téma **Interpretace dočasných konstrukcí v kontextu aktivace nevyužívaných objektů** vypracovala samostatně, a veškerou použitou odbornou literaturu jakož i všechny další informační zdroje, z nichž jsem vycházela, jsem uvedla v seznamu referencí připojeném v závěru této práce.

Dále prohlašuji, že jsem všechna převzatá vyobrazení v obrazové příloze této práce použila podle svého nejlepšího vědomí v souladu s aktuálně platnou legislativou týkající se ochrany autorských práv a řádně jsem v seznamu referencí uvedla zdroje použitých ilustrací.

Ing. arch. Marie Joja

Poděkování

Děkuji své školitelce a vedoucí práce, doc. Ing. Monice Petříčkové za odborné vedení i cenné podněty a připomínky k mému výzkumu a tvorbě dizertační práce.

Dále děkuji svým pomocným školitelům, Ing. arch. Báře Ponešové a Ing. arch. Janu Foretníkovi za jejich ochotu v průběhu mého studia i za řadu sdílených poznatků z praxe.

V neposlední řadě patří velký dík mé rodině a to za trpělivost a podporu po dobu mého studia, psaní dizertační práce a především po dobu strávenou cestami za získáním cenných zkušeností nejen ze zahraničí.

OBSAH

1.	ÚVOD	10
2.	STRUČNÁ HISTORIE DOČASNÝCH KONSTRUKCÍ.....	12
3.	INTERPRETACE DOČASNÝCH KONSTRUKCÍ V KONTEXTU AKTIVACE NEVYUŽÍVANÝCH OBJEKTŮ	27
	3.1. Přehled souč. stavu problematiky aktivace nevyuž. objektů ..	27
	3.2. Cíle a záměry práce.....	28
	3.3. Metodika a způsob řešení.....	29
	3.4. Pracovní definice a koncepty	30
4.	DOČASNÁ ARCHITEKTURA POP–UP	32
	4.1. Dočasné využití.....	32
	4.2. Fáze obnovy pomocí dočasného využití.....	34
5.	ÚČASTNÍCI PROCESU POP–UP.....	38
	5.1. Majitel	38
	5.2. Ideátor a komunita.....	39
	5.3. Mediátor	46
6.	ROLE INSTITUTU DOČASNÉHO PLÁNOVÁNÍ.....	47
	6.1. Místní podpůrná skupina.....	48
	6.2. Analýza případových studií	49
	6.3. Obecná definice institutu dočasného plánování.....	51

6.4. Příklady nastavení podmínek dočasného využití	53
6.5. Shrnutí	55
7. ANALÝZA PROJEKTŮ DOČASNÉHO VYUŽITÍ	56
Kritéria hodnocení	57
8. SEZNAM PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ	64
8.1. Česká republika (16 případových studií)	64
8.2. Evropa (44 případových studií)	69
8.3. Případová studie z Brna – The Distillery	84
9. PROCES TVORBY WEBOVÉ DATABÁZE	87
9.1. Granty	87
9.2. Tvorba webové databáze (hledisko IT)	88
9.3. Obsah webu	90
9.4. Prezentace databáze	93
10. SYNTÉZA POZNATKŮ – MANUÁL	98
11. DEFINICE STRATEGIE AKTIVACE NEVYUŽÍVANÉHO OBJEKTU	100
Továrna na papír – zachovat či zbořit?	100
11.1. Placemaking Europe	100
11.2. Aktivní účast v programu Placemaking Europe 2022	101
11.3. Význam města Pontevedra	103
11.4. Stručná historie areálu továrny na výrobu papíru	104

12. SCÉNÁŘ ROZVOJE INDUSTRIÁLNÍHO AREÁLU “A PAPER PILOT TOUR”	110
12.1.Podrobný popis jednotlivých fází v bodech.....	110
Fáze 1 “Příznivci nové podoby papírnictví”	110
Fáze 2 „Pilotní verze“	111
Fáze 3 „A Paper Factory Centre“	111
13. ZÁVĚR	113
13.1.Hodnocení a výsledky	113
13.2.Přínos práce	115
13.3.Summary	117
14. LITERATURA A ZDROJE.....	119
Použitá literatura	119
Internetové zdroje.....	121
Zdroje ilustrací a vyobrazení.....	122
Publikační činnost	128
Výzkumné projekty	129

1. ÚVOD

Téma dočasné architektury se stalo často skloňovanou frází v kontextu revitalizací nevyužívaných objektů a lokalit. Nejde však o současný fenomén. Princip využití přechodných konstrukcí a krátkodobých funkčních náplní je historicky využívaným nástrojem pro aktivaci daného prostoru. Často se setkáváme s anglickým termínem *pop-up*¹, který charakterizuje jednu z hlavních vlastností těchto aktivit, a to schopnost rychle reagovat na aktuální poptávku či problém a zároveň pracovat s prostorem, který si zaslouží pozornost. Dočasné aktivity jsou vloženy do existujícího prostoru bez ambicí jej měnit či přetvářet. Tímto nenásilným způsobem se snaží o zachování typických rysů objektu, ale zároveň připravují půdu pro start nové provozní éry. Otevírají možnost nekonečných experimentů vedoucích k nastartování zájmu o objekt a jeho celkovou obnovu. Dočasná aktivace poskytuje možnost podrobného zkoumání objektu v rámci malých zásahů a postupně vytváří vizi budoucího využití. Současně dostává objekt do popředí zájmu místních komunit obyvatel, sdružení, organizací, podnikatelů a dalších zainteresovaných skupin. V rámci této disertační práce je dočasný princip popsán z mnoha různých pohledů a poskytuje ucelený náhled do problematiky krátkodobých zásahů. Cílem práce je upozornit na tento fenomén a jeho úspěšné aplikace jak v českém, tak evropském prostředí, a definovat obecná pravidla fungování dočasných aktivit. Na závěr byl princip aplikován na konkrétní lokalitu industriálního areálu a byla definována strategie obnovy za využití nástrojů přechodných aktivit.

¹ *pop-up* „objevit se náhle, vynořit se“

HAIS, Karel. *Velký anglicko-český slovník*. Voznice: LEDA. 1997. ISBN 80-85927-35-7.

„užívá se pro popis obchodu, restaurace apod., která funguje dočasně po daný omezený časový úsek, kdy má možnost získat nejvíce zákazníků“ (volně přeloženo z dictionary.cambridge.org)

Anotace disertační práce vznikala ve spolupráci s grantovým projektem NAKI *Identifikace a interpretace vzniku, podoby a proměny barokní kulturní krajiny jihomoravského pohraničí*. Jak samotný popis projektu uvádí, toto období výrazně „reinterpretovalo a přetvořilo význam a vzhled krajinného rámce novověké společnosti“². Pro výzkum byly vybrány dvě významné oblasti, pohraniční území Mikulovska a okolí Znojma. Na projektu NAKI jsem spolupracovala v průběhu magisterského studijního programu v rámci modulového specializovaného ateliéru. Podílela jsem se na rekonstrukci historických map a workshopech soustředěných na výzkum charakteru daného území. Jako pracovní objekt diplomového semináře byl vybrán komplex Tasovického mlýna.

S tématem tzv. *pop-up* architektury jsem se poprvé setkala právě při návrhu obnovy areálu Tasovického mlýna a jeho zapojení do okolního dění vesnice a regionu. Komplex mlýna po restituci v roce 1989 prošel řadou necitelných zásahů, které byly završeny požárem v roce 2009³. Od té doby jsou budovy v zoufalém stavu a objekty chátrají. Nejsou začleňovány do současných urbanistických vrstev a jejich budoucí funkce není jasně definována. Vzhledem k velikosti komplexu bylo příhodné přistupovat k obnově postupně. Objekty jako takové vyžadovaly počáteční stabilizaci. Vystala otázka financování následných etap revitalizace. Při hlubším zkoumání různých variant řešení špatného stavu se *dočasná*⁴ architektura jevila jako nejvhodnější řešení. Obsah diplomové práce

² Ministerstvo kultury ČR. *Identifikace a interpretace vzniku, podoby a proměny barokní kulturní krajiny jihomoravského pohraničí* [online]. Masarykova univerzita. 2013 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/projekty/21983>

³ ELIÁŠ, Jan O. *Tasovice mlýn a residence: Podrobný stavebně historický průzkum* [online]. 1993 [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.shpelias.cz

⁴ *dočasná stavba* „Dočasná stavba je stavba, u které stavební úřad předem omezí dobu jejího trvání. Za stavbu se považuje také výrobek plnící funkci stavby.“ (§ 2 odst. 3 183/2006 Sb. Stavební zákon)

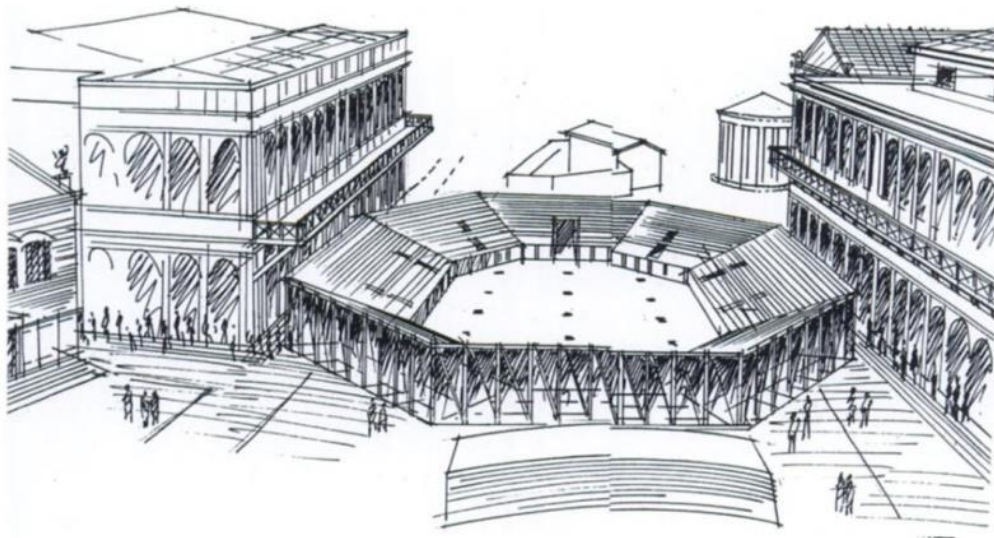
podnítil můj zájem o principy dočasných zásahů, na které jsem později navázala tématem disertační práce.

2. *STRUČNÁ HISTORIE DOČASNÝCH KONSTRUKCÍ*

2.1. *Starověký Řím*

Počátky dočasné architektonické tvorby můžeme datovat již do dob starého Říma z období prvního století př. n. l. Dějiny stavby amfiteátrů sahají až k samotnému Foru Romanu. Stavby dočasného charakteru byly budovány za účelem pořádání gladiátorských her v raném období republiky a svojí oválnou formou se přizpůsobovaly obdélníkovému půdorysu náměstí. Konstrukce hlediště byly ze dřeva a hostily také další z oblíbených slavností – *ludi*. I přes jejich krátkodobou expozici byly tyto stavby veliké a bohatě zdobené. Dočasná architektura ve starém Římě byla velmi oblíbeným formátem a umístění přechodných konstrukcí na samotném Fóru jim přinesl velký věhlas. Staly se předobrazem prvních kamenných amfiteátrů italských měst v dobách občanských válek, jejichž snahou bylo sjednocení Itálie pod taktovkou Říma.⁵

⁵ WELCH, Katherine E. *The Roman Amphitheatre: From Its Origins to the Colosseum*. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 978-0521809443. S. 45-58.

Obr. 1.: Perspektivní zobrazení dřevěného hlediště na Forum Romanum. (Autor kresby: P. Stinson)

2.2. *Renezance*

Renezance přijala dočasnou formu architektury jako součást obrody starých forem. Slavnosti pořádané pro vítání krále ve městech představovaly nejpropracovanější konstrukce té doby užívané na krátkodobých stavbách. Příkladem může být spolupráce sochaře Jeana Goujana a architekta Peirre Lescota na originálu *Fountain de Innocents* (1550), která byla uvedena do provozu speciálně pro uvítací festival krále Jindřicha II. Fontána zdobená panely s jemnou vyřezávanou výzdobou s tematikou nymf a tritónů, byla přidružena k sousední budově a měla sloužit jako vyhlídková rampa na celý průvod. Renezance poskytovala architektům a projektantům příležitost k experimentování na poli dočasné architektury. Prchlivý charakter instalací dával prostor k extravagantním

výtvorům, které by na poli trvalé architektury neuspěly. Projekty přicházely s množstvím inovací a pokrokových myšlenek.⁶

2.3. Světové výstavy

Světové výstavy vždy udávaly směr, kterým se společnost ubírala do uspořádání následující z nich. Od konání první světové výstavy v Londýně v roce 1851 byly výstavy pořádány jak za účelem vzdělávacím, tak obchodním. Dávaly návštěvníkům možnost prozkoumat svět mimo jejich každodenní zkušenosti a zažít nové vědecké pokroky a vynálezy. Časy se mění a světové výstavy se objevují pod názvem Expo, ale každé z nich se věnuje celosvětově probíraným tématům a pokaždé je pro něj zbudováno unikátní místo. Kromě představení nových poznatků v oblasti vědy a technologií je cílem Expa prezentovat a definovat výzvy a problémy, které jsou globálně aktuální. Název Expo je se světovými výstavami spojen od roku 1937 z Paříže, oficiálním názvem byl stanoven v roce 2000 při výstavě v německém Hannoveru.⁷

Jedno však zůstává stále stejné a to bavit. Stejně jako lidé mají stále více a více možností zábavy, světové výstavy musí hledat nové způsoby, aby mohly poskytovat informace a inspiraci novým způsobem. Existuje mnoho kritiků, kteří tvrdí, že poslání světových výstav v době internetu a globalizace již není aktuální, nicméně stále existují argumenty pro jejich pravidelné konání. Světové veletrhy na rozdíl od olympijských her jsou jedinečné v tom, že nejen sportovci či politici, ale i běžný člověk může zažít atmosféru na vlastní kůži. Kdokoliv může vstoupit do tohoto fantaskního světa a cítit se součástí něčeho nebyvalého.

⁶ EPSTEIN-MERVIS, Marni. The Rise and Rise of Pop-Up Architecture. In: *Curbed* [online]. 09.03.2016 [cit. 23. 11. 2022].

Dostupné z: <https://archive.curbed.com/2016/3/9/11180920/architecture-history-temporary-banksy>

⁷*Expo a jeho historie*. [online] 2015 [cit. 07.07.2016].

Dostupné z: <http://expo-2015.cz/stranka/expo-a-jeho-historie>

Obr. 2.: Expo 1851 v Londýně – interiér Křišťálového paláce. (Autor: neznámý)

2.4. Světová výstava v Paříži v roce 1889

Pravděpodobně nejznámější počín dočasné architektury měl původně sloužit jako vstupní instalace světové výstavy v Paříži z roku 1889. Eiffelova věž byla zkonstruována během 27 měsíců a její stavbě předcházela vlna kontroverze. Politická situace v 80. letech odrážela snahy o rozdělení země a se světovou výstavou byla spojována republikánská levice, která viděla příležitost k upevnění svého postavení ve světle progresivního přístupu v dobách nejisté ekonomické situace. Projekt Eiffelovy věže byl obecně natolik spojován s republikovými tendencemi, že byl bojkotován většinou evropských monarchů, kromě britské královny Viktorie, která osobně navštívila věž ještě před jejím otevřením veřejnosti. Samotný návrh věže vychází z otevřené soutěže, která byla vyhlášena vládou v květnu 1886 a i přes limitující termín uzávěrky (dva týdny) bylo odevzdáno přes 700 návrhů. Vítězný návrh inženýrů Emila Nougiera a Maurice

Koechlin byl kritiky přijímán obecně kladně jako symbol nadcházející doby železné, jak bylo 20. století nazýváno. Stavba věže byla zahájena v lednu 1887 a byla dokončena umístěním revolučních elektrických výtahů v březnu 1889. Věž byla považována za příliš avantgardní a rušící siluetu historického středu města. Nicméně vzhledem k výšce antény (324m) bylo možné na věži zpracovávat vzdálené radiové přenosy. To byl jeden z hlavních důvodů, proč byla věž ušetřena plánované demolice v roce 1909 a původně zamýšlená délka trvání byla prodloužena z dvaceti let na neurčito.⁸

2.5. *Světová výstava v Bruselu 1958*

Po odmlce trvající osmnáct let přišli organizátoři Expa s tématem spíše filozofickým, kladoucím důraz na lidskost. Snažili se najít způsob prezentace, který by upevnil důvěru v technologický pokrok a přispěl k blahobytu lidstva. Proto se Expo 58 zcela nechalo pohlit tématem humanismu a přišlo s titulem *Bilance světa pro svět lidštější*. Expozice v jednotlivých pavilonech měly ukazovat vliv vynálezů na společnost a jejich užití v každodenním životě. Československý pavilon, jehož návrh vzešel z veřejné soutěže vypsané vládou, byl navržen slavným triem Cubr, Hrubý, Pokorný a získal nejvyšší cenu, tzv. Zlatou hvězdu, spolu s dalšími oceněními. Po skončení Expa byla výstavní část pod názvem *Bruselský pavilon* rozebrána a přepravena do Prahy do Letenských sadů. V 90. letech byl pavilon spolu s historickým centrem Prahy zapsán na seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.⁹

⁸ BERGDOLL, Berry. *The Eiffel Tower*. New York: Princeton Architectural Press, 2003. ISBN 978-1568983721. S. 8-11.

⁹ ŠEVČÍK, Oldřich a BENEŠ, Ondřej. *Architektura 60. let: "zlatá šedesátá léta" v české architektuře 20. století*. Praha: Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 9788-024713724. S. 103.

2.6. Světová výstava v New Yorku 1964

Dočasná architektura se v 60 letech stávala nástrojem reklamy. Velké spotřebitelské značky začali hojně využívat možností krátkodobého stavebnictví. K velkému boomu došlo na světové výstavě v New Yorku, jejíž organizace byla svěřena jediné osobě, urbanistu Robertu Mosesovi, který byl v této době již sedmdesátníkem. Byl ikonou urbanistického plánování v USA a mezi jeho nejvýznamnější projekty moderního rázu patří například Long Island a Rockland County společně s plánováním sítě newyorských parků. Velkým přínosem jeho intervence na výstavě byla myšlenka svěření designu jednotlivých pavilonů do rukou samotných firem. To způsobilo velkou revoluci v rozmanitosti expozic. Do procesu tvorby bylo zapojeno spoustu známých osob z oblasti architektury, jakými byli Skidmore, Owings, Merrill a Eero Saarinen.¹⁰

Ačkoli všechny zúčastněné firmy na světové výstavě soustředily veškerou pozornost na zviditelnění své značky za účelem rychlého zisku, General Motors a Ford si uvědomovaly nezpochybnitelnou marketingovou sílu výstavy. Stejně jak o dvacet let dříve v New Yorku a o šest let dříve v Chicagu, udělaly z výstavy bujarou oslavu automobilového věku. Tyto firmy upevňovaly své přední postavení na trhu, které bylo ohrožováno novými imigrujícími značkami z Japonska, a Volkswagenu. Pavilon značky General Electric hostil nejmodernější vynálezy na poli výroby elektřiny. Zároveň díky spolupráci s konkurenční japonskou expozicí zajišťoval chod celého areálu a společně se staly hlavní kulturní scénou pro pořádání koncertů, rozhovorů, diskuzí, apod. Z této výstavy pochází také unikátní pavilon firmy Johnson Wax, který se skládal ze sloupů o délce 24 metrů stoupajících nad zavěšený zlatý disk, tzv. *Golden Rondelle*

¹⁰ SAMUEL, Lawrence R. *The End of Innocence - the 1964-1965 New York World's Fair*. New York: Syracuse University Press, 2010. ISBN 978-081560809-5. S. 7-32.

Theatre. Expozice poskytovala návštěvníkům možnost odpočinku od komerční náplně formou projekce osmnáctiminutového dokumentárního filmu *To Be Alive!*. Mnoho dalších experimentálních konstrukcí pocházelo právě z dílen největších značek světa. Představení komerčního principu na poli *pop-up* architektury znamenalo veliký posun v jejím vývoji.¹¹

Obr. 3.: Skica Pavilonu firmy Johnson Wax - Expo 1964 (Zdroj: oficiální webové stránky firmy SC Johnson)

2.7. Avantgardní směry

Jednou z hlavní charakteristiky dočasných konstrukcí je jejich schopnost snadného sestavení, rozebrání a přemístění na další místo. To byl důvod jejich velké obliby v 60. letech. Soudobí architekti prezentovali své myšlenky prostřednictvím mobilních návrhů a urbanistických plánů, které nemohly být vzhledem ke své experimentální povaze často realizovány. Vzhledem k jejich

¹¹ SAMUEL, Lawrence R., pozn. 10, S. 106-118.

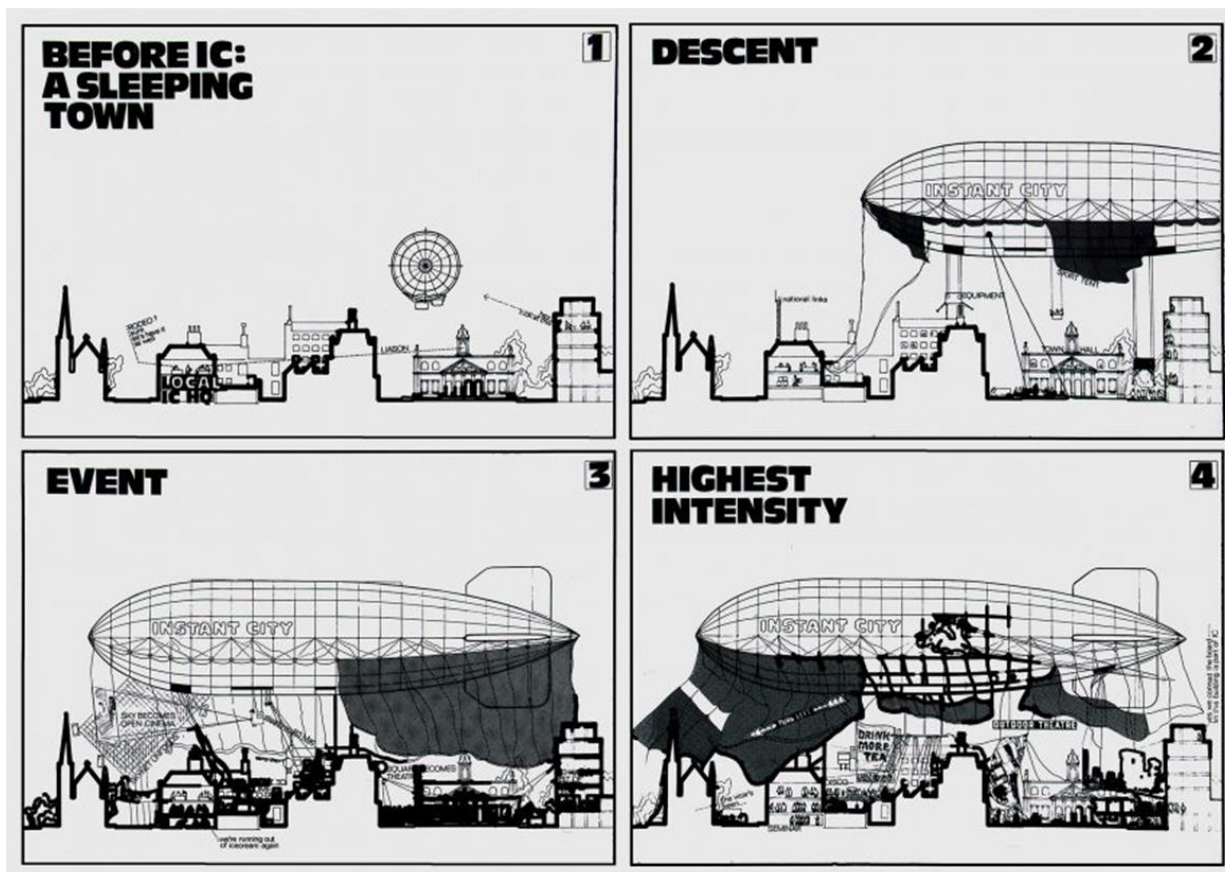
radikálnímu přístupu jsou často nazýváni *paper architects*. Jejich tvorbou se nechalo inspirovat britské seskupení *Archigram*, které se ve svých návrzích zabývalo především mobilními alternativami tradičních obydlí a měst. Mezi nejznámější projekty patří *Instant City* a *Plug-In City*, vzducholod' a bytové jednotky na pohyblivém podstavci. *Pop-up* architektura byla považována za avantgardní, narušující tradiční proces, povzbuzující kreativní a progresivní přístup. Dočasná architektura se vyvíjela mimo hlavní proud a dotýkala se tématu inovativních konstrukcí a materiálů. Dávala možnost nahlédnoutí do tvorby, která nemusela být realizovatelná ve větším měřítku v delším trvání, nicméně obohatila architektonické téma své doby.¹²

2.8. *Instant City*

Architekti *Archigramu* přišli na jejich dobu s velmi pokrokovou myšlenkou. Vytvořili koncept kočovné metropole, která přenáší ruch a energii města kamkoli do okolního prostředí. Jejich cílem bylo vytvoření univerzální urbanistické instalace, která by vytvořila multimediální zázemí pro všechny druhy umění. První fáze návrhu obsahovala soubor objektů, který by bylo možno přepravit maximálně dvaceti vozy a jenž by poskytoval kompletní funkční náplň za každého počasí. Tato fáze byla testována pro lokality ve Velké Británii a Los Angeles.¹³

¹² EPSTEIN-MERVIS, Marni, pozn. 6.

¹³ ARCHIGRAM (skupina). *Archigram*. New York: Princeton Architectural Press, 1999. ISBN 978-1568981949. S. 86-99.

Obr. 4.: Grafické znázornění principu *Instant City* za využití vzducholodí (Zdroj: kniha *Archigram*)

V následující etapě přišli architekti, okouzlení všestranností využití vzducholodí, s další možností přepravy celého komplexu *Instant City* pomocí vzdušných dopravníků. Samotnému přesunu aktivit na místo určení předchází výzkum skupiny odborníků, kteří z daného nevyužívaného prostoru vytvoří speciální stanici pro přenos informací a pro vytvoření spojení mezi institucemi a městy v blízkém okolí. Postup provedení dočasné instalace začíná přepravou jednotlivých komponentů na místo určení. V následující navrhované fázi je ze vznášejících se vzducholodí spuštěna skupina stanů, které vytváří zázemí pro dočasné aktivity. V uměle vytvořeném městě probíhají po dobu jeho existence společenské akce, výstavy a vzdělávací programy, částečně sponzorované místní komunitou a částečně z rozpočtu pořádající agentury. Program *Instant City* má omezenou

délku trvání a po ukončení se přesouvá na další místo. Návrh počítal také s obměnou jednotlivých prvků kočovné konstrukce po uplynutí doby jejich životnosti.¹⁴

2.9. Osud dočasných pavilonů

Moderní přístup k architektuře *pop-up* se ztotožňuje s úvahou recyklace materiálu po dožití stavby. V počátcích návrhu je stěžejní výběr vhodného materiálu a práce s ním určuje jeho budoucí možné využití. Hledisko životnosti konstrukce je důležitým kritériem současných dočasných staveb. K budoucím využitím dočasných konstrukcí patří kromě recyklace dílčích částí i recyklace celé stavby a to způsobem jejího přesunu na jiné místo či jejího prodání k dalším účelům. Různé způsoby znovuvyužití jsou uvedeny v následujících odstavcích.¹⁵

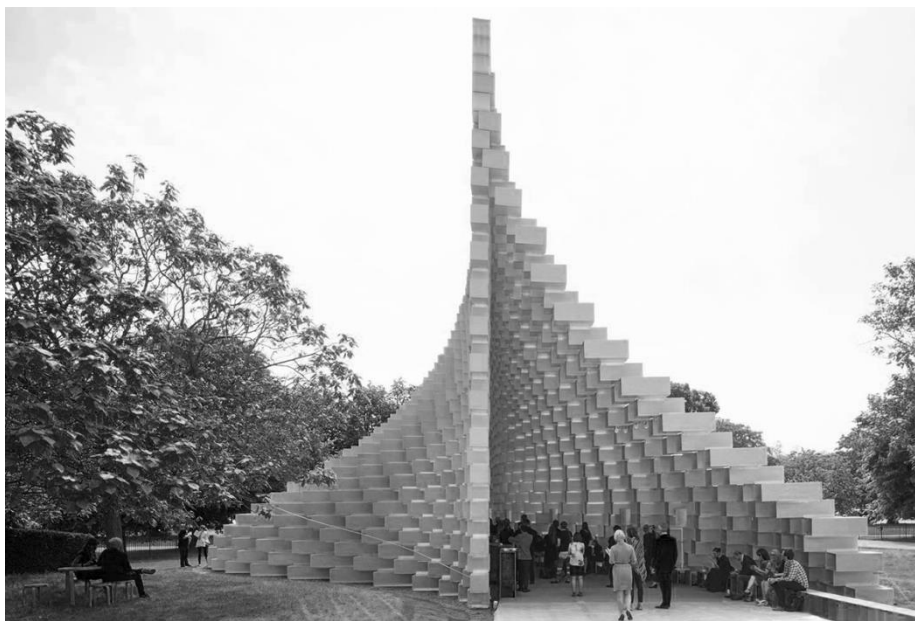
Prodej

Prvním zmíněným způsobem recyklace stavby jako celku je její prodej, což je konkrétní příklad pavilonu v Serpentine Gallery architekta Bjarke Ingels z roku 2016. Podle slov architekta je dočasná stopa pavilonu v parku galerie, nicméně jednotlivé boxy je možné snadno rozebrat bez jejich poškození. Navíc jejich dílčí hmotnost je velmi nízká a je snadné je dopravit na nové místo určení. To udává dočasné architektuře její kočovný charakter. Pavilon byl odkoupen kanadskou

¹⁴ Archigram, pozn. 13, S. 86-99.

¹⁵ WINSTON, Anna. Burnt, recycled, sold: the fate of 2015's temporary pavilions. In: *Dezeen* [online]. 14.06.2016 [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.dezeen.com/2016/06/14/2015-temporary-pavilions-fate-burnt-recycled-storage-sold-serpentine-gallery-milan-expo-moma-ps1/>

developerskou firmou Westbank a po dožití v zahradách Kensington se rozloží a vydá na turné po Asii a USA.¹⁶

Obr. 5.: Paviilon BIG v Serpentine Gallery (Foto: Iwan Baan)

Přemístění

Další z možností budoucího využití je přemístění objektu na další vhodné místo, kde bude moci pokračovat v podobném funkčním využití. To se stalo v případě pavilonu s názvem *Yure* od japonského architekta Kengo Kuma, který byl originálně navržený pro Galerii Philippe Gravier. Paviilon svým názvem odkazuje na japonský výraz pro kočovné přístřeší. Tvoří jej příhradová konstrukce z dřevěných modulárních prvků, které svým rozmanitým geometrickým uspořádáním modelují dynamický objem, který se mění v závislosti na úhlu pohledu. Část konstrukce, která se z jednoho úhlu jeví jako neproniknutelná, se otevírá při přemístění pozorovatele na další místo. Součástí expozice jsou dva

¹⁶ WINSTON, Anna, pozn. 15.

tkaninové stany ve tvaru tepee, které v přízemí a prvním patře vytváří obytný prostor s ložnicí, v horní části konstrukce se nachází vyhlídková plošina. Všechny úrovně jsou přístupné pomocí žebříků. Po uplynutí doby instalace pavilonu v pařížských zahradách Jardin des Tuileries byl pavilon přesunut do Château ve městě d'Asnières-sur-Seine.¹⁷

Obr. 6.: Pavilon Yure (Foto: Stefan Tuchila)

Recyklace

Český pavilon na světové výstavě v Miláně 2015

Světové výstavy se od roku 1970 více než na oslavu technického pokroku začaly zaměřovat na konkrétní témata globálního měřítká týkající se často udržitelnosti a životního prostředí. Expo v Miláně 2015 od časných fází své kandidatury

¹⁷ SANTOS, Sabrina. Kengo Kuma Designs Sculptural Pavilion in Paris. In: *Archdaily* [online]. 10.11.2015 [cit. 26.10.2022]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/776541/kengo-kuma-designs-sculptural-pavilion-in-paris>

propagovalo myšlenku uspořádat událost zaměřenou na celosvětově diskutovanou problematiku respektování životního prostředí. Téma udržitelnosti se stalo ústředním pilířem této světové výstavy a představovalo ústřední téma všech instalací pod názvem *Uživit planetu, energie pro život*. Závazek udržitelnosti se promítl do formy pořádání celé události a jejího životního cyklu s cílem zabránit, zmírnit nebo kompenzovat případné negativní dopady na životní prostředí a místní komunity. Za tímto účelem byl vyhotoven spis, který prezentuje nový způsob plánování a řízení událostí globálního charakteru, jenž má být klíčem pro komunikaci a zapojení zemí, mezinárodních organizací, partnerů, dodavatelů, výzkumných a vzdělávacích institucí a návštěvníků.¹⁸

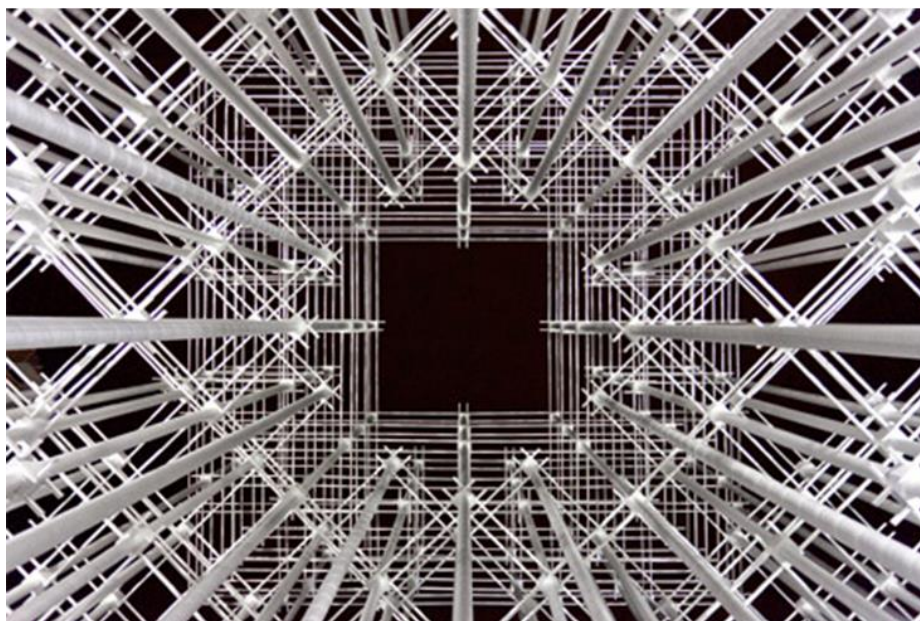
V rámci příprav jednotlivých expozic byl kladen důraz na udržitelnost výstavby a designu. Architekti byli osloveni s žádostmi, aby přehodnotili své návrhy pavilonů a dbali na možnost opětovného využití v budoucnosti. V tomto duchu se nesl i návrh českého pavilonu, který se ztotožnil s ideou recyklace pavilonu po skončení výstavy. Návrh kanceláře Chybik+Kristof vyvinutý ve spolupráci s firmou KOMA MODULAR s.r.o. počítá s rozebráním pavilonu na jednotlivé moduly a s jejich transportem zpět do České republiky pro další výstavbu. Zbylá trvalá konstrukce v Miláně může sloužit například jako veřejné lázně nebo mateřská škola.¹⁹

¹⁸ *Sustainability Report*. [online] [cit. 23.7.2016]. Dostupné z: <http://www.expo2015.org/archive/en/sustainability-report-.html>

¹⁹ STOTT, Roty. Czech Pavilion at Milan Expo 2015. In: *Archdaily* [online]. 18.09.2014 [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/549396/milan-expo-2015-czech-pavilion-by-chybik-kristof-is-centered-around-a-swimming-pool>

Ekologická likvidace

Ve španělském městě Fallas je každoročně v měsíci březnu pořádán festival na oslavu příchodu jara. V roce 2015 se úkolu designu hlavního pavilonu zhostil kolektiv Pink Intruder, který navrhl geometrickou instalaci z lepenkových prvků pod názvem *Ekklesia*, který odkazuje na termín aténské demokracie ve starověkém Řecku. Pavilon byl úmyslně postaven z hořlavého materiálu na přírodní bázi stejně jako všechny struktury na tomto festivalu, které jsou již tradičně spáleny na závěr oslav. Prostupná konstrukce připomíná chrám a jejím účelem je poskytovat prostor pro setkávání lidí. Některé z kartonových sloupů byly opatřeny sítotiskem se vzkazy od obyvatel.²⁰

Obr. 7.: Pavilon Ekklesia (Foto: Noel Arraiz)

²⁰ HOWARTH, Dan. Cardboard pavilion burned in Valencia "to highlight the emptiness of political discourse". In: *Dezeen* [online]. 22.06.2015 [cit. 24. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.dezeen.com/2015/06/22/metallic-cardboard-tubes-ekkleisia-pavilion-pink-intruder/>

Závěr

Dočasná architektura a její různé formy jsou dohledatelné v mnoha kulturách v celé historii lidstva. Design, konstrukce, provozní náplň i profil uživatelů prošly vývojem, ale podstata *pop-up* architektury zůstává stejná. Upozorňuje na vybraný prostor, přináší do něj nový impulz, který ale vychází z aktuálního stavu daného místa, a otevírá diskuzi na téma budoucího využití dané lokality i samotné dočasné konstrukce. Téma přechodného využití si zaslouží pozornost nejen ze strany architektů a designerů, ale i majitelů nevyužívaných objektů a samospráv obcí, do kterých nevyužívané lokality spadají.

3. INTERPRETACE DOČASNÝCH KONSTRUKCÍ V KONTEXTU AKTIVACE NEVYUŽÍVANÝCH OBJEKTŮ

3.1. Přehled současného stavu problematiky aktivace nevyužívaných objektů

Rozvojové plochy se z pohledu současné ekonomiky jeví zbytečné, ocitly se v čekací fázi²¹ (orig. *waiting period*), opuštěné svými předchozími uživateli, nepřizpůsobitelné současným trendům. Tyto plochy nejsou začleňovány do stávajících urbanistických vrstev a zůstávají nevyužívané. Mají negativní dopad na okolní životní prostředí. Přitahují nežádoucí jevy, jakými jsou například skládky a vandalismus, a vytváří dojem zanedbanosti. Vytváří negativní dojem z daného místa i jeho přilehlého okolí. Proto je nutné definovat kroky k jejich opětovnému zapojení do živé struktury měst a obcí.²²

Národní databáze brownfieldů a Prázdné domy

V českém prostředí již nyní funguje několik databází, které se problematikou opuštěných lokalit zabývají, každá z nich nahlíží na toto téma z jiného úhlu pohledu. Na odborné úrovni je zpracován server www.prazdnedomy.cz, který poskytuje podrobný popis vybraných opuštěných budov, a webová stránka www.brownfielddy.eu. Druhá jmenovaná spadá pod agenturu Czech Invest, jež je

²¹ SMET, Aurelie de: The role of temporary use in urban (re)development: examples from Brussels. *Brussel studies*. [online]. Université Saint-Louis Bruxelles, April 2013. 72. [cit. 16.12.2022] Dostupné z: doi:10.4000/brussels.1196. S. 1-3.

²² JOJA, Marie. Temporary use of abandoned buildings. *Architecture Papers of the Faculty of Architecture and Design STU*. 2021. 26(3). ISSN 2729-7640. S. 42-46.

zodpovědná za *Národní databázi brownfieldů*²³ a ve spolupráci s dalšími veřejnými institucemi vypracovala Národní strategii regenerace brownfieldů v ČR. Jedná se o program regenerace brownfieldů jako celku, nabízí kompletní služby od vyhledávání vhodných lokalit až po řešení konkrétního financování revitalizace.

*Prázdné domy*²⁴ jsou jednou z nejvýznamnějších iniciativ zabývajících se opuštěnými objekty v českém prostředí. Jejich hlavním cílem je mapovat opuštěné stavby v celé České republice a zaznamenávat jejich historii a současný stav. Tým autorů společně s veřejností sbírá data a informace o zapomenutých místech, pořizuje fotodokumentaci současného stavu a zaznamenává do interaktivní mapy jejich polohu. Dále se také aktivně snaží o osvětu veřejnosti, mimo jiné se pravidelně zapojují do společenského dění, pořádají komentované vycházky, pomáhají při brigádách na opravy historických monumentů a spojují organizace a jedince, kteří se tematikou zanedbaných lokalit zabývají.

3.2. Cíle a záměry práce

Na základě analýzy stávajícího stavu dočasných konstrukcí pomocí případových studií bude sestaven informační systém, který poskytne kategorizaci a hodnocení jednotlivých hledisek analyzovaných případových studií. Nabyté poznatky budou použity pro definici obecných principů dočasné formy plánování. Teoretické principy manuálu budou ověřeny v praktickém úkolu tvorby strategie aktivace vybraného nevyužívaného objektu.

23 *Národní databáze brownfieldů*. [online]. Czechinvest. [cit. 26.10.2022]. Dostupné z: <https://brownfieldy-dotace.czechinvest.org/Aplikace/bf-public-x.nsf/bfs.xsp>

24 *Prázdné domy*. [online] [cit. 26.10.2022]. Dostupné z: www.prazdnedomy.cz

Další část práce se bude zabývat analýzou případových studií institutů dočasného plánování, které jsou úzce spjaty s tématem aktivace nevyužívaných objektů a principu *pop-up*. Výsledkem syntézy těchto poznatků bude obecná definice institutu dočasného plánování a jeho úkolů v procesu dočasného využití opuštěných budov.

3.3. Metodika a způsob řešení

Stanovená hypotéza vychází z teoretického zhodnocení obnovy nevyužívaných objektů v kontextu dočasného využití. Existuje zde předpoklad, že *dočasná forma plánování v procesu aktivace opuštěných budov má potenciál sloužit jako katalyzátor trvalé změny a přechodu dočasné funkční náplně v dlouhodobý provoz objektu.*

V první fázi výzkumu byly posuzovány úspěšné projekty dočasného využití v evropském kontextu, blízkému českému prostředí. Sběr informací a dat probíhal formou terénních průzkumů, analýzou výročních zpráv projektů, komunikací s autory a uživateli, a také rozbohem a studiem dostupné literatury a internetových stránek zabývajících se danou problematikou. Za stěžejní metodu byla zvolena analýza, kdy dochází k podrobnému rozboru konkrétních zkoumaných specifik. Při následné syntéze poznatků bylo dospěno k výsledku – zobecnění a definici konkrétních výsledků. Data byla dále zpracována s využitím metod abstrakce, idealizace, srovnávání a třídění. Syntéza poznatků procesu aktivace opuštěných lokalit byla dále využita při tvorbě informačního systému, který má za úkol poskytovat kategorizaci a hodnocení jednotlivých hledisek analyzovaných případových studií.

V další fázi výzkumu byly posuzovány významné instituce dočasného plánování, které jsou úzce spjaty s tématem dočasné aktivace nevyužívaných objektů.

Výsledkem syntézy analyzovaných kritérií je obecná definice institutu dočasného plánování a jeho úkolů v procesu dočasného využití opuštěných budov.

Získané poznatky z výzkumných procesů byly použity k definování strategie pro vybraný nevyužívaný objekt. Tím se stala dosluhující továrna na produkci papíru ze španělské provincie Pontevedra, která byla zkoumána v rámci workshopu na konferenci Placemaking Europe 2022.

3.4. Pracovní definice a koncepty

Dočasné využití

Dočasným využitím se rozumí využití, ať už plánované či nikoliv, zasazené do konkrétního urbánního prostoru s jasně definovanou dobou trvání.²⁵

Nevyužívaný objekt

V českém prostředí se pro popis nevyužívaných objektů zažil anglický termín brownfield. Podle jazykových odborníků²⁶ se v českém jazyce pro překlad tohoto termínu využívají několikaslovná spojení, například „plochy využívané v minulosti“ či „zpuštěné plochy“ nebo „průmyslové dědictví“. Ve své práci nejčastěji pracuji s termíny *nevyužívaný objekt* a *opuštěná budova*.

²⁵ SMET, Aurelie de, pozn. 21, S. 1-3.

²⁶ *Planeta: Regenerace brownfields*. [online] Praha: Ministerstvo životního prostředí. 2007. 15(3) [cit. 16.12.2022]. ISSN 1801-6898. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/920C44FF3021A8C3C125725900456981/\\$file/planeta3_final.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/920C44FF3021A8C3C125725900456981/$file/planeta3_final.pdf). S. 2-5.

Brownfield

Pod pojmem brownfield se skrývají plochy bez funkční náplně, opuštěné svými majiteli, které představují velkou zátěž nejen pro životní prostředí, ale především pro společnost, která je nucena tyto degradující formy architektury denně míjet. Mezi obecně přijímané definice patří ta od Ministerstva pro místní rozvoj, která brownfieldy popisuje jako „nevyužívané zdevastované či narušené plochy a objekty v urbanizovaném území i ve volné krajině. Představují zásadní problém a překážku pro udržitelný rozvoj obcí, měst i regionů. Řešení této problematiky je vyjádřeno jako priorita v mnoha politikách a strategiích veřejných orgánů na státní, regionální i místní úrovni.“²⁷ Řešením není smazat historii těchto objektů a nahradit je novými. Komplikovaný proces revitalizace vyžaduje spolupráci na všech úrovních, státu a veřejného sektoru. Čitelný proces revitalizace s vhodně nastavenou podporou ze strany legislativy by přispěl k udržitelnému rozvoji obcí a větších urbanistických celků.

Bottom–up a top–down

Význam plánování se v průběhu posledních let přesouvá z taktiky *top-down*, tj. procesů řízených shora, do kombinace výše zmíněného s přístupem *bottom–up*, zespona nahoru. Evropský teoretik Faludi zmiňuje, že „strategický plán dnes není ničím více, než jenom okamžitou reflexí dohody mezi aktéry“²⁸. Plánování totiž představuje proces, který v sobě zahrnuje dialog mezi všemi účastníky, popisuje cestu k jejich vzájemné dohodě a tvorbě nových přístupů spolupráce. Je to proces, který nepřetržitě vyvíjí a zdokonaluje strategie, pomocí kterých se plánování stává

²⁷ *Planeta*, pozn. 26, S. 3.

²⁸ FALUDI, Andreas. The Performance of Spatial Planning. *Planning Practice and Research*. [online] Londýn: Routledge, 2002. 15(4) [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: doi:10.1080/713691907. S. 303.

efektivnějším a udržitelným v dlouhodobém horizontu. Každý proces je definován určitým společenským, kulturním a ekonomickým prostředím a každé z klíčových rozhodnutí je podmíněno zapojením všech aktérů od zástupců municipalit až po jednotlivé obyvatele daného místa.

4. DOČASNÁ ARCHITEKTURA POP-UP

4.1. Dočasné využití

Tradiční přístup k navrhování zohledňuje víceúčelovost budov a jejich proměnu v čase v měnícím se prostředí. Architekti musí vycházet z požadavků investorů, majitelů budov a uživatelů. Na rozdíl od toho se dočasná architektura soustřeďuje na jediný vybraný účel a jeho vliv v daném okamžiku, odráží aktuální ekonomický stav a situaci ve společnosti, je šitá na míru danému, často opuštěnému a zaostalému, místu. Jedním z hlavních pozitiv staveb dočasného charakteru je, že se samy o sobě mohou stát katalyzátorem trvalé změny.

Autoři knihy *The Temporary city*²⁹ citují polského sociologa Zygmunta Baumana, který definuje současný stav jako *měnící se* (pův. *liquid phase*, jako opak od *solid phase*). Tento termín popisuje období, ve kterém vzhledem k často a rychle měnícím se požadavkům na budovy dlouhodobé plánování již nenachází své uplatnění. Projektanti a uživatelé jsou nuceni být více přizpůsobiví, aby využili všech příležitostí, které jim aktuální stav nabízí.

V knize *Urban catalyst* dále autoři přirovnávají dočasnou fázi k trojpolnímu systému zemědělství, kdy je zvykem nechat třetinu půdy neobdělanou (tzv. úhor), aby došlo k její regeneraci a přípravě na další úrodné období. Příkládají této

²⁹ BISHOP, Peter a WILLIAMS, Lesley. *The Temporary City*. Londýn: Routledge, 2012. ISBN 978-0415670562. S. 21.

funkční pauze velkou důležitost právě ve srovnání s regenerací budovy po jejím dosloužení. Proto vhodně vybraná dočasná náplň může sloužit jako testovací provoz pro nalezení vhodného dlouhodobého využití.³⁰

Proč (ne) brownfield³¹

Každý opuštěný objekt je jedinečný, a proto se musí k obnově přistupovat jednotlivě a s ohledem na architektonické, společenské, ekonomické, environmentální a územně správní souvislosti. Mezi zásadní klady brownfieldů patří jejich rozvojový potenciál. Spadají do kategorie ploch vhodných k přestavbě, jsou napojené na městskou infrastrukturu, existující sítě, dopravní obslužnost. Jejich využití přispívá k recyklaci ploch v rámci urbanizované struktury. Zvyšuje se tím efektivita využívání území a přispívá se k trvale udržitelnému rozvoji území. Brownfield oživuje trh s nemovitostmi a jeho opětovnou aktivací se zamezuje záboru kvalitní zemědělské půdy. Tyto opuštěné objekty jsou nedílnou součástí vývoje daného území a jejich vytržení z fungujícího městského organismu má negativní dopad na celistvost této urbánní struktury.

Nicméně brownfieldy jsou komplikovanými lokalitami z několika hlavních důvodů. Často hned na začátku investoři narážejí na komplikované a nevyjasněné majetkoprávní vztahy. S tím je spojené oceňování nemovitostí a nedostupnost úvěrů pro nejasné investiční záměry. U brownfieldů je téměř nemožný počáteční odhad investic, i po důsledném stavebně-historickém průzkumu a stanovení

³⁰ OSWALT, Philipp, OVERMEYER, Klaus a MISSELWITZ, Philipp. *Urban Catalyst: The Power of Temporary Use*. Berlin: Dom Pub, 2013. ISBN 3869222611. S. 52.

³¹ *Národní strategie regenerací brownfieldů 2019-2024*. [online] Ministerstvo průmyslu a obchodu, Agentura CzechInvest, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí. 2019. [cit. 09.09.2022]. Dostupné z: https://www.brownfieldy.eu/wp-content/uploads/2019/08/NSRB-2019-2024_20190708.pdf

ekologické zátěže území v sobě obnova skrývá mnoho rizik. V současnosti neexistuje v české legislativě jednotný oficiální přístup k obnově opuštěných objektů, povolovací a plánovací procesy jsou časově a finančně náročné a v konkurenci se stavbami na zelené louce stojí brownfieldy ve velmi znevýhodněné pozici. Pro změnu současné situace je třeba nastartovat iniciativu ze strany státu a veřejného sektoru nejen v případech nevyužívaných objektů ve vlastnictví státu.

4.2. Fáze obnovy pomocí dočasného využití

Plán dočasného využití by měl splňovat jak požadavky pro zachování historických struktur, tak i požadavky pro představení nové funkce daného objektu. Počáteční důraz je kladen na aktuální stav objektu. V první řadě je proveden stavebně historický průzkum, během kterého jsou definovány části objektu, které se nachází v nejkritičtějším stavu a vyžadují akutní zásah, a v druhé řadě ty, které by se daly v prvotní fázi využít pro formu dočasné náplně.

V následující fázi je představen program menších akcí pro nastartování zájmu o nevyužívaný prostor, který mimo jiné zahrnuje počáteční očištění okolí objektu. Záměrem další – tzv. aktivační – fáze je pokus o definování budoucí funkce budovy. Stavební práce se soustřeďují na základní rekonstrukci objektu směřující k jeho konzervaci. Dočasné dění probíhá dále bez přerušení za účelem získání dalších finančních prostředků pro obnovu. Finálním cílem celého snažení je důkladná rekonstrukce objektu a rozšíření funkční náplně do nově vznikajících prostor s postupným využitím budovy jako celku. Návrh by neměl brát v úvahu pouze funkční požadavky, ale měl by zahrnout i estetické a psychologické obohacení prostoru a pracovat s jedinečným geniem loci daného místa. Historický

charakter objektu slouží jako pozadí pro *pop-up* funkci a může jím být umocněna atmosféra daného prostředí.³²

Rekonstrukce provedená postupně v následných etapách dává provozovateli příležitost porozumět předchozímu fungování budovy a využít znalostí pro nenásilné zásahy provedené v rámci maximálního zachování původního charakteru budovy. Principem *pop-up* totiž není budovu přizpůsobit funkci, nýbrž naopak výběr funkce podřídí stavu a charakteru místa a podpořit jí stávající atmosféru. V důsledku tohoto přístupu je zdůrazněn skutečný dojem z prostoru a nová funkce je zakomponována v rámci objektu bez ohrožení jeho autentického působení na další generaci uživatelů. Budova samotná v celém procesu funguje jako laboratoř různých experimentálních přístupů k historickým objektům.³³

Pop-up aktivity jsou schopny sdílet prostor s ostatními, vzájemně spolupracovat a navzájem se doplňovat a těžit z přítomnosti dalších souvisejících provozů. Funkční schéma je snadno upravitelné a variabilní, vzhledem k postupné rekonstrukci je možno aktivity přidávat, vzájemně kombinovat, rozšiřovat nabídku či využitelný prostor pro danou aktivitu. Časově omezená životnost *pop-up* funkcí dává provozovateli možnost vyzkoušet si řadu kombinací a obdržet zpětnou vazbu od zákazníků ihned na místě. Variabilita funkcí zvyšuje povědomí o místě a jeho atraktivitu již od prvního dne zkušebního provozu. Důraz by měl

³² KARGE, Toni. Bottom-Up Transformation of Frunze35 in Kiev, kap. 7.1 in OEVERMANN, Heike (ed.): *Industrial Heritage Sites in Transformation*. NY: Routledge, 2015. ISBN: 978-0815347002. S. 94-110.

³³ BISHOP, Peter a WILLIAMS, Lesley, pozn. 29, S. 37-42.

být kladen na vhodný výběr programu shodný s aktuálními trendy zapojené komunity.³⁴

Fundraising³⁵

Získávání financí na provoz lze zjednodušeně popsat následovně. V počátečních fázích, kdy je stav objektu diskutabilní, lze využít venkovní prostor a samotná budova slouží jako pozadí pro exteriérovou funkční náplň. Na počáteční aktivaci místa potřebuje provozovatel jen pár metrů čtverečných a činnost, která splňuje téměř nulové požadavky (absence elektřiny, hygienického zařízení apod.). Každý den pronájmu se generují finanční prostředky pro následné postupné zásahy, mimo jiné za pomoci efektivní propagace a komunikace. Atraktivita místa se zvyšuje s každou další úspěšně provedenou *pop-up* aktivitou. V případě dosažení soběstačného fungování místa jsou umísťované aktivity schopné sponzorovat následné fáze rekonstrukce a tím rozšířit nabídku dočasných funkcí, které mohou prostor obsadit.³⁶

Síla sociálních sítí

V důsledku rychlého nástupu sociálních médií a programového rozvoje je vyvíjen velký tlak na společnost, která se musí přizpůsobit novým požadavkům ze strany zákazníka. Marketingová komunikace skrz sociální sítě prošla velkými změnami. Při správném nastavení přináší společností velké množství výhod. Jednou z

³⁴ BARAS, Jeremy. What's "In Store" for the Pop-up Industry in 2015?. In: *Independent Retailer*. [online] 12.01.2015 [cit. 02.09.2019]. Dostupné z: <http://independentretailer.com/2015/01/12/whats-in-store-for-the-pop-up-industry-in-2015/>

³⁵ *fundraising* „získávání financí pro fondy, nadace, projekty od firem, donátorů a sponzorů“ *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům, spol. s.r.o., 1996. ISBN 80-901647-0-6.

³⁶ BISHOP, Peter a WILLIAMS, Lesley, pozn. 29, S. 37-42.

nich je bezesporu přímý kontakt se zákazníkem, který nabízí interaktivní způsob propojení a okamžitou zpětnou vazbu. Ačkoli existuje mnoho ověřených obecných konceptů v podnikání ve smyslu využití sociálních sítí, jen několik málo jedinců si uvědomuje jejich důležitou roli v marketingovém přístupu a tzv. sociální marketing není uplatňován v míře, která by společnosti pomohla k lepším výsledkům.³⁷

Společnosti mohou získat díky své existenci na sociálních sítích spoustu cenných informací vedoucích k lepšímu pochopení požadavků zákazníků a budování užších vztahů s nimi. Sociální marketing je založen na výhradní orientaci na zákazníka a snaží se o podrobnou analýzu jeho požadavků. Primárním cílem není přesvědčit zákazníka o nákupu produktu, který je vyráběn, naopak zkoumat, co zákazníci chtějí a potřebují. Jednou z největších výhod sociálních sítí je kompletní sběr dat o uživatelích týkající se například jejich věku, pohlaví, rodinného stavu, zájmů apod., proto je velmi snadné přesně zacílit reklamu na konkrétní skupinu.³⁸

Pop-up aktivity jsou svojí omezenou délkou trvání závislé na efektivních způsobech reklamy a komunikace. Vzhledem k životnímu způsobu současné generace se jako nejúčinnější jeví právě využití sociálních sítí, ke kterým je cílová skupina nepřetržitě připojena. Proto především malé formy podnikání ocení nízkonákladový provoz na oslovení širokého spektra potenciálních zákazníků. Vzhledem k různým typům sítí může prezentace nabýt mnoha podob od slovního příspěvku přes obrázek až po krátké video a díky snadným formám dalšího sdílení se šířit světem sociálních médií velkou rychlostí.

³⁷ SARAVANAKUMAR, M., SUGANTHALAKSHMI, T. Social Media Marketing. *Life Science Journal*. [online] December 2012, 9(4). [cit. 27.10.2022]. Dostupné z: http://www.lifesciencesite.com/ljsj/life0904/670_13061life0904_4444_4451.pdf. S. 4444-4446.

³⁸ Ibid.

5. ÚČASTNÍCI PROCESU POP-UP

5.1. Majitel

Opuštěné budovy si zaslouží větší pozornost ze strany majitelů, protože v sobě ukrývají nečekaný potenciál. Proces suburbanizace soustředil pozornost dále od center měst, avšak nyní je čas hledat dostupné jednotky zpět v jejich centrálních částech. Myšlenka trvalého využití se stává stále častěji nedosažitelným cílem kvůli častým změnám v požadavcích společnosti. Současné trendy směřují architektonickou tvorbu k trendu dočasného užívání, což dává stavbě titul víceúčelovosti. Plán kompletní rekonstrukce budovy se stává neefektivní nejen kvůli finančním důvodům, ale také z hlediska trvalé funkční náplně. Prostřednictvím dočasných aktivit získá majitel mnoho výhod, z nichž mnohé jsou uvedeny níže.

Úspěch dočasných aktivit staví na momentu překvapení. Tyto aktivity jsou schopny upozornit na vybraný prostor i ve chvíli, kdy jejich délka trvání nepřesáhne několik hodin. Svoji omezenou životností poskytují majiteli možnost vyzkoušet si rozmanité funkční náplně a dostávat zpětnou vazbu od zákazníků i nájemců obratem na místě. Vhodným výběrem přechodných činností se lokalita dostává do středu zájmu již od raného počátku terénních zkoušek.³⁹

Atraktivita místa se úměrně zvyšuje s každou další úspěšnou *pop-up* aktivitou. V případě soběstačného fungování jsou umisťované aktivity schopné sponzorovat následné fáze rekonstrukce a tím rozšířit nabídku dočasných funkcí, které mohou obsadit daný prostor. Mezi další klady patří i údržba a bezpečnost. Dočasné funkce nevyžadují velké přestavby, kromě toho se sami nájemníci často zapojují

³⁹ BISHOP, Peter a WILLIAMS, Lesley, pozn. 29, S. 3-19.

do stavebních úprav. Přechnodné aktivity jsou ochotny vzájemně spolupracovat a navzájem se doplňovat tak, aby se místo stalo atraktivnějším a žádanějším. Mimo jiné také dohlíží během svého fungování na objekt a poskytují majiteli základní zabezpečení. *Pop-up* se také stává oblíbeným nástrojem představitelů městské samosprávy, kteří jsou pomocí vhodných nastavení pravidel pro provoz opuštěných městských zařízení schopni generovat zisk, povzbudit komerční revitalizaci opuštěných provozů a přispět tak po etapách významnou položkou do městského rozpočtu. Aktivací těchto míst oživují sousedskou komunitu a pomáhají jejímu zapojení do městského života.⁴⁰

5.2. *Ideátor a komunita*

Následovníci trendu v *pop-up* provozech očekávají především jedinečné služby a produkty, výběrový sortiment, optimální ceny, a nevšední zážitek. Velkou výhodou těchto náplní je jejich všudypřítomnost a nenucenost. Návštěvníkovi je dána možnost volby, ale zároveň krátkodobý charakter sám o sobě dává jasnou možnost výběru *ted' nebo nikdy*.⁴¹

S ohledem na změnu myšlení společnosti o způsobu nakupování se dlouhodobé pronájmy pro maloobchodníky stávají méně běžnými, neboť značky hledají větší flexibilitu: průměrná délka maloobchodního pronájmu se snížila za posledních 20 let z dvaceti na pět let. *Pop-up* obchody a dočasné maloobchodní prostory jsou stále více atraktivní. Dlouhodobá masivní výstavba nových komplexů se v trendu

⁴⁰ BARAS, Jeremy, pozn. 34.

⁴¹ Pop-up Stores Become More Than Just A Trend. In: *Touchpoints*. [online] 2015. [cit. 20.01.2017]. Dostupné z: <http://www.retailtouchpoints.com/features/special-reports/pop-up-stores-become-more-than-just-a-trend>

pop-up dostává do pozadí, maloobchodníci se snaží více přizpůsobit krátkodobým experimentům a hledají nové způsoby, jak zaujmout.⁴²

Pop-up aktivity jsou schopny sdílet plochu s ostatními, vzájemně se napojovat a doplňovat, jejich schéma je založeno na jednoduché modifikaci a proto je jejich provoz pestrý a lákavý. Tudiž je snadné je umisťovat ve sdílených prostorech, snižovat náklady každé z nich a těžit z přítomnosti dalších navazujících funkcí. Stále více společností, jejichž fungování je založeno na online prostředí, objevují výhody plynoucí ze zavedení doplňkových fyzicky fungujících *pop-up* provozů. Spotřebitelé si stále cení osobní zkušenosti, která se nedá srovnat s tou virtuální. Chtějí věci zkoušet, zažít. Dle výzkumů má společnost opět tendenci vracet se zpět k tzv. *offline*⁴³ způsobu nakupování.⁴⁴

V mnoha případech jsou *pop-up* provozy použity jako testovací platformy a to hned v několika hlediscích. V první řadě může jít o průzkum trhu, kdy dočasný styl fungování nevytváří pro provozovatele velký závazek a během experimentální fáze ukáže, zda je na daném místě poptávka pro poskytované funkci. Dalším typem může být testování samotného produktu, kdy se ověří jeho připravenost na produkci ve větším měřítku. Jednou z výhod těchto krátkodobých uvedení je bezesporu zvýšení povědomí jak o značce, tak o produktu samotném.⁴⁵

⁴² HUGHES, C.J.. Pop Up Goes the Retail Scene as Store Vacancies Rise. In: *New York Times*. [online] 2017. [cit. 09.02.2019]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/05/30/realestate/commercial/pop-up-stores-retail-vacancies.html>

⁴³ *offline* „bez připojení k internetu, podporující osobní kontakt“ (volně přeloženo z dictionary.cambridge.org)

⁴⁴ BARAS, Jeremy, pozn. 34.

⁴⁵ Popping up everywhere. In: *The Economist*. [online] 01.10.2015. [cit. 24.03.2017]. Dostupné z: <https://www.economist.com/britain/2015/10/01/popping-up-everywhere>

5.2.1. *Participace*

Participativní přístup má přispět k debatě mezi samosprávou města a jeho obyvateli, případně dalšími zúčastněnými aktéry, a má za úkol stát se podkladem pro efektivnější městské plánování. Nicméně ve většině případů jsou obyvatelé dané lokality vyzváni, aby se zapojili do procesu plánování až ve chvíli, kdy reagují již na hotový návrh. Místo toho, aby přispěli k postupné změně na úrovni sousedství nebo bloku, jsou konfrontováni s komplexní dokumentací v měřítku, které nejsou schopni uchopit. Alternativou k tomuto typu zapojení veřejnosti jsou transparentní a inkluzivní participativní procesy. Postupné zásahy v malém měřítku jsou stále častěji považovány za efektivní způsob realizace významných investic. Tento způsob plánování dává místním investorům možnost testování nových myšlenek. Rozhodovací procesy v rámci projektu mají probíhat přímo v dané lokalitě, aby byli všichni místní aktéři zapojeni do představ, plánování a vytváření prostorů, které ovlivní jejich každodenní život.⁴⁶

5.2.2. *Bottom-up*

Exitující dva protichůdné trendy v urbanismu - *bottom-up* a *top-down* - se stále více prolínají. Úkolem současných urbanistů je skloubit neformální, často experimentální způsob aktivace iniciovaný z řad obyvatelů s dlouhodobou strategickou plánovací praxí.

Bottom-up plánování je postaveno na principu schopnosti místních obyvatel nejlépe vyhovět aktuálním potřebám dané lokality či města. Rozdíl mezi *top-down* a *bottom-up* se může jevit jako rozdíl mezi autoritativním jednáním, tj. mocí a jednáním ze strany politické a institucionální struktury, a forem občanské

⁴⁶ LYDON, Mike, GARCIA, Anthony. *Tactical Urbanism*. Washington, DC: Island Press, 2015. ISBN 978-1-61091-567-0. S. 25-32.

angažovanosti. Proces *bottom-up* však není čistě individuální, vyžaduje jasnou definici cílů a nesmí být v rozporu s obecnými pravidly nastavenými oficiálními autoritami. Koncept tvorby místa (*placemaking*) zahrnuje celou škálu nástrojů a aktivit, které se řadí do taktik od *bottom-up* až po *top-down*. Jedině nalezením rovnováhy mezi těmito dvěma opačnými přístupy jsou odborníci schopni kriticky zhodnotit stav daného místa a naplánovat jeho další vývoj. Samospráva podporuje vývoj dané lokality tím, že deleguje konkrétní privilegia a povinnosti na iniciátory z řad místní komunity, ale zároveň klade důraz na jejich vzájemné propojení. Pozice autority zde slouží k regulaci spíše než k vynucování stanoveného řádu, proto plány jsou vzájemně generovány, nikoliv navrženy bez možnosti změn.⁴⁷

Autoři knihy *The Palgrave Handbook of Bottom-Up Urbanism*⁴⁸ si vypůjčili termín *charette*⁴⁹ pro popis participativního typu plánovacího procesu.

⁴⁷ BRAIN, David. The Practice of Urbanism: Civic Engagement and Collaboration by Design. In: *The Palgrave Handbook of Bottom-Up Urbanism*. NY: Palgrave Mcmillan, 2018. ISBN 978-3-319-90131-2. S. 51-61.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ *intenzivní kolaborativní technika participativního plánování*
- odvozený český ekvivalent (Autor: Marie Joja)

“Metoda Charette je postup, který umožňuje vytvářet shodu pomocí diskuze střídavě v malých skupinách a společně. Zkoumané téma je rozděleno na dílčí podtémata, každé dílčí téma se stává předmětem diskuze určené malé skupiny účastníků. Ve velké (společné) skupině jsou prezentovány výstupy z jednotlivých malých skupin, které řeší dílčí aspekty tématu. Diskuze v menších skupinách a ve velké skupině se střídá až do chvíle, kdy dojde ke společnému konsenzu, tedy k nalezení maximální shody na řešení daného problému. Tato technika využívá možnosti bezprostřední zpětné vazby na předložené návrhy a možnosti jejich úpravy do podoby, která je přijatelná pro co největší počet účastníků”

GLUMBÍKOVÁ, Kateřina aj. *Metodika participativního plánování v městském prostoru*. Ostrava: VŠB, 2021. ISBN 978-80-7599-265-9. S. 43.

Dle závěrů uvedených v této publikaci⁵⁰ závisí úspěch procesu na pozornosti k pěti základním funkcím, které podtrhují *charrette* na všech úrovních městského plánování. Ty autor popisuje jako následující:

- i. *Sdílení znalostí.* Propojením multidisciplinárního týmu s místními zainteresovanými stranami přispívá ke sdílené definici problémů, reakcí na ně a integrace řešení do společného schématu.
- ii. *Vize a design.* Koncept projektu je nutné konzultovat v co nejpodrobnějších detailech, aby se předešlo rozhodnutím v obecné rovině, které mohou předznamenat budoucí konflikty. V procesu plánování je nutné směřovat opakovaně od obecných vizí až po samotné detaily designu a zpět pro ověření správnosti celého návrhu.
- iii. *Budování sdíleného příběhu.* Schopnost porozumět plánu a podílet se na jeho úspěšné realizaci závisí na pochopení použitých principů. Čitelnost klíčových problémů spolu s transparentností cílů buduje legitimitu předneseného návrhu. Budoucí uživatelé si přivlastní příběh, který jim dává smysl.
- iv. *Tvorba konsensu.* Nejnovější poznatky o procesu tvorby návrhu kladou velký důraz na tzv. *prototyping* jako způsobu, jak opakovaně a efektivně testovat nápady ve spolupráci s účastníky procesu. *Charrette* využívá tuto techniku k pochopení a osvojení silných stránek projektu a k jejich obhajobě, což v konečném důsledku zvyšuje jeho veřejnou podporu.
- v. *Demokratické odsouhlasení.* Konečná podpora participativních procesů závisí na odbornosti zúčastněných stran a zastoupení všech úhlů pohledu. Transparentnost rozhodování spočívá na oslovení co největšího počtu zainteresovaných institucí. V praxi *charrette* staví na principu

⁵⁰ BRAIN, David, pozn. 47, S. 62-63.

opakovaného dialogu, schopnosti reagovat na různé problémy, zkoumání protichůdných perspektiv a schopnosti objasnit a definovat rozdíly.

5.2.3. *City-makers*

V městech i mimo ně roste poptávka po novém využití městských prostorů. Městské samosprávy spolu s majiteli těchto prostorů hledají vhodný způsob, jak tyto procesy iniciovat a plánovat, a jak je snadno přizpůsobit konkrétním místním potřebám. Stále více si uvědomují, že městské prostory nejsou jen prací pro úředníky a plánovače, ale že proces plánování vyžaduje spolupráci na všech úrovních městského rozvoje.

Ve městech přibývá nezávislých aktivit a organizací, které dokážou lokalitu přetvářet ve prospěch svých obyvatel. Pojmem *city-makers* se vyznačují iniciativy, které jsou aktivní v různých tématech a výzvách s cílem reagovat na rostoucí problémy městských prostorů. S pomocí progresivních přístupů se zaměřují se na lepší kvalitu života a udržitelnost představených změn. Stávající polický rámec a pravidla spolu s daným sociálním a kulturním prostředím vytváří jedinečný kontext, na který se snaží *city-makers* navázat. Aktivity *city-makers* jsou inspirovány poptávkou dané lokality, vychází z potřeb místní komunity, proto jsou schopny být dlouhodobě soběstačné. I přes finanční podporu v počáteční formou grantů, dotací či nabídkou nízkého nájmu, jsou dále schopny fungovat samostatně.⁵¹

City-makers se mohou stát nejen aktivní obyvatelé z řad místní komunity, ale také členové samosprávy (státní úředníci, veřejné orgány apod.) nebo může jít o

⁵¹ KONING, Jotte de, PUERARI, Emma, MULDER, Ingrid a LOORBACH, Derk. Landscape of participatory city makers: A distinct understanding through different lenses. In: *FormAkademisk*. [online] Fakultet for teknologi, kunst og design, OsloMet – storbyuniversitetet, August 2019. 12(2). [cit. 25.04.2022]. S. 1-3. Dostupné z: doi: 10.7577/formakademisk.2706

koalici napříč strukturou. K dispozici jsou různé termíny, které se využívají k definici *city-makers*, od iniciativy bottom-up, místní organizace, dobrovolné občanské iniciativy, občanské sdružení, neziskové organizace nebo nevládní organizace. Hranice mezi těmito pojmy jsou obtížně definovatelné, proto pojem *city-makers* zahrnuje všechny skupiny s jasným zaměřením na přispění k udržitelnému rozvoji měst. Ve všech případech je nutná spolupráce na všech úrovních, která umožňuje vytvoření fungující sítě pro vzájemný dialog, učení a rozvoj myšlenek.⁵²

Existují tři typy aktivit, které vedou k úspěšným projektům – *strategické, taktické a provozní*. Strategické aktivity jsou spojovány s formováním dlouhodobých cílů a vizí, které směřují k trvalým změnám v kulturním a společenském systému. Taktické aktivity jsou využívány při organizaci aktivit dočasného charakteru, vytváří interakci mezi účastníky konkrétní přechodné aktivity a snaží se o definování vize pro dlouhodobý způsob využití. A v neposlední řadě jsou zde tzv. provozní činnosti, které souvisí s testovacím procesem a experimenty; často kladou důraz na inovativní myšlenky. Úloha *city-makers* může splňovat všechny tyto typy aktivit. Mnoho projektů městského plánování využívá flexibilní a krátkodobé projekty při ověřování a prosazování dlouhodobých cílů. Může se jednat o projekty související s bezpečností na ulici, veřejným prostorem a dalšími městotvornými problémy. Často se o těchto projektech mluví ve spojitosti právě s taktickým urbanismem, který odkazuje na způsob plánování s využitím dočasných zásahů, které se mohou definovat a urychlit dlouhodobou změnu. Zásahy malých rozměrů mohou přispět na strategické úrovni k vypracování dlouhodobých cílů a vizí k řešení konkrétních problémů.⁵³

⁵² KONING, Jotte de, ed., pozn. 51, S. 5.

⁵³ Ibid.

Shrnutí

Způsob plánování, který se nesnaží pouze normativně diktovat obecné strategie vývoje, ale zapojí do procesu návrhu zainteresované skupiny z dané lokality z řad místní komunity a odborníků, má předpoklad vytvořit efektivní a dlouhodobě fungující schéma rozvoje. Termíny jako *bottom-up*, *participace*, *charette* a *city-makers* společně definují míru zapojení veřejnosti do tohoto procesu a jsou nezbytnými rysy současného plánování. Využití těchto principů dává tvůrcům možnost inovativního způsobu navrhování, které zohlední všechny úrovně zainteresovaných stran od obyvatelů přes potenciální investory a majitele nemovitostí až po zákonodárce, kteří mají za úkol dohlížet na dodržování rámcových pravidel, která zajistí rovnost všech zúčastněných.

5.3. *Mediátor*

Současná česká scéna trpí absencí funkční platformy poskytovatele, který by nastartoval proces legálního provozu formou dočasného využití. *Pop-up* podniky fungují jako individuální izolované experimenty bez jakéhokoli sjednocujícího obecného schématu. Proto mnoho slibných dočasných konceptů zaniká brzy od samotného jejich začátku, kdy uvíznou v komplikovaném byrokratickém schématu. Systematický přístup k dočasné aktivaci opuštěných míst by přinesl výhody všem zúčastněným stranám. Existuje velká poptávka po instituci, která by byla schopna shromáždit veškerá potřebná data a zpřístupnit proces spuštění *pop-up* provozů. Proces by se stal rychlejším a zabránil by neodkladnému chátrání mnoha cenných prostorů.

Chybějícím článkem v současném procesu je institut, který by převzal roli mediátora. Jednalo by se o rozšíření nabídky současných zprostředkovatelů dočasných pronájmů o přidanou hodnotu – předpokládaný budoucí vývoj v návaznosti na okolí a komplexní rozbor měnících se urbanistických a

funkčně-provozních souvislostí. Tento systém by měl svým uživatelům v první řadě poskytnout soupis volných míst určených k dočasnému pronájmu. Po výběru konkrétní lokality by byl schopen vymezit vhodné funkční náplně (při výběru konkrétní náplně naopak vymezit vhodné lokality) a to při zohlednění fungujících okolních struktur tak, aby došlo k doplnění chybějících elementů, které daná lokalita postrádá. Tudíž by byl splněn nejen úkol oživení dění v daném objektu, ale současně přispění k oživení okolních struktur v daném urbanistickém celku. Systém by měl fungovat jako neustále se rozrůstající, živoucí a aktualizovaný registr opuštěných míst, který reaguje na změny poptávky a je flexibilní vůči měnícím se okolním podmínkám.

6. *ROLE INSTITUTU DOČASNÉHO PLÁNOVÁNÍ*

V politikách územního plánování se objevuje termín dočasného využití ve smyslu strategického přístupu k rozvoji města, zejména v kontextu regenerace a obnovy lokalit. Samosprávy přichází s myšlenkou uplatňování principu dočasného využití v kontextu místního plánování nikoli jako výjimky, ale jako plnohodnotné součásti plánovacích nástrojů. Jejich úkolem je jasně formulovat inovativní nástroje plánování, které se zaměřují na dočasné využití nevyužívaných nebo nedostatečně využívaných městských prostorů v rámci obecné strategie regenerace měst. Zavedením flexibilnějšího plánování jsou dostupnější městská místa předurčena k sociálnímu a kulturnímu experimentování.⁵⁴

Proces obnovy nevyužívaných lokalit vyžaduje roli mediátora - nezávislé instituce v rámci městských samospráv, která dohlíží jak nad zájmy majitelů budov, tak

⁵⁴ EUTROPIAN. *Temporary Use as a Tool for Urban Regeneration (TUTUR Final Report)*. [online] European Regional Development Fund. (EU), August 2015. [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: https://issuu.com/eutropian.org/docs/tutur_final

jejich uživatelů. Vytvoření nezávislé agentury v rámci územní správy města závisí na místním rozhodovacím rámci a politické vůli zástupců samospráv. Tyto autority mají v rukou množství nástrojů pro implementaci jasných a čitelných postupů dočasného využití v rámci aktivace zanedbaných ploch.

6.1. Místní podpůrná skupina

Mediátor nastaví otevřený a transparentní scénář plánování pomocí mapování, otevřených výzev, organizování místních podpůrných skupin apod. Otevřené výzvy jsou nezbytnými prvky tohoto procesu, protože do něj zapojují stále nové účastníky a zdroje inspirací. V každé lokalitě funguje neformální iniciativa, jejímž cílem je zlepšení životních podmínek místních obyvatel. Tyto impulzy jsou cenným zdrojem informací pro budoucí formální zásahy. Úkolem Instituce dočasného plánování je zapojit do procesu transformace jak místní obyvatele a komunity, tak odborníky a zainteresované strany ze soukromých sektorů (potenciální investoři atd.). Všichni tito aktéři tvoří jádro tzv. místní podpůrné skupiny (*local support group*). Tato různorodě zaměřená skupina je shromážděna na základě veřejné výzvy a jejím cílem je testování nových, mnohdy nekonvenčních nápadů. Neveřejná část skupiny je doplněna o zástupce odboru územního plánování a dalších přidružených témat samosprávy společně s odborníky souvisejících oblastí (architektura, ekonomie, kultura, apod.) s ohledem na obsahovou náplň dané lokality. Mezi tři hlavní oblasti působnosti těchto podpůrných skupin patří sociální mapování existujících příležitostí, workshopy na úrovni města zahrnující všechny zainteresované strany a samotný proces plánování.⁵⁵

⁵⁵ EUTROPIAN, pozn. 54, S. 27-31.

6.2. *Analýza případových studií*

V rámci výzkumu byly analyzovány případové studie významných institutů dočasného plánování na evropském kontinentu. Městské samosprávy v rámci Evropy si uvědomují důležitou roli fáze dočasného využití v rámci vývoje svých měst a snaží se o postupné zapojení dočasných forem plánování mezi nástroje svého řízení. Syntéza získaných poznatků z oblasti praxe institutů dočasného plánování je zobecněna v následujících odstavcích. Seznam jednotlivých institucí je uveden níže společně s odkazy na zdroj analyzovaných dat.

Refillova (Ostrava) <https://refillova.cz/o-kancelari/>

Incredibol (Bologna) <https://www.incredibol.net/en/cose-incredibol/>

Toestand (Brussel) <https://toestand.be/en/over>

Communa (Brussel) <https://communa.be/notre-mission/>

Plateau Urbain (Paris) <https://www.plateau-urbain.com/>

STUN Europe ‘Social Temporary Use Network’ <https://stuneurope.org/>

Eutropian (Vienna) <https://eutropian.org/about/>

Free Riga (Riga) <https://www.freeriga.lv/about>

Lakatlan (Budapest) <http://kek.org.hu/en/kekrol/#tevekenyseg>

Coopolis (Berlin) <https://www.coopolis.de/>

Samoa (Nantes) <https://urbanmaestro.org/about/>

Meanwhile space (London) <https://www.meanwhitespace.com/about>

Stipo (Rotterdam) <https://stipo.nl/>

ZZZ (Bremes) <https://www.zzz-bremen.de/blog/>

AmsterdamNoord (Amsterdam) <https://www.iamsterdam.com/nl/in-en-om-amsterdam/noord>

6.3. Obecná definice institutu dočasného plánování

Institut je součástí odboru městského plánování, podílí se na otázkách rozvoje města, spravuje majetek města, ale zároveň podporuje majetek v soukromém sektoru. Jeho cílem je stát se vývojářem principu dočasného využití. Shromažďuje informace o principech a výhodách dočasného využití nejen nevyužívaných lokalit a zprostředkovává nabyté zkušenosti formou školení, konferencí a exkurzí. Vydává publikace a organizuje přednášky za účelem rozvoje a sdílení znalostí.

Obr. 8.: Loga evropských institutů dočasného využití.

Institut funguje jako *mezioborový tým odborníků* z oblasti architektury, urbanismu, ekonomie, kulturní sféry, sociologie, apod. Spolupracuje s širokým spektrem profesionálů a partnerů od zavedených organizací až po angažované místní obyvatele. Vytváří fungující partnerství jak v různých úrovních administrativy (místní, regionální, celostátní), tak v soukromém sektoru.

Prosazuje princip přechodného městského plánování jako samostatného nástroje rozvoje měst. Podporuje participativní způsob plánování a snaží se o zařazení přístupu *bottom-up* mezi oficiální nástroje městského plánování.

Institut mapuje opuštěné budovy. Vytváří *databázi* volných prostor vhodných k využití formou dočasné funkční náplně. Aktivně se podílí na hledání nevyužívaných prostorů ve městě, mimo jiné i se zapojením veřejnosti (tipy a podněty). Ověřuje *majetkoprávní vztahy*. Dohledává kontakty na vlastníky a navazuje s nimi komunikaci. Provozuje veřejně přístupný *rezervační systém* s aktuální nabídkou prostorů vyhrazených pro aktivity dočasného charakteru. Shromažďuje podrobné informace o *technickém stavu* nemovitostí a definuje strategii jejich průběžné kontroly a údržby. Větší nemovitosti vyžadují funkci správce areálu, který je zodpovědný za údržbu budovy, ale také rozumí tomu, co nájemníci potřebují, a vytváří atraktivní zázemí pro jejich aktivity. Snaží se o spárování prostoru s vhodným projektem dočasného využití. Sbírá náměty skrze sociální sítě, online dotazníky, emaily, ale i osobním kontaktem v kanceláři. Přímou oslovuje komunity či jednotlivce s nabídkou dočasné náplně nevyužívaného objektu. Nicméně párování není automatické. Součástí procesu je organizace dnů otevřených dveří za účasti jak majitelů, tak uživatelů. Předem je nutné připravit scénář jednání, aby mohli účastníci obou stran vzájemně porozumět svým očekáváním.

Institut stimuluje diskuzi mezi zúčastněnými stranami. Zprostředkovává vzájemnou dohodu mezi vlastníky opuštěných prostor a potenciálními uživateli. Poskytuje konzultaci ještě před samotným zahájením projektu a zajišťuje podmínky pro úspěšnou realizaci dočasného záměru (doporučení při tvorbě scénáře, apod.). Ve spolupráci s právníky definuje *smluvní podmínky* pro uzavření dohody o dočasném využití opuštěných objektů, které zahrnují specifické určení

účelu, doby trvání, výše platby nájemného a nastavení závazků vůči vlastníkovu objektu.

Cílem institutu je mimo jiné vytvoření standardizovaných vzorů smluv o dočasném užívání, které usnadní proces dohody mezi vlastníky a dočasnými uživateli. Zároveň systematicky dohlíží na dodržení podmínek v průběhu projektu. Sleduje a hodnotí proces dočasného využití, vytváří mechanismus zpětné vazby pro pravidelnou revizi a případné úpravy aktuální strategie. V neposlední řadě dokumentuje probíhající a uzavřené projekty a propaguje úspěšné projekty.

Tento institut se snaží o různorodý způsob *financování* svých aktivit, vyhýbá se finanční závislosti na jediném subjektu. Generuje prostředky na svůj provoz ze strany lokální samosprávy, veřejných dotací, darů obecně prospěšných nadací, (mezinárodních) grantů a vlastních příjmů generovaných různými aktivitami (konference, školení, apod.). Cílem financování jednotlivých projektů je společná dohoda mezi majitelem nemovitosti a dočasným uživatelem bez využití dotací nebo výrazných investice do samotných prostor. Instituce v neposlední řadě definuje autonomii své struktury vůči politickým a ekonomickým výkyvům.

6.4. Příklady nastavení podmínek dočasného využití

Jedním z úspěšných příkladů stanovení pravidel pro dočasnou funkční náplň je bremenská agentura ZZZ (*ZwischenZeitZentrale Bremen*). V jejich případě se ukázal přímý kontakt mezi všemi třemi zúčastněnými stranami – ZZZ, vlastníky a

nájemci, naprosto nezbytný pro úspěšný proces. Je důležité nepřetržitě mapovat cíle všech stran a snažit se o jejich dosažení společným kompromisem.⁵⁶

Další z možností implementace principu dočasného využití do smluvní podoby je Dohoda o přechodném pronájmu (*Precarious Occupation Agreement*), která byla jako první definována agenturou Samoa ve městě Nantes. Samoa nabízí dočasné plochy k pronájmu malým firmám za velmi nízký nájem. Tato dohoda o přechodném pronájmu definuje obecný právní rámec pro flexibilní závazek mezi vlastníkem nemovitosti a dočasným nájemcem. Dále stanovuje principy přechodného pronájmu, druh povolené aktivity, pravidla údržby, práva a povinnosti nájemce a několik dalších základních právních ustanovení. Samoa určila maximální dobu trvání smlouvy na 23 měsíců. Existuje také možnost prodloužení pronájmu na dalších 12 měsíců, ale pouze jednou. Poplatek plynoucí z dočasného pronájmu kancelářských prostorů v budovách spadajících pod správu agentury Samoa je vyčíslen na 150 €/m²/rok po zdanění včetně elektřiny a internetu (v přepočtu přibližně 3 750 Kč). Dohoda je flexibilním řešením pro dočasné využití prostorů, které by v opačném případě chátraly či byly obsazeny nelegálními aktivitami. Podmínky dohody by měly být stanoveny odborníky a měly by být jednoduše srozumitelné pro široké spektrum potenciálních uživatelů.⁵⁷

Město Gent přišlo v roce 2014 s myšlenkou *Fondu dočasného využití*. Začali za tímto účelem využívat vytvořený systém finančních dotací pro projekty a iniciativy související s dočasným využitím. A to ve smyslu dočasné aktivity

⁵⁶ REFILL. *A Journey Through Temporary Use*. [online] European Regional Development Fund (EU), March 2018. [cit. 15.11.2022]. S. 25.

Dostupné z: https://issuu.com/refillthecity/docs/170842_refill_magazine_online_def_h

⁵⁷ Ibid. S. 24.

vedené v rámci nevyužívaných objektů, která přispívá ke zlepšení životních podmínek obyvatel v těchto opuštěných lokalitách. Fond ročně rozděljuje 300 000 € (v přepočtu 7,5 mil. Kč), které mají být využity k budování infrastruktury, bezpečnostních opatření, odhlučnění, pojištění, údržby apod. Částka pro individuální projekty se pohybuje mezi 6000 až 35 000 € (150 až 850 tis. Kč). Proces vedoucí k získání grantu je poměrně jednoduchý, stačí vyplnit standardní formulář, po kterém následuje pozvánka na osobní pohovor s multidisciplinární komisí. Objektivní přístup k hodnocení je podpořen faktem, že členové komise jsou nezávisle voleni a pochází z různých oddělení městské samosprávy. Od počátku fungování Fondu dočasného využití došlo k místnímu nárůstu aktivit dočasného využití, které byly podporovány a koordinovány samotnými občany (přístup *bottom-up*). Tento fond podporuje participativní způsob plánování, a vzájemnou interakci mezi občany, iniciativami a politickou strukturou. Široký a otevřený rámec fungování je klíčem k jeho úspěchu. V případě Gentu funguje hodnotící komise nezávisle na politickém prostředí a rozhoduje na základě předem definovaných kritérií, provádí úpravy na základě hodnocení probíhajících projektů a vyžaduje zpětnou vazbu od uživatelů.⁵⁸

6.5. *Shrnutí*

Jedním z dílčích cílů práce je definování hlavních rolí nezávislé instituce, která slouží jako prostředník mezi všemi účastníky procesu dočasného využití: vlastníky nemovitostí, potenciálními dočasnými uživateli a místními komunitami. Tato kapitola je založena na analýze 15 případových studií významných institutů dočasného plánování v Evropě a shrnuje obecné principy jejich fungování. Města a obce spolu s navrhovaným institutem dočasného plánování disponují řadou nástrojů pro realizaci čitelných postupů dočasného využití v procesu aktivace a

⁵⁸ REFILL, pozn. 56, S. 29.

využití nevyužívaných lokalit. Tato část disertační práce se zaměřuje na formulaci principů fungování institutu dočasného plánování společně s reálnou možností uplatnění a zřízení institutu v rámci měst. Institut dočasného plánování je nezbytný v organizační struktuře měst budoucnosti. Doplnuje chybějící část ve fungující rozhodovací struktuře městského plánování. Jedním z klíčů jejich úspěšného fungování je otevřený rámec činností. Jednotlivé případy nevyužívaných lokalit jsou hodnoceny nezávisle na politickém prostředí a rozhodnutí o jejich využití se řídí předem stanovenými kritérii. Institut nepřetržitě provádí změny daných kritérií na základě hodnocení probíhajících projektů a požaduje zpětnou vazbu od jejich uživatelů. Institut by se mohl stát spojnicí mezi vlastníky nemovitostí, legislativními předpisy měst a iniciátory, kteří hledají vhodný, cenově dostupný a efektivní prostor pro svoji činnost. Pro zachování kompaktní struktury měst je nezbytný i vznik institutů umožňujících dočasné využití území. Opuštěné areály tvoří podstatnou část urbanistické struktury měst, proto by mělo být cílem představitelů těchto měst podporovat jejich obnovu a tvořit kompaktní město budoucnosti.

7. *ANALÝZA PROJEKTŮ DOČASNÉHO VYUŽITÍ*

Disertační práce udává hypotézu, která definuje *dočasné využití jako jeden z nástrojů aktivace nevyužívaných ploch a objektů*. Stanovená hypotéza vychází z dlouhodobého poznání a teoretického hodnocení projektů, které využívají přechodnou formu plánování jako jeden z možných nástrojů v procesu funkční obnovy opuštěných lokalit. Dočasné využití slouží jako katalyzátor trvalé změny.

Jako vhodná metoda byla zvolena analýza současných strategií a postupů obnovy opuštěných míst formou dočasného využití. Byly vybrány projekty, které pomoci

dočasné funkční náplně úspěšně nastartovaly proces vedoucí k definování dlouhodobého využití nevyužívaného objektu. Projekty jsou lokalizovány v rámci evropského kontinentu. Sběr dostupných informací byl prováděn formou terénních průzkumů, analýzou výročních zpráv projektů, komunikací se samotnými iniciátory dočasné aktivity, společně se studiem související literatury a internetových zdrojů zabývajících se danou problematikou.

Celkem bylo v analytické části zpracováno 60 případových studií projektů dočasného využití. V rozdělení dle lokality se jedná o 14 příkladů z České republiky a 46 z dalších evropských států. Sesbírané informace byly rozděleny do několika skupin, aby mohlo být provedeno srovnání jednotlivých projektů pomocí stanovených kritérií. Obecné vyhodnocení základních kritérií je možné vidět na obrázku č. 9. Veškerá data byla později využita k tvorbě informačního systému, který má za úkol poskytovat kategorizaci a hodnocení jednotlivých hledisek analyzovaných případových studií.

Kritéria hodnocení

7.1. Lokace

Případové studie byly vybírány s důrazem na jejich rozmanité rozmístění v rámci urbanistických struktur. Současný úspěch realizací je stavěn především na jejich umístění ve velkých městech z důvodu velké koncentrace obyvatel, širokému spektru možností funkční náplně a vyšší pravděpodobnosti zdárného průběhu. Zahraniční příklady jsou lokalizovány ve městech od 170 tisíc obyvatel (např. Mülheim) až po milionové metropole (např. Londýn) v rámci celé Evropy. Tuzemské realizace se podařilo dohledat i v menších městech mimo ta krajská, například ve Vratislavicích s osmi tisíci obyvateli. Bližší analýza lokace vybraných projektů potvrdila příznivější podmínky následné obnovy pro objekty umístěné v centrech větších měst. Lze tedy konstatovat, že současná situace je

● [20%] pioneer

Délka trvání (doba provozu dočasné funkční náplně)

● [77%] více než 1 rok

● [23%] do 1 roku

Katalyzátor (údaj, zda krátkodobá aktivita podnítila dlouhodobý provoz)

● [62%] ano

● [38%] ne

Funkce (druh dočasné aktivity)

● [6%] veřejný prostor

● [72%] kulturní či komunitní centrum

● [12%] instalace či výstavní prostory

● [10%] kancelářské provozy (co-work, hubs)

Na obrázku č. 9 je možné vyčíst procentní rozdělení zastoupených měst dle jejich velikosti. Analyzované projekty jsou ve většině případů, konkrétně z 62 procent, umístěny ve městech mezi sto tisíci až jedním milionem obyvatel. Zastoupení měst do sto tisíc obyvatel je 25 procent. Případové studie ve městech nad jeden milion obyvatel byly záměrně vybírány jen ty s největším přínosem pro danou problematiku, i přesto, že scéna s dočasným kulturním využitím je zde velmi pestrá. V rámci této práce byla snaha vyčlenit projekty z menších měst pro jejich hodnotnější výpověď o úspěšnosti v menších urbánních celcích.

7.2. Datace a původní funkce

Různé nastavení památkové ochrany v rámci evropských států nedovoluje jednotný přístup k analýze památkové péče vybraných projektů, proto byly v tomto ohledu zohledněny pouze tuzemské příklady. Datace vzniku sahají až do počátku 17. století (příklad pařížských Grands Voisins). V českém prostředí mají

provozovatelé aktivit v památkově chráněných budovách mnohem omezenější možnosti úprav vzhledem k striktním pravidlům v rámci legislativy památkové péče. Nicméně je u těchto objektů snaha o zachování historického kulturního dědictví silnou motivací pro co nejdůslednější obnovu. U zkoumaných památek jak ve vlastnictví státu, tak v soukromém vlastnictví, poskytlo dočasné využití půdu pro generaci finančních prostředků a pro definici dlouhodobých strategií pro kompletní obnovu chráněných objektů (např. Invalidovna a projekt Ve Mlejnech).

7.3. Majitel a provozovatel

Jedním z úspěšných kroků při postupné obnově je vhodně nastavený režim pronájmu. Bezplatný pronájem či pronájem za symbolickou částku (např. provozní náklady) je ověřeným taktickým nástrojem uplatňovaným především u zahraničních realizací. Provozovatelé dočasných aktivit jsou díky tomuto nastavení motivováni investovat prostředky již do samotné počáteční fáze bez většího rizika ztráty. Osvědčil se také přímý pronájem zainteresované osobě, která již přichází s konkrétním návrhem dočasného využití. Úspěšné aktivity mají tendenci k sobě navazovat další, tudíž vhodný výběr počátečního nájemce může výrazně ovlivnit další kroky obnovy.

Na obrázku č. 9 popisujícím hodnocení projektů je kritérium vlastnictví rozděleno na nevyužívané budovy ve veřejném a soukromém vlastnictví. Z analýzy daných případových studií byla většina, konkrétně 65 procent, vedena jako majetek měst a státních institucí.

7.4. Vzorec a délka trvání

Pro analýzu případových studií z hlediska typu použité dočasné funkční náplně byla použita terminologie z knihy *Urban Catalyst*. Autoři v kapitole *Patterns of the Unplanned*⁵⁹ uvádějí následující vzorce (*patterns*).

Stand-in (volně přeloženo jako *vsuvka*) popisuje dočasné projekty, které využívají funkční pauzu v provozu daného objektu. Po uplynutí jejich vymezené délky trvání zanikají nebo se přesouvají na další vhodné lokality.

Impulse (volně přeloženo jako *podnět*) definuje dočasnou aktivitu, která se stává podnětem a přímou inspirací pro návrh trvalé funkční náplně.

Pioneer (volně přeloženo jako *překopník*) je termínem označujícím pokrokovou ideu, která je inspirací pro princip dočasného využití a obohacuje jej o nový způsob přístupu k funkcím krátkodobého charakteru.

Coexistence (volně přeloženo jako *soužití*) popisuje funkci, která i přes svůj krátkodobý záměr přetrvává i po představení nové dlouhodobé funkční náplně a je provozována paralelně s ní.

Parasite (volně přeloženo jako *příživník*) je dočasnou funkcí, která se těží z nově ustanoveného trvalého provozu.

Subversion (volně přeloženo jako *převrat*) vymezuje strategické obsazení prostoru za účelem jeho přeměny.

Displacement (volně přeloženo jako *přemístění*) popisuje dočasné přemístění trvalé funkce (např. v případě rekonstrukce původních prostorů).

⁵⁹ OSWALT, Philipp, pozn. 30, S. 32-52.

Free-flow (volně přeloženo jako *kočovník*) je označení pro putovní krátkodobou funkci, která je ve své podstatě přemístitelná.

Consolidation (volně přeloženo jako *umocnění*) je termínem využitým pro popis druhu přechodné aktivity, která svým působením plynule přeroste v trvalou funkční náplň.

Z obrázku popisujícího grafické znázornění hodnocení případových studií je možno vyčíst poměr zastoupení výše uvedených vzorců. U většiny z vybraných projektů dočasného využití jde o princip *impulse*, konkrétně 42% uvedených příkladů. Představená krátkodobá funkce je zdrojem inspirace pro návrh trvalé funkční náplně. Na druhém místě se v poměru 38% umístil princip *stand-in*. Iničiátoři těchto přechodných aktivit využili funkční pauzu v provozu objektu, který již má definovanou strategii obnovy a čeká na zahájení procesu revitalizace. Třetím z použitých vzorců je princip *pioneer* s podílem 20% projektů. Každý z těchto projektů představil nový přístup ať už v použití materiálů a konstrukcí nebo v definici provozního schématu.

7.5. Dočasné funkce

Mezi nejčastější přechodné funkční využití patří kulturní provoz. Z šedesáti analyzovaných projektů bylo 72% koncipováno jako kulturní centrum, často s přidruženým komunitním zázemím. Druhým nejvyužívanějším druhem dočasných aktivit s podílem 12% je forma instalace, která k oživení daného prostoru často vyzve umělce z různých oblastí umělecké tvorby. S 10% se na třetím místě umístila forma sdružených pracovních prostorů formou *co-work* a *hubs*. V neposlední řadě jsou často oživovány i venkovní plochy, které náleží k daným nevyužívaným objektům, a slouží jako startovací body pro strategii postupné aktivace lokality. Jde o tvorbu veřejných prostorů k setkávání lidí, kdy samotná budova slouží jako kulisa dočasného využití.

7.6. *Urbanismus a architektura*

Přechodné funkce nemají ambice daný prostor přetvořit či změnit. Jejich snahou je přizpůsobit se zdejšími podmínkám a s pomocí minimálních zásahů probudit místo k životu. Chátrající objekt se stává středem zájmu společně s jeho okolím, které bylo vytrženo z kontextu. Opuštěná místa, často se špatnou pověstí, která bývala ohniskem nežádoucích aktivit, prochází procesem aktivace a opětovného začlenění lokality do městských struktur. Dočasná funkční náplň se stává impulsem pro tzv. *urban renewal*.

Dočasné aktivity se musí přizpůsobit dříve vybudovanému prostoru nebo prostředí, tzn., jsou velice adaptibilní a flexibilní. Jejich základní charakteristikou jsou minimální požadavky na místo určení. Konstrukce těchto objektů vykazují často modulární charakter, jsou mobilní a tvořeny běžně dostupným materiálem, vyžadují jednoduchý způsob montáže a demontáže, včetně potenciálu pro použití na více místech. Variabilní návrh umožňuje jednoduchou úpravu konstrukce vzhledem k měnícím se nebo neočekávaným požadavkům v průběhu realizace. Celkový rozsah plánování a konstrukce však může být zásadně ovlivněn omezeným rozpočtem.⁶⁰

⁶⁰ HORN, M.: *Temporary Use of Pop-up Environment's Potential for Repurposing Neglected Buildings and Space*, diplomová práce, Georgia State University, 2014. S. 39-42

8. SEZNAM PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ

Projekty úspěšné aktivace nevyužívaných budov formou dočasného využití v rámci Evropy byly analyzovány na základě vybraných znaků. Veškeré informace, které jsou uvedeny níže, jsou současně zpracovány do podoby vlastní vytvořené webové databáze na adrese www.archipop.cz. Grafické schéma prezentace jednotlivých projektů společně s dalšími doplňujícími nástroji, jakými jsou filtrování projektů dle definovaných kritérií a interaktivní mapa, jsou podrobně popsány v navazující kapitole číslo 9 pojednávající o procesu tvorby webové databáze.

Použité zkratky

O	původní funkce (majitel)
P	provozovatel (od data)
F	dočasná funkce (vzorec)
K	konstrukce a použitý materiál
B	budoucí vize
KP	kulturní památka
NKP	národní kulturní památka

8.1. Česká republika (16 případových studií)

KASÁRNA KARLÍN / Ferdinandova kasárna / Praha (1,3 mil.) (1848 KP)

O	veřejná správa / vojenská kasárna (Ministerstvo spravedlnosti)
P	Pražské centrum z.s. (6/2017)
F	kulturní centrum (stand-in)
K	recyklace dřevěného materiálu (mobiiliář)
B	dražba 2020

ART AND FOOD ZOONA / Trojský pivovar / Praha (1,3 mil.) (50.l. 18.stol.)

- O výroba / potravinářství (Trojský pivovar s.r.o.)
- P ZOONA, s.r.o. (5/2018)
- F kulturní centrum (stand-in)
- K recyklace dřevěného materiálu (palety)
- B odkoupení městem a rekonstrukce v návaznosti na ZOO

INVALIDOVNA OPEN / Invalidovna Karlín / Praha (1,3 mil.) (1737 NKP)

- O veřejná správa / lazaret; voj. ústř. archiv (NPÚ)
- P Invalidovna Open (5-11/2019)
- F kulturní centrum (stand-in)
- K recyklace použitých stavebních materiálů (okenních rámců) pro instalaci
- B kompletní rekonstrukce

Obr. 10.: Případové studie a/ Kasárna Karlín (Autor: Dorota Velek) b/ Art and Food Zoona (Autor: neznámý) c/Invalidovna Open (Autor: Petr Vilgus)

FUCHS2 / Fuchsova kavárna / Praha (1,3 mil.) (30.l. 20.st. KP)

- O občanská vybavenost / kavárna (město Praha)
- P spolupráce kolektivů (Altenburg 1964, Přístav 186 00, Containall a Vila Štvanice) (2018)
- F kulturní centrum (impulse)
- K konzervace památky
- B revitalizace ostrova

KAMPUS HYBERNSKÁ / Dům U Nekmírských / Praha (1,3 mil.) (70. l. 18. stol. KP)

- O bydlení/ bytový dům (město Praha)
- P FF UK (4/2017)
- F komunitní/ tvůrčí prostor (impulse)
- K recyklace stavebního materiálu (cihly, dřevo)
- B kompletní rekonstrukce

Obr. 11.: Případové studie a/ Fuchs2 (Autor: Marie Joja) b/ Kampus Hybernská (Zdroj: Facebook Kampus) c/ Prostor 39 (Zdroj: Facebook Prostor 39)

PROSTOR 39 / bytový dům / Praha (1,3 mil.) (19. stol.)

- O výroba/ sklady (JAN.Ž.IM.GROUP a.s.)
- P Prostor39 s.r.o. (2/2018)
- F komunitní/ tvůrčí prostor (impulse)
- K skleněné stěny v kovovém rámu (dělení prostoru)
- B kompletní rekonstrukce

THE DISTILLERY / lihovar / Brno (379,5 tis.) (konec 19. stol.)

- O výroba / lihovar (Horáčková Marta)
- P KOGAA (2018)
- F sociální reaktor (pioneer)
- K recyklovaná dřevěná konstrukce, polykarbonát, vlnitý plast
- B *urban renewal* ulice Pekařská (kompletní rekonstrukce)

LYCEUM / Škola císaře Františka Josefa I. / Brno (379,5 tis.) (konec 19. stol.)

O občanská vybavenost/ vzdělávání (prům. škola) (Pestalozzi property s.r.o)

P KOGAA (2/2019)

F sociální reaktor (pioneer)

K recyklace nábytku, dřevěné prvky

B *urban renewal* (opuštěné místo se špatnou pověstí) (kompletní rekonstrukce)

Obr. 12.: Případové studie a/ The Distillery (Autor: Lukáš Pelech) b/ Lyceum (Autor: BoysPlayNice) c/ Bio Sibir (Zdroj: Facebook Sibir)

BIO SIBIŘ / kino / Brno (379,5 tis.) (60. l. 20. stol.)

O občanská vybavenost/ kultura (Statutární město Brno)

P Kulturou proti chátrání, z. s. (5/2017)

F komunitní centrum (impulse)

K obnova původních konstrukcí

B alokace komunitního centra čtvrti (kompletní rekonstrukce)

MOVING STATION / vlakové nádraží / Plzeň (172 tis.) (1904 KP)

O doprava / vlakové nádraží (Klotz a.s.)

P Sdružení Johan o.s. (2001)

F kulturní centrum (impulse)

K obnova původních konstrukcí

B kompletní rekonstrukce (2015, podpora EU)

ZASTÁVKA / železniční stanice / Plzeň (172 tis.) (1927 KP)

O doprava / železniční stanice (Správa železniční dopravní cesty)

P jednotlivci (2013)

- F komunitní prostor (impulse "Do-it-yourself-with-others")
- K recyklace nábytku, dřevěné prvky
- B kompletní rekonstrukce

GOLEM / bývalá budova PřF UP / Olomouc (100,5 tis.) (1989)

- O občanská vybavenost / vzdělávání (město Olomouc)
- P Komise městské části Olomouc Hejčín (2021)
- F kulturní a komunitní program (stand-in)
- K recyklace železobetonového montovaného systému MS-OB
- B vize komunitního kulturního a kreativního centra (Basement Project)

Obr. 13.: Případové studie a/ Moving Station (Autor: Moving station) b/ Zastávka (Autor: Michal Šeba) c/ Golem (Autor: Marie Joja)

VE MLEJNECH / Winternitzovy automatické mlýny / Pardubice (90,5 tis.) (1909 NKP)

- O výroba / potravinářství (Smetana Lukáš Ing.arch.)
- P Ve Mlejnech s.r.o. (8/2018)
- F kulturní centrum (stand-in)
- K aktivace komplexu
- B rekonstrukce (2020)

JABLEČNÉ LÁZNĚ / městské lázně / Jablonec nad Nisou (45 tis.) (1909 KP)

- O občanská vybavenost/ zdravotnictví (Statutární město Jablonec nad Nisou)
- P ArtproProstor z.s. (2015 - 2017; 2019-)
- F kulturní centrum (impulse)
- K stabilizace
- B špatný technický stav, uzavření 1/2020

ZAUHLOVAČKA / zauhlovací věž / Vratislavice n. Nisou (8,1 tis.) (1918 KP)

O technická infrastruktura / textilní továrna (INTEX a.s.)

P AvantgArt, z. s. (2016)

F kulturní centrum (impulse)

K rekonstrukce

B kompletní rekonstrukce

Obr. 14.: Případové studie a/ Ve Mlejnech (Autor: Stanislav Dusík) b/ Jablečné lázně (Autor: Kouzlo zašlé slávy) c/ Zauhlovačka (Autor: AvantgArt, z. s)

ELČOVICE / železniční stanice / Malenice nad Volynkou (691 obyv.) (1893)

O doprava / železniční stanice (Straka Tomáš Ing., Ph.D.)

P manželé Strakovi a spol. (2017)

F komunitní prostor (impulse)

K rekonstrukce

B kompletní rekonstrukce

8.2. Evropa (44 případových studií)

THE ARCHES / železniční viadukt / Londýn (Británie) (8,9 mil.) (1834)

O doprava / železniční viadukt (Arch Company)

P Boano Prišmontas (2017)

F podnikatelský inkubátor (pioneer)

K digitálně vytvořený modulární dřevěný konstrukční systém

B prototyp

CINEROLEUM / čerpací stanice / Londýn (Británie) (8,9 mil.) (20.st.)

O doprava / čerpací stanice (soukromý)

P Assemble (2010)

F kino (pioneer)

K membrána DuPont s metalickou úpravou

B prototyp

RED BULL MUSIC ACADEMY / Matadero Madrid (Španělsko) (3,33 mil.)
(1920)

O výroba / budova jatek (město Madrid)

P Langarita Navarro Arquitectos (2011)

F festival (stand-in)

K dřevěný konstrukční systém (typologie hudební laboratoře)

B centrum současného umění

Obr. 15.: Případové studie a/ The Arches (Autor: Boano Prišmontas) b/ Cineroleum (Autor: Morley von Sternberg) c/ Red Bull Music Academy (Autor: Miguel de Guzmán)

LA TABACALERA / tabáková továrna / Madrid (Španělsko) (3,33 mil.) (18.st.)

O výroba / tabák (Ministerstvo vzdělávání, kultury a sportu)

P (LTBC) La Tabacalera de Lavapiés Cultural Association (2012)

F kulturní a společenské centrum (impulse)

K recyklace, modulárnost

B kompletní rekonstrukce

GRANDS VOISINS / Hospital Saint Vincent de Paul / Paříž (Francie) (2,14 mil.)
(1638)

- O občanská vybavenost/ zdravotnictví (město)
- P YES WE CAMP! Plateau Urbain (2015)
- F kulturní centrum, kemp, coworking (stand-in)
- K recyklace stavebních prvků (mobiiliář)
- B ekočtvrť bydlení

HALLO FESTSPIELE / Power station Bille / Hamburg (Německo) (1,83 mil.)
(1929)

- O výroba / elektrárna (MIB Colored Fields)
- P Team Hamburg (2014)
- F kulturní centrum (stand-in)
- K recyklace
- B bydlení

*Obr. 16.: Případové studie a/ La Tabacalera (Autor: Guillermo de la Madrid)
b/ Grands Voisins (Autor: Yes We Camp) c/ Hallo Festspiele (Autor: Tillmann Engel)*

DAS PACKHAUS / Federal Computing Center / Vídeň (Rakousko) (1,84 mil.)
(1929)

- O veřejná správa (Convert (realitní firma))
- P Paradocks (2014)
- F největší start-upy (hubs) ve Vídni (impulse)
- K zahradní terasa z palet
- B komerční využití

LAKATLAN / Festival of open shops / Budapešť (Maďarsko) (1,75 mil.)
(20. stol.)

O občanská vybavenost / komerční parter (soukromý)

P KÉK (2014)

F aktivace veřejného prostoru (impulse)

K aktivace budov

B komerční využití

Obr. 17.: Případové studie a/ Das Packhaus (Autor: Tiia Suorsa) b/ Lakatlan (Autor: István Keresztes) c/ Španska Kucá (Autor: BuhaM)

ŠPANSKA KUCÁ / Spanish house / Bělehrad (Srbsko) (1,37 mil.) (1880)

O veřejná správa / celnice (město)

P Goethe Institut (Urban Incubator) (2012)

F kulturní centrum (pioneer)

K recyklace bednění, dřevěné desky

B gentrifikace čtvrti

VARIANTE BUNKER / bunkr / Turín (Itálie) (886,8 tis.) (1920)

O výroba / strojní průmysl (Sicma) (Torino Quittengo srl.)

P URBE (2012)

F kulturní a sportovní centrum (stand-in)

K recyklace lešení

B Variante 200 project

DE CEUVEL / loděnice / Amsterdam (Nizozemí) (821,8 tis.) (1919)

- O doprava / loděnice (město)
- P Space&matter a společníci (2013)
- F udržitelné kulturní městské centrum (pioneer)
- K recyklace starých houseboatů (recyklace zamořené plochy uvnitř města)
- B experiment (udržitelnost, technologie, fyto-remediace)

NDSM WHARF / loděnice / Amsterdam (Nizozemí) (821,8 tis.) (1905)

- O doprava / loděnice (město)
- P Stichting Kinetisch Noord (2002-2012)
- F město umění (cca. 80 ateliérů) (pioneer)
- K recyklace přepravních kontejnerů
- B aktivace přilehlých hal

Obr. 18.: Případové studie a/ Variante Bunker (Autor: Variante Bunker) b/ De Ceuvel (Zdroj: Hotel Asile Flottant) c/ NDSM Wharf (Zdroj: oficiální stránky NDSM)

FIELD / Klaonica Zagrepčanku / Záhřeb (Chorvatsko) (806,3 tis.) (1931)

- O výroba / jatka (Zagreb Holding Ltd.)
- P Numen (2012)
- F instalace (stand-in)
- K textilní membrána
- B multifunkční společenské centrum

FABRICA DE PENSULE / továrna / Kluž (Rumunsko) (704,8 tis.) (20. st.)

- O výroba (soukromý)

- P Paintbrush Factory (2009)
- F kulturní centrum a co-working (impulse)
- K recyklace palet (zahrada)
- B kompletní rekonstrukce

TOTALDOBŽE ART CENTRE / továrna VEF / Riga (Lotyšsko) (699 tis.)
(1890)

- O výroba / elektronická zařízení (VEF UN KO Ltd.)
- P Totaldobže art centre (2008-2014)
- F kreativní centrum (impulse)
- K záchrana historického dědictví
- B kompletní rekonstrukce (Vefresh / Riga's Silicon Valley)

Obr. 19.: Případové studie a/ Field (Autor: Numen) b/ Fabrica de Pensule (Zdroj: Fabrica de Pensule) c/ Totaldobže Art Centre (Autor: Didzis Grodzs)

REBSKOVEN / Carlsberg Brewery / Kodaň (Dánsko) (602,0 tis.) (1847)

- O výroba / pivovar (Carlsbergbyen)
- P Keinicke & Overgaard Architects / UIWE (2011)
- F veřejný prostor (stand-in)
- K 3,500 lan o průměru 22mm zakotvených ve stropní konstrukci
- B městská čtvrť

KANEPES KULTURAS CENTRS / hudební škola / Riga (Lotyšsko) (699 tis.)
(1895)

- O občanská vybavenost/ vzdělávání (Cannabis Culture Center, Ltd.)
- P KKC (2012)
- F komunitní a kulturní centrum (impulse)

- K aktivace historické památky
- B kompletní rekonstrukce

KYPSELI MARKET / tržiště / Atény (Řecko) (664 tis.) (1935)

- O občanská vybavenost/ tržiště (město Atény)
- P Impact Hub Athens (2018)
- F community hub/ prototyp (pioneer)
- K aktivace historické památky
- B testovací platforma dočasných forem

Obr. 20.: Případové studie a/ Rebskoven (Autor: UiWE) b/ Kanepes Kulturas Centrs (Zdroj: Facebook Kanepes K.C.) c/ Kypseli Market (Zdroj: Impact Hub Athen)

PAPIRØEN / Paper Island / Kodaň (Dánsko) (644 tis.) (1958)

- O výroba / sklad tiskařského papíru (město Kodaň)
- P Copenhagen Street Food (2014 - 18)
- F kulturní centrum / gastronomie (stand-in)
- K aktivace komplexu
- B nová městská čtvrť

HET SCHIEBLOCK / budova Schiekade / Rotterdam (Nizozemí) (623 tis.) (1959)

- O občanská vybavenost/ pojišťovna, škola, kanceláře (LSI – Luuk Smits Investments)
- P ZUS (2010)
- F centrum urbanismu, laboratoř urb. rozvoje / Luchtsingel / studia (pioneer)
- K záchrana budovy před demolicí
- B finanční podpora města

CONSTELLATIONS BAR / recyklační dvůr / Liverpool (Británie) (552,3 tis.)
(20.st.)

O technická infrastruktura (město Liverpool)

P H. Miller Bros. (2014)

F kulturní a komunitní provoz (impulse)

K linie sedlových střech, prefabrikované dřevěné komponenty

B kreativní čtvrť/ the Baltic Triangle

Obr. 21.: Případové studie a/ Papirøen (Zdroj: Inhabitat) b/ Het Schieblock Centrs (Autor: Dakackers) c/ Constellations Bar (Autor: Robert Holmes Images)

DE BESTURING / industriální objekt / Haag (Nizozemí) (539,1 tis.) (20. st.)

O výroba / sklady (De Besturing)

P De Besturing (2006)

F studia/ kolektiv umělců designerů (impulse)

K záchrana budovy před demolicí

B soběstačnost (koupě od města 2017)

VIATICUS / Cordoaria Nacional / Lisabon (Portugalsko) (507,0 tis.) (1771)

O výroba / textilní továrna (námořnictvo (provozuje město Lisabon)

P Atelier JQTS (2018)

F veřejný prostor (stand-in)

K 3x3x3m kovové konstrukce, textilní výplň

B ARCOLisboa

PIAZZA METALLICA / Park Duisburg Nord / Duisburg (Německo) (498,6 tis.) (1901)

O výroba / ocelárna Thyssen Meiderich (město Duisburg)

P Latz + Partner (2002)

F veřejný prostor / náměstí (impulse)

K kovové pláty vysokých pecí jako dlažba

B krajinný park

TALLINAS IELAS KVARTĀLS // Talin (Estonsko) (435 tis.) (20. st.)

O občanská vybavenost / středisko záchranných složek (soukromý)

P Free Riga (2018)

F centrum současného umění a kulturní centrum (stand-in)

K recyklace

B přestavba na kreativní čtvrť

Obr. 22.: Případové studie a/ De Besturing (Zdroj: Eutropian) b/ Viaticus (Autor: Diana Quintela) c/ Piazza Metallica (Autor: Michael Latz)

STARÁ TRŽNICA / městská tržnice / Bratislava (Slovensko) (424,4 tis.) (1910)

O občanská vybavenost/ tržnice, televizní studio (město)

P Aliance Stará Tržnica (obč. sdružení) (2013)

F kulturní centrum / sobotní trh (stand-in)

K záchrana technické památky (mrtvé fasády)

B rekonstrukce

MERCATO SONATO / městská tržnice / Boloňa (Itálie) (384,2 tis.) (1910)

- O občanská vybavenost/ tržnice (město Boloňa (Incredibol))
- P Orchestra Senzaspine (2015)
- F centrum hudby a performativního umění (impulse)
- K postupná rekonstrukce budovy
- B postupná rekonstrukce budovy

Obr. 23.: Případové studie a/ Tallinas Ielas Kvartāls (Zdroj: Tallinas ielas kvartāls) b/ Stará tržnica (Zdroj: Facebook Stará tržnica) c/ Mercato Sonato (Zdroj: Eutropian)

DYNAMO / podzemní prostory pod parkem / Boloňa (Itálie) (384,2 tis.) (17.st.)

- O zázemí papežské rezidence (město Boloňa (Incredibol))
- P Dynamo Velostation Association (2015)
- F cyklistické zázemí a parkoviště (impulse)
- K aktivace historického dědictví
- B kompletní rekonstrukce

|CON|TEMPORARY LIBRARY / lázně "Chifte" Ottoman / Plovdiv (Bulharsko) (338,2 tis.) (16.st.)

- O služby / turecké lázně 'hammam' ("Art Today" Association)
- P Studio 8 1/2 (2012)
- F knihovna současného umění (impulse)
- K dřevěná konstrukce v kontrastu kamene a cihly, spirálový objem pod kupolí
- B centrum současného umění

INSTITUT FOR (X) / Godsbanen / Aarhus (Dánsko) (336,4 tis.) (1923)

- O veřejná správa / celnice a sklady (město Aarhus)
- P Bureau Detours (2009)
- F kulturní centrum, podnikatelský hub (stand-in)
- K recyklace, přepravní kontejnery
- B park Den Grønne Kile (The Green Wedge)

Obr. 24.: Případové studie a/ Dynamo (Zdroj: Eutropian) b/ |Con|temporary Library (Autor: Studio 8 1/2) c/ Institut for (x) (Zdroj: Institutforx)

LE KARTING / skladiště / Nantes (Francie) (303,3 tis.) (20.st.)

- O hangár loděnice (město/ Samoa)
- P Samoa (2011)
- F start-upy, kreativní centrum (stand-in)
- K využití dřevěných boxů (10-100m²)
- B urbanizace ostrova - stavba nemocnice 2025

NEST GENT / městská knihovna / Gent (Belgie) (262,2 tis.) (1920)

- O občanská vybavenost/ showroom elektronických zařízení, knihovna (město)
- P NEST (sdružení pronájemců) (2017)
- F multifunkční zařízení (kultura, co-work, kanceláře) (stand-in)
- K přizpůsobení se typologii budovy
- B plánovaná přestavba

DE PASTORY / budova presbytáře / Gent (Belgie) (262,2 tis.) (20. stol.)

O občanská vybavenost/ budova presbytáře (město Gent)

P komunita (Jeroen Adriansens) (2015)

F komunitní centrum (impulse)

K záchrana budovy před demolicí

B plánovaná přestavba čtvrti

Obr. 25.: Případové studie a/ Le Karting (Zdroj: Samoa) b/ Nest Gent (Zdroj: Facebook Nest) c/ De Pastory (Zdroj: Facebook De Pastory)

CLIMAX (Niel barracks (NDRL) / Bordeaux (Francie) / 249,7 tis.) (1878)

O kasárna (sklady) (Agence Cote Ouest)

P Collectif Parenthèse (2015)

F festival (stand-in)

K modulární konstrukce (typologie backstage)

B adaptace

DARWIN ECOSYSTÈME / Niel barracks (NDRL) / Bordeaux (Francie)
(249,7 tis.) (1878)

O kasárna (sklady) (Evolution Group)

P La 58ème (2015)

F "laboratory for initiatives" (pioneer)

K 6,000 m² udržitelného provozu

B vize města - eko-čtvrť

HOTEL NEUSTADT / hotel / Halle (Německo) (233,7 tis.) (1964)

- O občanská vybavenost/ studentské koleje (město)
- P Raumlabor, Thalia Theater Halle (2003)
- F festival (umělci, komunita, návštěvníci, ubytování) (impulse)
- K aktivace opuštěné budovy
- B urbanizace čtvrti

Obr. 26.: Případové studie a/ Climax (Zdroj: Collectif Parenthèse) b/ Darwin Ecosystem (Autor: P. Manaud) c/ Hotel Neustadt (Autor: Raumlaborberlin)

NT. AREAL / nákladní nádraží / Basilej (Švýcarsko) (175,7 tis.) (20.st.)

- O doprava / vlakové nádraží (Eisenbahnmobilien GmbH)
- P K.E.I.M. (2000-2012)
- F centrum kultury, sportu, gastronomie a kanceláře (impulse)
- K urban renewal (z brownfieldu "dobrá adresa")
- B přestavba na novou městskou čtvrť Erlenmatt

ALLEE DU KAAI / skladovací přístřešky / Brusel (Belgie) (175,5 tis.) (20.st.)

- O výroba / přístřešky (město)
- P Toestand (2014)
- F komunitní centrum (zone for all) (stand-in)
- K spontánní akční zóna (pozornost)
- B přestavba na městský park (2020)

EICHBAUMOPER / stanice metra Eichbaum / Mülheim (Německo) (170,9 tis.)
(70. l. 20. stol.)

O doprava / stanice metra (město)

P Ringlokschuppen Mülheim, Schauspiel Essen (2008-2009)

F divadlo (pioneer)

K pavilon z recyklovaných kontejnerů

B urban renewal

Obr. 27.: Případové studie a/ NT. Areal (Autor: Matthias Bürgin) b/ Allee du Kaai (Autor: Nicolas Marinus) c/ Eichbaumoper (Autor: Raumlaborberlin)

LEVEL UP / hala Exportdrvo / Rijeka (Chorvatsko) (128,4 tis.) (1961)

O doprava / přístavní skladiště dřevěných materiálů (Rijeka Port Authority)

P B. Mahon, J. Parviainen, S. Tulshan, S. Sett (2018)

F veřejný prostor / workshop RE:EASA (impulse)

K konstrukce z lešení / výhled 180°

B regenerace přístavu Dead Canal in Delta

PROTOTYPE SQUARE / Cesis Beer Brewery / Cēsis (Lotyšsko) (18 tis.)
(18.st.)

O výroba / pivovar (Institute for Environmental Sciences)

P Mailitis A.I.I.M. (2016)

F veřejný prostor (pioneer)

K pavilon z lešení ("slow architecture")

B „reorganization, conservation, and reconstruction“

LE TRI POSTAL / La Poste / Saint-Gilles (Belgie) (17,7 tis.) (20.st.)

O poštovní středisko (SNCB (Belgická národní železniční společnost))

P Communa (2019)

F kulturní a komunitní centrum (stand-in)

K recyklace

B aktivace komplexu (nové ústředí)

Obr. 28.: Případové studie a/ Level Up (Autor: Rahul Palagani) b/ Prototype Square (Autor: Ansis Starks) c/ Le Tri Postal (Zdroj: Lille)

CINÉMAR TRAFARIA / Presídio da Trafaria / Trafaria (Portugalsko) (5,7 tis.) (1751)

O vojenská věznice (město Almada)

P Collectif Etc, Asociace E-DA (2018)

F kulturní prostor (impulse)

K mobilní dřevěná konstrukce

B aktivace komplexu (EDA – Essays and Dialogues Association)

Obr. 29.: Případové studie a/ Cinémar Trafaria (Autor: Collectif Etc.) b/ Valette Castle (Zdroj: Ink and Movement)

VALETTE CASTLE / zámek / Pressigny-les-Pins (Francie) (498 obyv.) (1864)

O občanské vybavení / škola (obec Pressigny-les-Pins)

P Okuda San Miguel (2017)

F instalace (stand-in)

K barevná kompozice

B umělecké centrum

8.3. Případová studie z Brna – The Distillery

Rozhovor s iniciátory dočasné aktivizace opuštěné budovy bývalého lihovaru v centru Brna

ze dne 24.7.2017 (autor: Ing. arch. Marie Joja)

Úvod

Na počátku všeho stálo architektonické studio tří členů nesoucí název KOGAA, které se během procesu obnovy komplexu rozrostlo ve fungující komunitu (The Distillery, 2017). Při hledání prostorů pro svoji kancelář narazili na opuštěnou budovu v centru Brna. Představili současný světový trend – *pop-up* – ve větším měřítku, než bylo ve městě k vidění. Nyní se velmi rychle rozšiřují a představují koexistenci různých funkcí ve stejném prostoru starého lihovaru. A jejich aktivity se dnes setkávají s nadšenou reakcí veřejnosti.

Lokalita

Objekty starého lihovaru byly před dekádou opuštěny bez konkrétních plánů pro jejich budoucí využití. Trojice na první pohled pod chátrající skořápkou odhalila skutečný potenciál budovy a pustila se dlouhého procesu postupného oživení místa. "Komplex lihovaru je výhodná kombinace malých průmyslových budov pod jedním soukromým vlastníkem. Tato korelace umožňuje poměrně rychlý a

flexibilní dialog o podmínkách pronájmu. Dialog je nezbytnou součástí kontraktu, který by se měl stát pevným základem pro jakýkoli projekt nejen dočasného charakteru."

Majitel

Vztah s majitelem popisují autoři jako poměrně komplikovaný. "Je téměř nemožné diskutovat o inovativní architektuře / městské vizi s klienty mimo náš obor, kteří vyrůstali v odlišných společenských a městských prostředích než naše generace. Naše strategie byla postavena na podnikatelském plánu představujícím potenciální příjem plynoucí pro majitele z budovy, která v danou chvíli neprodukovala žádný zisk. Přestože to zní jako nabídka, kterou nelze odmítnout, trvalo nám značnou dobu majitele přesvědčit. Zdůraznili jsme výhody obnovy chátrajícího místa, která byla odstartována přeměnou zanedbaného dvora v místo společenského zájmu, což zvyšovalo nejen veřejné povědomí o místě, ale navíc přineslo značné množství potenciálních klientů všem obchodním subjektům, které se v budově nacházejí. Nejsilnějším argumentem však byla skutečnost, že jsme začali investovat náš čas a pracovat mnohem dříve, než byla podepsána oficiální smlouva. Takový počín přivedl majitele nemovitosti k pochopení, že naše vize mohou být splněny."

Legislativa

Překážky byrokratického charakteru byly přítomny v celém procesu rekonstrukce. "Celý projekt je založen na tvůrčím přístupu v jakékoliv oblasti. Proto po právní stránce je The Distillery definován jako hybridní funkce reagující na požadovaný aspekt a předpisy, které si aktuální situace vyžaduje. Mezi hlavní překážky, které zpomalily celý proces, patří nedostatečné vzdělání v oblasti podnikání, minimální znalost rozvojových strategií (těch skutečných) a samozřejmě naše omezené finanční prostředky."

Social Reactor

Prostor je rozdělen na řadu různých prostorů. "The Distillery je multifunkční platformou a je schválena jako trvalá funkce. My jako řídicí orgán, Social Reactor, poskytujeme místo k pronájmu každému klientovi, který obohatí sociální systém našeho prostředí. V případě podnájemníků, kteří požadují vyšší hygienickou nebo jinou regulační normu (danou zákonem), pak tento systém umožňuje přijetí formou pop up (omezená funkční doba trvání). Hlavní peněžní tok pochází z těchto nájmu, které jsou částečně uhrazeny předem. Tato finanční politika umožňuje pokrýt náklady na zvýšení komfortu místa, které nájemce potřebuje."

Proces rekonstrukce

Rekonstrukce v následných fázích dává komunitě příležitost porozumět předchozímu fungování budovy a odrážet tyto poznatky v nenásilných zásazích. V důsledku toho je zdůrazněn skutečný dojem z prostoru, je představena nová funkce společně se zachováním historického charakteru budovy pro další generace uživatelů. Budova funguje jako laboratoř různých experimentálních přístupů k historickému objektu.

Vliv

Komunita nemá v úmyslu poskytnout veřejnosti žádnou formu manuálu pro zahájení vlastního pop up provozu. "Po bližších zkoumání řady dočasných provozů jsme odhalili, že velké procento z nich je ztrátové (bez generovaného zisku). Stále hledáme vhodný vzorec, který by mohl tento fenomén přesunout z úrovně trendu až do úrovně životaschopného podnikání." Jedním z přesvědčení zakladatelů je, že pokud uspějí s The Distillery jako soběstačným projektem, dokážou, že skupina mladých nadšených lidí může zachránit opuštěnou budovu

před úpadkem a znovu ji aktivovat. Doufají, že jejich úsilí bude motivací pro další architektky.

9. PROCES TVORBY WEBOVÉ DATABÁZE

9.1. Granty

Záměrem projektu *Dočasné využití nevyužívaných objektů - elektronická databáze projektů* je vytvoření přehledné webové databáze realizovaných projektů specifických forem dočasného využití opuštěných budov v České republice a Evropě. Databáze *archipop*⁶¹ vznikla v rámci řešení projektu fakultního juniorského vysokoškolského výzkumu pod zkratkou FA-J-20-6365 (SPP BD152001003/21000).

Databáze je umístěna na internetu na adrese *www.archipop.cz* a je veřejně přístupná. Databáze poskytuje souhrnné informace týkající se vybraných případových studií se zaměřením na analýzu jednotlivých aspektů jejich realizace (adresa, majitel, provozovatel, status památky, funkční náplň, konstrukce apod.). Databáze umožňuje vyhledávání informací a projektů podle daných kritérií, těmi jsou místo a datum vzniku, princip dočasné formy a status památky. Důraz je kladen na přehlednost, odbornost a precizní zpracování dat. Databáze je propojena s redakčním systémem a po ukončení projektu bude průběžně aktualizována.

Za podpory Fakultního rozvojového projektu (PPČ4_4 v roce 2021) byla databáze rozšířena o anglickou mutaci. Ve webovém rozhraní bylo přidáno tlačítko pro překlad dat do anglického jazyka. Jazyková mutace byla vypracována v rámci překladu celého webu a jeho verzí na všech typech zařízení. Tím se rozšířilo

⁶¹ copyright Ing. arch. Marie Joja

využití databáze i pro zahraniční uživatele a bylo možné prezentovat myšlenky databáze dočasného využití na konferencích zahraničního významu.

9.2. *Tvorba webové databáze (hledisko IT)*⁶²

Z hlediska informačních technologií jde o tvorbu klasické webové stránky napojené na databázi, která poskytuje data k zobrazení. Tento proces se dá shrnout do základních pěti bodů. V úvodní fázi jde o analýzu parametrů projektu. V návaznosti na předem připravenou obsahovou stránku webu je definována základní kostra webu (*wireframe*), tzn., formát dat v samotné webové prezentaci. S pomocí grafika je vytvořen vhodný grafický styl stránky. Vzhledem k situaci, kdy je více než polovina přístupů uživatelů stránek realizována prostřednictvím mobilních zařízení, je grafický návrh upraven pro menší obrazovky (rozlišení 360px). Ve třetím kroku je grafický návrh kódován do podoby webové stránky. Ve vývojářském prostředí vzniká zdrojový (html) kód, který je navázán na konkrétní stylpis. Prací vývojáře je rozpoehybovat grafický vzhled do interaktivní podoby.

Dochází k testování responsivity, tj. přizpůsobování webu různým typům zobrazení, aby veškeré informace byly přehledné na všech typech zařízení. K tomu slouží developerská konzole, která přepíná různé typy displejů a platforem. Stále však jde o statickou šablonu, kde jsou data pevně vepsaná. Proto v případě databáze, která má být pravidelně aktualizovaná, je nutné ji oživit pomocí zástupných polí zapsaných ve zdrojovém kódu a napojit ji na redakční systém. V tuto chvíli je také instalován nástroj Google Analytics, nástroj pro sledování návštěvnosti webu, sledování zdrojů návštěvnosti a doby pobytu na

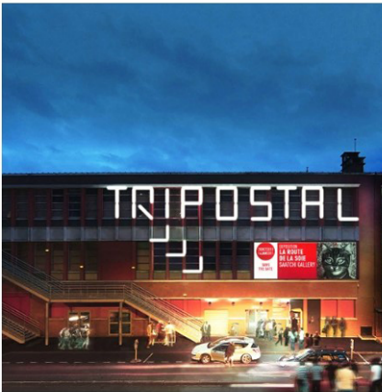
⁶² Informace čerpány z rozhovoru s vývojářem webu Ing. Jaroslavem Košťálem ze dne 18.08.2022.

stránkách. Množství statistik je zpětně vyhodnocováno za účelem zvyšování úspěšnosti projektu. Následuje spuštění na oficiálním hostingu a doméně, na které se bude kód stránek provozovat pod konkrétní webovou adresou.

Uživatelsky přívětivý web je podpořen funkcí asynchronního načítání stránky. Komprimací velikosti kódů a multimediálních souborů dochází k rychlému zobrazení aktuálních informací, protože je přednostně načítán pouze viditelný obsah. Zabezpečení stránek je další z priorit, proto v tomto případě databáze běží na zabezpečeném HTTPS protokolu a má vystavený bezpečnostní certifikát.

Realizace

Filtrovat dle:

 <p>Golem Původně Přírodovědecká fakulta UP Česká republika Olomouc</p>	 <p>Nautilus Původně nábreží Makedonie Skopje</p>	 <p>Shelter #1 Původně průmyslový dvůr Itálie Prato</p>
 <p>Passage 56 Původně průchod Francie Paříž</p>	 <p>Papirøen Původně skladiště Dánsko Kodaň</p>	 <p>Le Tri Postal Původně poštovní středisko Belgie Brusel</p>

Obr. 30.: Formát prezentace referenčních projektů. (Autor: Marie Joja)

9.3. Obsah webu

O projektu

„*Pop-up* v architektuře. *archipop*. Způsob, jak vdechnout opuštěným objektům nový život. Projekty o aktivaci budovy pomocí dočasného využití.

archipop. Trend pro nalezení udržitelného způsobu dlouhodobého fungování. Manuál pro zpřehlednění procesu aktivace opuštěných objektů.

Pojďme společně rozšiřovat databázi projektů, které budou inspirací pro další úspěšné zásahy.“⁶³

Realizace

Jednotlivé projekty jsou prezentovány souhrnně v dlaždicovém rozvržení formou fotografií, které podléhají autorským právům. Každá fotografie zároveň slouží jako odkaz na podrobný popis projektu formou karty. Ta kromě stručného úvodního popisu akce analyzuje podrobně v tabulkovém uspořádání následující kritéria dočasného zásahu:

- místo určení (město, počet obyvatel, GPS souřadnice, kompletní adresa).
- datace vzniku objektu společně s památkovou ochranou (zda je dohledatelné).
- původní účel objektu.
- údaje o majiteli objektu.
- údaje o provozovateli dočasné aktivity společně s druhem smlouvy o provozu.
- časové období dočasné náplně.
- druh krátkodobé funkční náplně (použitý vzorec).

⁶³ Úvodní slova k projektu www.archipop.cz (autor Ing. arch. Marie Joja).

- přínos z oboru architektura / konstrukce a urbanismus.
- budoucí vize.

Moving Station

Smyslem projektu byla záchrana devastované nemovité kulturní památky, západního křídla budovy vlakového nádraží Plzeň – Jižní předměstí, která již od roku 1986 není využívána pro svůj původní účel, a nové uplatnění rekonstruovaného objektu pro různorodé kulturní aktivity přispívající k rozvoji cestovního ruchu.

movingstation.cz
pamatkovykatalog.cz

Popis místa

Město	Plzeň	Plochy	budova
Počet obyvatel	172 tis.	Smlouva	pronájem
Umístění	Jižní předměstí	Provozovatel	Sdružení Johan o.s.
Název	Moving station	Realizace	2001
Objekt	vlakové nádraží	Funkce	kulturní centrum
Adresa	Koperníkova 574/56	Princip	impulse
Vznik	1904	Architektura	obnova původních konstrukcí
Památ. ochrana	KP	Konstrukce	recyklace původních prvků
Původní účel	doprava	Urbanismus	urban renewal
Majitel	Klotz a.s. (pův. České dráhy)	Budoucnost	kompletní rekonstrukce (2015, fondy EU)

[← Předchozí projekt](#)
[Chci vědět víc](#)
[Následující projekt →](#)

Obr. 31.: Referenční karta projektu. (Autor: Marie Joja)

Karta také poskytuje odkazy na webové stránky pojednávající o projektu pro získání dalších informací, například o aktuálním dění v dané lokalitě. V posledním řádku lze použít ikon se šipkami k posunu mezi dalšími kartami projektů, nebo lze využít možnosti rychlého odkazu k zaslání emailového dotazu na oficiální emailovou adresu projektu info@archipop.cz.

Mapa realizací

Kliknutím na odkaz v této sekci se můžete podívat na interaktivní mapu s podkladem od společnosti Google, která formou bodů zobrazuje všechny

projekty uvedené v databázi *archipop*. Jsou zde zaneseny přesné adresy projektů dočasného využití pomocí souřadnic GPS. Při kliknutí na bod zájmu je zobrazen obrázek projektu a při dvojitém kliku je načtena konkrétní karta s podrobnými informacemi. Jednotlivé karty projektů jsou možné sdílet díky individuálním odkazům v liště prohlížeče.

Obr. 32.: Interaktivní mapa projektů. (Autor: Marie Joja)

Sociální síť – Instagram

Na stránkách databáze je umístěn přímý odkaz na propojený profil na sociální síti Instagram s profilem *@archipop.up*. Tento účet je aktivně využíván pro propagaci myšlenky dočasného využití a slouží k upozornění na nově přidané projekty do databáze *www.archipop.cz*. Zároveň shromažďuje inspiraci spojenou s tematikou krátkodobých aktivací, ať už se jedná o inovativní myšlenky z hlediska konstrukcí a využitých materiálů, nebo inspirativní formy funkčního využití. Přes sociální

sítě je možné jednoduše sledovat dosah předávaných informací a aktivně se podílet na oslovování širokého spektra sledujících.

Obr. 33.: Příklad příspěvku dočasného využití na sociálních sítích. (Autor: Marie Joja)

9.4. *Prezentace databáze*

Tiskové zprávy

V počátcích tvorby webového rozhraní bylo osloveno několik tematicky souvisejících serverů z oblasti architektury a byly požádány o vydání tiskové zprávy, která prezentovala nově vznikající databázi a popisovala hlavní účel vzniku. Tisková zpráva byla zveřejněna na www.archiweb.cz⁶⁴, dále v příspěvcích na sociální síti Facebook časopisů Architect+ a Era21 a na stránkách Fakulty architektury⁶⁵.

⁶⁴ Archipop. [online] 2021 [cit. 03.02.2023]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/en/n/home/archipop-databaze-docasneho-vyuziti-opustenych-budov>

⁶⁵ Dočasné využití nevyužívaných objektů. [online] 2021 [cit. 03.02.2023]. Dostupné z: <https://www.vut.cz/vav/projekty/detail/31747>

Znění tiskové zprávy:

Architektka Marie Joja v rámci doktorského studia na Fakultě architektury představuje nově vznikající webovou databázi pod názvem *archipop*.

Databáze mapuje úspěšné realizace *pop-up* v rámci Evropy. Zaměřuje se na dočasné využití opuštěných objektů v rámci jejich opětovné aktivace. Vybrané projekty jsou prezentovány pomocí karet a jejich výběr je možné filtrovat dle daných kritérií.

Databáze poskytuje souhrnné informace týkající se vybraných případových studií se zaměřením na analýzu jednotlivých aspektů jejich realizace. Mezi projekty figurují české i zahraniční příklady z velkých měst i malých obcí.

Databáze je veřejně přístupná a jejím cílem je informovat odbornou i laickou veřejnost o možnostech dočasného využití objektů jako nástroje pro nalezení udržitelného způsobu dlouhodobé funkční naplně. V dalších fázích vývoje této platformy se počítá s překladem do anglického jazyka a tvorby manuálu pro zpřehlednění procesu aktivace opuštěných objektů.

Seznam projektů je pravidelně aktualizován, do jejího rozšiřování se můžete zapojit i vy!

Rozhovor pro Fullmoonzine

Autorka databáze byla oslovena kulturním periodikem Full Moon s žádostí o rozhovor na téma nově vznikající databáze, která mapuje množství krátkodobých kulturních center, které využívají opuštěné budovy jako zázemí lokálních

hudebních scén. Celý rozhovor pod titulem *Když opuštěné budovy nabídnou nevšední zážitek* je dostupný na webu magazínu⁶⁶.

Konference doktorského studia na Fakultě architektury

Na devátém ročníku *Annual Conference on Architecture and Urbanism 2020* s podtitulem *Contemporary Research Despite the Crisis* byl autorkou prezentován příspěvek pod názvem *Temporary Use od Unused Objects - Electronic Database of Projects* (ID 165872). Z konference vyšel sborník (ID 166129) a paralelně proběhla výstava s kritickým katalogem (ID 165945).

Konference brownfieldy

Autorka byla přizvána k prezentaci na *Konferenci Brownfieldy* konané dne 17. 09. 2021 v Českém Krumlově, která byla tematicky zaměřena na obnovu nevyužívaného objektu místních kasáren Vyšný. Příspěvek se zaměřil na prezentaci databáze *archipop* a forem dočasného využití. Jedna z částí se podrobně analyzovala referenční příklad z francouzského města Bordeaux, konkrétně obnovu bývalých kasáren Barracks Niel, jejichž doba vzniku se datuje do roku 1877 a je tematicky provázána s místem konference. Pořadatelé konference vydali konferenční sborník pod názvem *Český Krumlov – Nový dvůr – Brownfieldy 2021* a prezentovaný příspěvek je publikován na stranách 84-86 a je k nahlédnutí na webových stránkách konference⁶⁷.

⁶⁶ *Když opuštěné budovy nabídnou nevšední zážitek*. [online] 2021 [cit. 03.02.2023]. Dostupné z: <https://www.fullmoonzine.cz/marie-joja-archipop-kdyz-opustene-budovy-nabidnou-nevsedni-zazitek>

⁶⁷ *Český Krumlov – Nový dvůr – Brownfieldy 2021*. [online] 2021 [cit. 03.02.2023]. Dostupné z: https://64c7edea6d.clvaw-cdnwnd.com/db2768dea44d857f490f01b32e8997ee/200000455-526b7526b8/e_BROWNFIELDY%20_2021_2-1.pdf?ph=64c7edea6d

Placemaking Europe 2022

Konference pod záštitou organizace *Placemaking Europe* mají již mnohaletou tradici. Ročník 2022 se navíc konal po dvouleté pauze v období covidu, proto byl program velice pestrý a probíhal tentokrát ve španělském městě Pontevedra. Otevřená výzva vybízela uchazeče o aktivní účast o natočení minutového videa popisujícího přínos vlastní ideje k dění konference. Vlastní krátký spot pojednával o dočasném využití jako nástroji aktivace nevyužívaných budov vedoucí k definování dlouhodobé strategie obnovy objektů. Více o konferenci je popsáno v následující kapitole číslo 11 s názvem *Definice strategie aktivace nevyužívaného objektu*.

Obr. 34.: Opuštěné budovy města Pontevedra. (Foto: Marie Joja)

Přednášky

V srpnu 2021 se konala letní škola v litevském městě Visaginas, která řešila budoucnost bývalé jaderné elektrárny Ignalina. V rámci zapojení Fakulty architektury byl v průběhu prezentován vlastní příspěvek na téma *Temporary use in the process of activation of abandoned buildings*, tentokrát zaměřený na klíčová slova spojená s definicí krátkodobého projektu a jejich podrobný rozbor. Jednalo se o jednotlivá hesla a příklady konkrétních projektů, např. městský zásah (Luchtsingel), testovací laboratoř (Kypseli Market), spolupráce (RB Academy), prototyp (Square), historie (Kasárna Karlín), turismus (Moving Station), monument (Automatické mlýny), přednostní právo (Fabrica de Peninsule) a další.

V červnu 2022 proběhlo mezinárodní vědecké kolokvium v oboru architektura ve spolupráci Fakulty architektury a *Faculty of Built Environment and Surveying, Universiti Teknologi Malaysia*. Vlastní příspěvek pod názvem *Interpretation of temporary structures in the context of activation of abandoned sites* pojednával opět o dočasném využití, tentokrát vývoji manuálu, který by obecně definoval jednotlivé kroky vedoucí k úspěšné dohodě mezi vlastníky opuštěných objektů a iniciátory přechodných aktivit. V následné diskuzi byl mimo jiné zmíněn termín *toolkit*, který ve své podstatě popisuje autorčin záměr.

Golem Olomouc

V měsíci dubnu 2022 byl v Olomouci městské části Hejčín aktivován předprostor nevyužívané budovy Přírodovědecké fakulty formou sousedské snídaně. Během setkání byla možnost zúčastnit se komentované prohlídky budovy, která byla doplněna vlastní prezentací databáze *archipop* jako inspirace pro dočasné zásahy na daném místě.

10. SYNTÉZA POZNATKŮ – MANUÁL

Sběr dat formou analýzy případových studií poskytl potřebné informace pro definici jednotlivých fází obnovy nevyužívaných budov za využití principů dočasného využití. Společné závěry plynoucí z rozboru případových studií a institutů dočasného plánování jsou součástí obecného přístupu k postupné aktivizaci opuštěných objektů, tzv. *manuálu*. V následujících řádcích jsou shrnuty nejvýznamnější body tohoto manuálu, které byly podrobně popsány v předchozích kapitolách.

- Zřízení nezávislého institutu propagátora principu krátkodobého plánování, který zároveň zprostředkovává komunikaci mezi jednotlivými účastníky *pop-up* aktivit.
- Vytvoření databáze, která mapuje nevyužívané prostory ve městě, která dále stanoví jejich technický stav a definuje vhodnou krátkodobou funkční náplň.
- Individuální přístup k jednotlivým objektům. Základní vyklizení a očištění objektu a zabezpečení spolu s definováním míst vhodných pro fázi dočasné funkční náplně.
- Zprostředkování právního rámce pro provoz krátkodobých pronájmů a definování smluvních vztahů mezi zúčastněnými stranami. Zveřejnění vzoru smlouvy o dočasném pronájmu společně s nulovou či symbolickou částkou za pronájem je jeden ze základních předpokladů úspěchu přechodných projektů.
- Participativní způsob plánování formou veřejných diskuzí, zapojení místní komunity vedoucí ke společné debatě o budoucím využití daného prostoru.
- Provádění dozoru nad procesem dočasného využití a objektivní hodnocení projektů.
- Využití formátu přechodného využití pro testování různorodých konceptů funkční náplně.

- Generování financí pro podporu obnovy opuštěných objektů formou dočasné funkční náplně. Zřízení fondu pro čerpání finančních dotací pro projekty související s dočasným využitím. Současná situace ukazuje větší úspěch projektů umístěných v centrech měst vzhledem k větší koncentraci potenciálních uživatelů a finančních prostředků.

Pro ověření definovaných teoretických postupů byla navržena spolupráce s praktikujícími architekty a urbanisty na konkrétním zadání. Při bližším seznámení se s principy fungování organizace *Placemaking Europe* bylo rozhodnuto zúčastnit se každoroční konference, konané v roce 2022 ve španělském městě Pontevedra. Součástí programu byl jednodenní workshop s tématem obnovy dosluhující továrny na produkci papíru. V další kapitole je podrobně popsáno zadání a následný navržený postup jednotlivých fází postupné obnovy areálu za využití dočasných zásahů v úvodních fázích aktivizace nevyužívaných ploch.

NEVYUŽÍVANÉHO OBJEKTU

Továrna na papír – zachovat či zbořit?

V červnu 2020 instituce Placemaking Europe ve spolupráci s městem Pontevedra vyhlásila otevřenou výzvu na předkládání návrhů pro účast na oficiálním programu konference Placemaking Europe 2022. Jednou z povinných součástí přihlášky bylo natočení minutového videa, ve kterém žadatel popsal svoji zkušenost a myšlenky spojené s tématem nadcházejícího ročníku *Společně pro lepší města*. Po zhodnocení přihlášek jsem byla společně se svým tématem vědecké práce *Dočasné využití v rámci aktivace nevyužívaných prostorů* pozvána, abych vystoupila na 5. ročníku konference, který se konal ve městě Pontevedra v západním Španělsku v termínu od 27. do 30. září 2022. Čtyřdenní program byl naplněn přednáškami, panelovými diskuzemi, komentovanými prohlídkami, workshopy a setkáními se zástupci města Pontevedra. V rámci konference jsem se aktivně zapojila do tvorby programu, přednášela jsem ve dvou sekcích a na závěr se zúčastnila workshopu pro tvorbu scénáře obnovy dosluhující továrny na výrobu papíru. V rámci spolupráce se zahraničními odborníky jsme vypracovali scénář, který potvrzuje teoretické postupy a návrhy popsané v předchozích kapitolách této disertační práce.

11.1. Placemaking Europe

Placemaking Europe je neziskovou organizací na evropské úrovni, která spojuje odborníky z praxe, akademiky, zástupce z řad komunit a představitele polických sfér. *Placemaking Europe* rozvíjí a sdílí nabyté znalosti, přispívá k vývoji a testování používaných nástrojů, vytváří platformu pro sdílení zkušeností a aktivně

propaguje inovativní politiku veřejného prostoru. *Placemaking Europe* je evropskou sítí jedinců a iniciativ, jejichž cílem je vytváření inkluzivních míst, která budou vycházet z potřeb místních obyvatel a budou splňovat kritéria zdravého životního prostředí a inovace veřejných prostorů v rámci městských struktur. Představitelé této sítě pracují paralelně na různých projektech v různých regionech Evropy. Výstupy z uplynulých intervencí jsou pravidelně monitorovány a zveřejňovány v sekci Toolbox⁶⁸, která je veřejně přístupným zdrojem inspirací a nástrojů pro další zásahy.⁶⁹

11.2. Aktivní účast v programu Placemaking Europe 2022

V rámci programu jsem přednášela na panelové diskusi s názvem *Digital Dynamics: Disruptive Methods, Urban Experimentations, Tangible Experiences, Enabling Environments* a spolupořádala workshop na téma *How to Transition Temporary Use into Long-Term Development*.

První zmíněný panel definoval různé pohledy na téma přemostění digitálního života ke skutečnému životu a městu budoucnosti. Diskutovaná témata se zaměřila na role technologií v procesu zapojení komunity, spoluvytváření a městské experimentování, výzvy a příležitosti vytváření inkluzivního a vstřícného prostředí, interaktivní nástroje rozhodování pro udržitelné vytváření míst, přístupy participace a bottom-up, a principy taktického urbanismu. Konkrétně svůj příspěvek v týmu sedmi přednášejících jsem zaměřila na roli města a institutu městského plánování v rámci aktivaci nevyužívaných prostorů.

⁶⁸ *The Toolbox*. [online]. Placemaking Europe. [cit. 06.10.2022]. Dostupné z: <https://placemaking-europe.eu/toolbox-new/>

⁶⁹ *Placemaking Week Europe Pontevedra*. [online]. Placemaking Europe. [cit. 06.10.2022]. Dostupné z: <https://placemaking-europe.eu/pwe-main/>

Obr. 35.: Venkovní lokace v rámci konference PLME. (Foto: Marie Joja)

Workshop na téma přechodných aktivit v týmu čtyř účastníků na příkladech a osvědčených postupech z Nizozemska, České republiky, Kosova, Itálie a dalších evropských zemí diskutoval možnosti, které dočasné využití nabízí v procesu tvorby dlouhodobých perspektiv, a jaké právní, finanční a institucionální rámce jsou zapotřebí k podpoře spolupráce na různých úrovních měst. Pro další rozvinutí tématu jsem představila závěry, ke kterým jsem dospěla v rámci analýzy jednotlivých případových studií této disertační práce uvedených v databázi www.archipop.cz.

11.3. Význam města Pontevedra

Hostitelem pátého ročníku se stalo město Pontevedra v západním Španělsku. Toto město se posledních dvacet let aktivně podílelo na organizaci městského prostředí pro své obyvatele, nikoliv automobilovou dopravu či průmysl. V rámci konference bylo nahlíženo na čtyři klíčová témata, která jsou zásadní pro přemýšlení o městech po celém světě připravených na budoucnost. Prvním z nich je tzv. *green-blue city*, tj. téma udržitelného urbanismu, který v sobě zahrnuje obnovu přirozeně orientovaného vodního hospodářství společně se zapojením zelené infrastruktury. Dalším tématem se stalo definování způsobu fungování měst, které přispívá k inovativnímu způsobu rozvoje spojeného s rozšiřováním ekonomického růstu. Stěžejní otázkou bylo, jakými mechanismy je možné docílit, že městské inovace skutečně prospívají místní ekonomice a nevytlačují ji. Třetím diskutovaným problémem bylo, jak se zapojit do společného plánování za účelem zavedení efektivního evropského města, tj. města tzv. *patnácti minut*⁷⁰. Stěžejním se stalo úspěšné stanovení principů úzké spolupráce mezi městskou samosprávou a místní komunitou v procesu využití veřejného prostoru v maximální možné kvalitě. Posledním z hlavních témat se stala nezbytnost lidského měřítka v procesu designu městských prostorů, které se mají zlepšovat a prosperovat bez ohledu na každodenní problémy, se kterými se potýkají.⁷¹

⁷⁰ teorie představená profesorem Carlosem Morenou „a new topology, where cities should be structured in such a way that basic services are accessible by urban dwellers in a radius of 15 min by foot or via cycling.“

MORENO, C., et. The 15-minute city offers a new framework for sustainability, liveability, and health. In: *The Lancet*. [online] March, 2022. 6(3) [cit. 11.01.2023]. Dostupné z: doi: 10.1016/S2542-5196(22)00014-6. S. e181.

⁷¹ *O Placemaking Week Europe organiza na cidade mais de 100 actividades e conferencias sobre o futuro das cidades*. [online]. Concello de Pontevedra. [cit. 06.10.2022]. Dostupné z: <https://www.pontevedra.gal/2022/09/24/o-placemaking-week-europe-organiza-na-cidade-mais-de-100-actividades-e-conferencias-sobre-o-futuro-das-cidades/>

Obr. 36.: Opuštěné budovy města Pontevedra (2). (Foto: Marie Joja)

11.4. Stručná historie areálu továrny na výrobu papíru

Továrna na výrobu papíru spadá pod národní síť industriálních areálů pod názvem ENCE (Energía and Cellulosa). Řešená lokalita spadá do katastru města Pontevedra a je v provozu od roku 1963. V současnosti patří mezi zbývající dvě továrny svého druhu v Evropě, které pro proces výroby papíru bez použití chloru využívají jako vstupní surovinu eukalyptové dřevo z Galicie. Továrna aktuálně zahrnuje 260 zaměstnanců plus přidružené provozy mimo areál. Společnost oficiálně prezentuje svůj pozitivní postoj k ekologii a investuje do zlepšování ukazatelů znečištění životního prostředí, nicméně vysoce převyšuje průměrná data okolních provozů. Kromě toho je takticky umístěna jihozápadně od hlavního

centra města a tvoří bariéru pro jeho další rozvoj tímto směrem, který by zahrnoval více žádoucích veřejně prospěšných funkcí.

Obr. 37.: Umístění areálu v rámci města Pontevedra. (Autor: Bart Cardinaal)

Město Pontevedra již delší dobu zvažuje převzetí areálu do svých rukou, jeho revitalizaci a zapojení zpět do fungující struktury města. Nicméně je nutno k tématu obnovy přistupovat citlivě nejen kvůli silné ekonomické pozici areálu, který zaměstnává téměř tři sta obyvatel. Továrenský areál společně s jeho negativním dopadem na okolní životní prostředí je také výrazným politickým tématem. Na jedné straně zde figuruje správa města společně s ekology, kteří obhajují právo na zdravé životní podmínky jejich obyvatel a přilehlých pozemků. Na druhé straně se nachází zaměstnanci a jejich vlivný zaměstnavatel. Společnost ENCE je obklopena řadou lobbistických taktik pro úpravu ukazatelů znečištění životního prostředí. V roce 1974 byl vydán zákon, upravující provozní období

továrny končící rokem 2019. Přesto je areál stále v provozu, protože vedení společnosti má velký vliv na právní systém provincie.

Obr. 38.: Letecký pohled na areál. (Zdroj: město Pontevedra)

V roce 2011 byl městským zastupitelstvem schválen územní plán, který vyčleňuje dané území jako potenciál pro další rozvoj. I přes velkou míru znečištění je město po zastavení provozu ochotno přistoupit ke krokům vedoucím k zpřístupnění areálu pro veřejnost. Samospráva se již opakovaně dožadovala zrušení výroby u soudu, nyní vše směřuje ke konečnému potvrzení jejich nároku.

Obr. 39.: Současná fotografie továrních budov. (Foto: Bart Cardinaal)

Workshop pořádaný v rámci konference Placemaking Europe se skládal ze tří částí. V prvním bloku se účastníci seznámili s místem a kontextem společně s limity návrhu. Poté byla rozvedena diskuze na téma obnovy industriálních areálů a obecných principů plánování a návrhů, jak k této problematice přistupovat. Cílem workshopu bylo rekapitulovat hlavní poznatky a vyvodit závěry plynoucí z analýzy navrhovaných postupů.

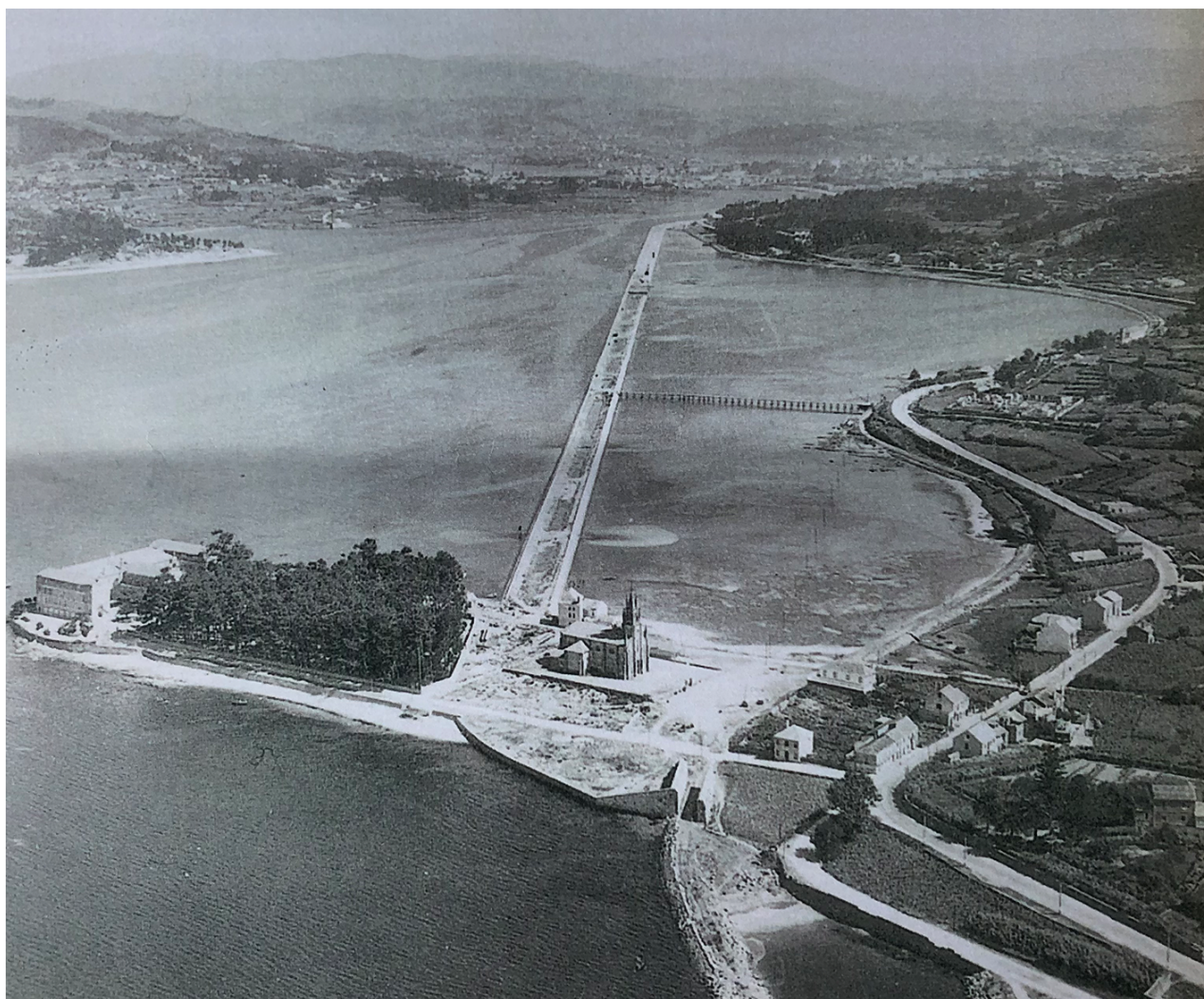

Obr. 40.: Současná fotografie továrních budov (2). (Foto: Bart Cardinaal)

V úvodu zazněly následující otázky ze strany zástupců města:

Jakým způsobem může být průmyslová oblast, jakou je „paper factory“, přeměněna tak, aby rozšiřovala nabídku společenských funkcí a přitom zůstala ekonomicky produktivní?

Jak můžeme zařadit industriální komplex s jeho objekty zpět do fungující urbánní struktury města a přilehlé krajiny s ohledem na udržitelnost a ekologický přístup?

Obr. 41.: Historická fotografie původního stavu. (Zdroj: město Pontevedra)

Industriální areál je umístěn jihozápadně od historického centra města. Užitná plocha byla vytvořena přehrazením části říčního koryta čtyřproudovou dálnicí a

následným vysušením vyjmutého dna říčního toku. Tímto přístupem došlo k zamezení přístupu k řece v celé délce komplexu, který čítá téměř dva kilometry. Vyčleněné území společně s ochranným pásmem průmyslové produkce vytváří bariéru přirozenému rozvoji města jižním směrem.

Předpoklady budoucího vývoje dané oblasti:

- ponechání části výrazných objektů jako připomínky průmyslové historie místa
- centrum přímořských aktivit – bohatá rybářská tradice, absence typického přístaviště
- komunitní centrum propojující zdejší aktivity s již existujícími v centru města
- kulturní centrum provincie (hlavní město provincie Pontevedra)
- podnikatelský inkubátor (zamezit odlivu absolventů místních vysokých škol)
- tři elementy projektu
 - software (lidé - komunita)
 - hardware (budovy, infrastruktura, apod.)
 - orgware (instituce, finance)

Tým odborníků

Scénář rozvoje lokality byl vyvinut ve spolupráci s následujícími odborníky:

Francesca Spigarolo – urbanistka (Fondazione Housing Sociale / Milan)

Ramon Marrades – ekonom a urbanista (Placemaking, Nizozemsko)

Valentina Zaro - urbanistka (Fondazione Housing Sociale / Milan)

Jaap Schoufour – hlavní partner projektový manažer (STIPO / Rotterdam)

Bart Cardinaal – urbanista (HUNC, Rotterdam)

Katharina Berger – koordinátor urbánních změn (FFG Österreich, Wien)

Theo Stauttener – Senior adviseur (Stadkwadraat, Arnhem)

Sven Kohlschmidt – územní plánování (urbanista, Hamburg)

12. SCÉNÁŘ ROZVOJE INDUSTRIÁLNÍHO AREÁLU “A PAPER PILOT TOUR”

Stručný popis jednotlivých fází.

Fáze 1 (nyní – 2025) – právní proces vedoucí k ukončení provozu továrny

Fáze 2 (2025 – 30) – aktivity dočasného charakteru

Fáze 3 (2030 – 35) – vybudování nového městského centra

12.1. Podrobný popis jednotlivých fází v bodech

Fáze 1 “Příznivci nové podoby papírnictví”

- budování komunity (otevřená možnost členských příspěvků) – rozšíření povědomí o dané lokalitě, o její existenci a charakteru (mental map)
- základní očištění areálu, zabezpečení – definování míst vhodných pro fázi dočasné funkční naplně
- zpřístupnění továrenského komplexu – odstranění oplocení, zlepšení přístupnosti městskou hromadnou dopravou, bezpečný pěší vstup a pohyb
- participace – veřejné diskuze – zapojení komunity – konfrontace s vedením společnosti ENCE a společná debata o budoucí podobě areálu
- místní podpůrná skupina – tým odborníků z různých odvětví (architektura, urbanismus, ekonomie, sociologie, kultura, apod.) v roli zprostředkovatele

- mapování potenciálních nájemců a uživatelů – vyzvaná ideová soutěž

Fáze 2 „Pilotní verze“

- sdílený kreativní rozvoj – zapojení iniciativ a jejich vizí
- testovací fáze – možnost experimentů na krátkodobé bázi (dočasné aktivity)
- *pop-up* funkce založené na krátkodobém pronájmu
- princip udržitelnosti – restrukturalizace výroby papíru s ohledem na ekologii, podpora tradičního lokálního rybolovu
- centrum co-workingu
- zvýšení hustoty zeleně v městských centrech

Fáze 3 „A Paper Factory Centre“

- inovační centrum (kontinuální dlouhodobý proces plánování regionu)
- strategie udržitelného hospodaření s energiemi (obnovitelné zdroje)
- zvětšování rozsahu úspěšně testovaných iniciativ
- definování individuálního vlastnictví (sdružení nájemců jako jeden z řídicích nástrojů ve spolupráci s majiteli)
- tematicky zaměřené komise společné určování ekologických, sociálních, kulturních a ekonomických zájmů
- rovnovážné poměr finančních zdrojů pro fungování (soukromé vs. veřejné)
- institut územního plánování – definice dlouhodobých cílů

Příklady úspěšných revitalizací industriálních ploch ze zahraničí

- *Zollverein* – původně uhelný důl (Essen, UNESCO)
- *Nova Zbrojovka* – továrna na výrobu zbraní (Brno)
- *Hembrug* – zbrojovka (Zaandam)
- *Schieoovers* – business park (Delft)

- *ENCI quarry* – vápencový lom (Maastricht)
- *Dolni Vitkovice* – slévárna (Ostrava)
- *Espronceda centre* – skladiště (Barcelona)
- *Can Batllò* – textilní továrna (Barcelona)
- *Haus de Statistik* – kancelářské prostory (Berlin)
- *Refshaloen* – továrenský komplex (Kodaň)
- *Zaragoza Activa La Azucarera* – industriální areál (Zaragoza)
- *ARIA Ex-Macello* – areál jatek (Milán)
- *Be mine* – důlní areál (Beringen)

Shrnutí

Výsledkem workshopu je definice strategie pro obnovu industriálního areálu ve spolupráci odborníků se zástupci města Pontevedra. Španělský legislativní rámec stejně jak český totiž postrádá komplexní definici dočasného využití jako nástroje k aktivaci nevyužívaných objektů. Proto se účast na konferenci evropského významu jevila velmi příznivou vzhledem k diskuzi s odborníky na *placemaking* z celého světa. Závěry plynoucí ze scénáře potvrzují hypotézu představenou úvodním výzkumem a to, že dočasný princip aktivace nevyužívaných budov se může stát katalyzátorem dlouhodobého funkčního využití. Přechodné funkční náplně slouží jako testovací platforma pro experimenty, které mohou přerůst v kompletní plán dlouhodobé obnovy opuštěných lokalit. Případová studie papírenské továrny byla řešena ve spolupráci se zástupci města a asociace pro ochranu vodního toku. Nejen díky diskuzi s lokálními aktéry bylo možné scénář vyvíjet v rámci možností a vizí místních autorit. Během konference proběhla na hlavním náměstí nenásilná demonstrace vedená zaměstnanci továrny, kteří se právem obávají ztráty zaměstnání. Proto je nutné, aby městská samospráva komunikovala veřejnosti své zájmy a úmysly jasně a definovala cíle obnovy areálu včetně možnosti zachování pracovních míst. Proces revitalizace komplexu

továrny na výrobu papíru je výjimečnou příležitostí pro růst hlavního města provincie Pontevedra a nabízí potenciál vzniku inovačního centra pro komunitu, kulturu a podnikání, které se může stát vzorem pro další města ve společenství Galicie.

13. ZÁVĚR

13.1. Hodnocení a výsledky

Disertační práce ve třech klíčových částech řešila následující:

- Vytvoření veřejně přístupné databáze mapující úspěšné příklady projektů využívajících *pop-up* aktivity jako katalyzátoru dlouhodobé funkční náplně.
- Zobecnění úloh institutu dočasného plánování, který dohlíží na dočasné využití v úzké spolupráci s municipalitami.
- Definování strategie aktivace nevyužívaného objektu továrny na produkci papíru ve španělské provincii Pontevedra.

Cíle disertační práce byly splněny. Na základě analýzy stávajícího stavu dočasných konstrukcí pomocí případových studií byla sestavena webová databáze pod názvem *www.archipop.cz*. Tato veřejně přístupná databáze poskytuje seznam vybraných případových studií a hodnocení jednotlivých hledisek analyzovaných projektů. Jedná se o úspěšné projekty, které v procesu aktivace nevyužívaných budov a areálů využívají princip dočasného využití. Projekty byly vybírány napříč Evropou z oblastí s různě nastavenými legislativními předpisy, co se krátkodobých funkčních náplní týče. Jednotlivé karty s projekty obsahují hodnocení dle předem daných kritérií od datace a umístění zásahu až po údaje o majitelích a provozovatelích dočasné funkce společně s nastíněním budoucího

vývoje. Syntéza poznatků byla použita pro zobecnění zásad úspěšnosti dočasných aktivit v rámci aktivací nevyužívaných prostorů.

Dále byly v této práci objasněny výhody plynoucí z existence institutu dočasného plánování, který mapuje nevyužívaná místa a hodnotí podrobně jejich stav, aby mohly být správně definovány další kroky vedoucí k jejich aktivaci a revitalizaci. Podstatou dočasného využití je zabránit nenávratnému úpadku těchto nevyužívaných objektů a nasměrovat jejich majitele k udržitelné obnově a nalezení budoucí dlouhodobé funkční náplně. Příklady evropských institutů sdílejí základní charakteristické znaky a v uplynulých letech se ukázaly velmi úspěšnými koordinátory dočasných zásahů v rámci urbanistických struktur. Tito mediátoři jsou důležitými pojítky v interakci občanů, místních komunit, majitelů, iniciativ a politické struktury. Instituce tohoto druhu se ukázaly nezbytnou součástí ve funkční struktuře měst budoucnosti. Doplnují chybějící část ve fungující rozhodovací struktuře městského plánování. Hrají důležitou roli v procesu aktivace a revitalizace zanedbaných míst. Opuštěné budovy, ač nevyužívané, jsou stále neodmyslitelnou součástí dané lokality a zřízení institutu dočasného využití je vitální pro zachování funkční a kompaktní struktury měst.

Nabyté poznatky z procesu zkoumání principů dočasné architektury byly použity v praktickém úkolu tvorby strategie aktivace vybraného nevyužívaného komplexu, konkrétně areálu bývalé továrny na výrobu papíru ve španělské provincii Pontevedra. Rozlehlému průmyslovému areálu už několik let hrozí zavření vzhledem k dosluhujícím technologickým postupům a s tím spojeným nevyhovujícím ukazatelům znečištění životního prostředí. Vedení města tedy vyvíjí snahu plochu areálu získat zpět do svého vlastnictví a umožnit městu rozšířenou plochu rozvoje. V rámci tvorby strategie budoucího vývoje areálu byl definován potenciál vzniku inovačního centra pro město Pontevedra společně s centrem kultury a podnikání, které se může stát vzorem pro další města.

13.2. *Přínos práce*

Princip *pop-up* není současným trendem. Jde o historicky ověřenou strategii aktivování nevyužívaného místa. Dosazením přechodné funkce je poskytnut prostor a čas pro upoutání pozornosti a pro testování různých variant budoucího dlouhodobého funkčního využití. *Pop-up* aktivita pracuje s aktuálním technickým a společenským stavem objektu, neusiluje o jeho transformaci. Dočasné využití by mělo zvážit historickou hodnotu budovy a zakomponovat ji do budoucí strategie rozvoje místa. Dočasnost se stává nástrojem k záchraně architektonického dědictví. Životní cyklus nevyužívané budovy často nebyl definitivně uzavřen. Pouze dosáhl přechodné fáze, ve které čeká na definování budoucí funkce. *Pop-up* aktivita se v této fázi stává vhodným nástrojem, který pomáhá nalézt vhodný způsob, jakým dané lokalitě vrátit život a postupnými kroky přispět k její kompletní revitalizaci.

Pro prezentaci principu dočasného využití byl v rámci této práce vytvořen termín *archipop* (*pop-up v architektuře*). *Archipop* slouží k prezentaci přínosů a inspirací strategie dočasného využití. Vědecký výzkum prováděný v rámci této disertační práce směřoval jak k ucelené propagaci významu přechodných funkčních náplní, tak k popisu samotného procesu aktivizace nevyužívaných objektů prostřednictvím *pop-up* aktivit. Hlavní myšlenkou *archipopu* je podpořit revitalizaci nevyužívaných ploch s využitím dočasné architektury a zachránit architektonické dědictví před jeho finálním úpadkem. Strategie dočasného využití nabízí možnost testování nových myšlenek v procesu aktivace nevyužívaných budov v rámci udržitelného dlouhodobého využití.

Vytvořená databáze na adrese www.archipop.cz je veřejně přístupným zdrojem informací o podobách dočasného využití a uplatnění krátkodobých zásahů v procesu aktivace nevyužívaných objektů. Poskytuje ucelený popis jednotlivých projektů, které využívají aktivity charakteru *pop-up* k úspěšnému oživení

opuštěných prostorů. Databáze tohoto druhu není v evropském prostředí dohledatelná a její vytvoření vyvolalo pozitivní ohlas veřejnosti nejen při účasti na zmíněných konferencích. Obsah webu je pravidelně aktualizován a seznam projektů je pravidelně aktualizován.

Dalším krokem v budoucím vývoji vědecké činnosti navazující na tuto disertační práci je aplikace získaných znalostí v rámci vypracování projektu dočasného využití v rámci českého prostředí. Strategie obnovy továrny na papír ve španělském městě Pontevedra vyvinutá ve spolupráci se zahraničními odborníky ověřila teoretické principy plynoucí z analýzy případových studií a je připravena k další praktické aplikaci v procesu obnovy vybraného nevyužívaného objektu v České republice.

13.3. Summary

The aims of the thesis were accomplished. A newly established database on *www.archipop.cz* analysis a temporary design using case studies of different projects of transient use. The publicly accessible database provides a list of selected case studies and an evaluation of individual aspects of analysed projects. It describes a principle of temporary use in the process of activating unused buildings and premises. The projects were selected across Europe from areas with different legislative regulations regarding short-term functional content. Individual cards of projects contain comprehensive assessment according to predetermined criteria, including location, date of origin, history, brief description of transient intervention, owners and operators of the temporary function together with future vision. The synthesis of knowledge was used to generalize the principles of the success of temporary activities within the activation of unused premises.

Furthermore, an existence of a temporary planning institute was introduced. It maps unused spaces not only in an ownership of a city and evaluates technical condition so that steps leading to an activation and revitalization can be correctly defined. A principle of temporary use is to prevent an irreversible decay of abandoned premises and it directs their owners to sustainable restoration and further permanent infill.

Examples of European institutes share basic characteristics and in recent years they have proven to be very successful coordinators of temporary interventions within urban structures. These mediators play an important role in the process of interaction among citizens, local communities, owners, initiatives and the political structure. Institutes of temporary use serve as an essential part of a functional structure of cities of the future. They complete a missing part in the functioning decision-making structure of city urban planning. They play an important role in

the process of activation and revitalization of neglected places. Abandoned buildings form an inherent part of a local district and establishment of an institute of temporary use is vital to maintain a functional and compact urban structure of our cities.

The knowledge gained from the process of investigating the principles of temporary architecture was used in a practical task of defining a strategy for an activation of an unused complex of a former paper factory in the Spanish province of Pontevedra. The vast industrial area has been threatened with closure for several years due to outdated technological procedures and associated unsatisfactory indicators of environmental pollution. The city of Pontevedra has already managed to define the area as suitable for further development of the city and describes a potential of creating an innovation centre together with a center of culture and business, which can become a model for other cities.

The final thesis is supposed to serve as a background for further author's work concerning the topic of temporary use in the context of activating abandoned sites. Acquired knowledge will be applied in defining a strategy of a temporary use project in Czech environment. The strategy for the restoration of a paper factory in the Spanish city of Pontevedra, developed in cooperation with foreign experts, verified the theoretical principles resulting from the analysis of case studies and is ready for further practical application in the process of restoration of a selected unused building in the Czech Republic.

14. LITERATURA A ZDROJE

Použitá literatura

ARCHIGRAM (skupina). *Archigram*. New York: Princeton Architectural Press, 1999. ISBN 978-1568981949.

BARAS, Jeremy. What's "In Store" for the Pop-up Industry in 2015?. In: *Independent Retailer*. [online] 12.01.2015 [cit. 02.09.2019]. Dostupné z: <http://independentretailer.com/2015/01/12/whats-in-store-for-the-pop-up-industry-in-2015/>

BARUAH, T. D.. Effectiveness of Social Media as a tool of communication and its potential for technology. In: *International Journal of Scientific and Research Publications*. [online] May 2012, 2(5). [cit. 20.04.2016]. Dostupné z: https://www.ijsrp.org/research_paper_may2012/ijsrp-may-2012-24.pdf

BERGDOLL, Berry. *The Eiffel Tower*. New York: Princeton Architectural Press. 2003. ISBN 978-1568983721.

BISHOP, Peter a WILLIAMS, Lesley. *The Temporary City*. Londýn: Routledge, 2012. ISBN 978-0415670562.

BRAIN, David. The Practice of Urbanism: Civic Engagement and Collaboration by Design. In: *The Palgrave Handbook of Bottom-Up Urbanism*. NY: Palgrave Mcmillan, 2018. ISBN 978-3-319-90131-2.

ELIÁŠ, Jan O. *Tasovice mlýn a residence: Podrobný stavebně historický průzkum* [online]. 1993 [cit. 2014-11-05]. Dostupné z: www.shpelias.cz

EPSTEIN-MERVIS, Marni. The Rise and Rise of Pop-Up Architecture. In: *Curbed* [online]. 09.03.2016 [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <https://archive.curbed.com/2016/3/9/11180920/architecture-history-temporary-banksy>

EUTROPIAN. *Temporary Use as a Tool for Urban Regeneration (TUTUR Final Report)*. [online] European Regional Development Fund. (EU), August 2015. [cit. 15.11.2022]. Dostupné z: https://issuu.com/eutrobian.org/docs/tutur_final

FALUDI, Andreas. The Performance of Spatial Planning. In: *Planning Practice and Research*. [online] Londýn: Routledge, 2002. 15(4) [cit. 16.12.2022]. Dostupné z: [doi:10.1080/713691907](https://doi.org/10.1080/713691907).

GLUMBÍKOVÁ, Kateřina aj. *Metodika participativního plánování v městském prostoru*. Ostrava: VŠB, 2021. ISBN 978-80-7599-265-9.

HAIS, Karel. *Velký anglicko-český slovník*. Voznice: LEDA. 1997. ISBN 80-85927-35-7.

HORN, M.: *Temporary Use of Pop-up Environment's Potential for Repurposing Neglected Buildings and Space*, diplomová práce, Georgia State University, 2014.

HOWARTH, Dan. Cardboard pavilion burned in Valencia "to highlight the emptiness of political discourse". In: *Dezeen*. [online]. 22.06.2015 [cit. 24. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.dezeen.com/2015/06/22/metallic-cardboard-tubes-ekklesia-pavilion-pink-intruder/>

HUGHES, C.J.. Pop Up Goes the Retail Scene as Store Vacancies Rise. In: *New York Times*. [online] 2017. [cit. 09.02.2019]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/05/30/realestate/commercial/pop-up-stores-retail-vacancies.html>

JOJA, Marie. Temporary use of abandoned buildings. *Architecture Papers of the Faculty of Architecture and Design STU*. 2021. 26(3). ISSN 2729-7640.

KARGE, Toni. Bottom-Up Transformation of Frunze35 in Kiev, kap. 7.1 in OEVERMANN, Heike (ed.): *Industrial Heritage Sites in Transformation*. NY: Routledge. 2015. ISBN: 978-0815347002. S

KONING, Jotte de, PUERARI, Emma, MULDER, Ingrid a LOORBACH, Derk. Landscape of participatory city makers: A distinct understanding through different lenses. In: *FormAkademisk*. [online] Fakultet for teknologi, kunst og design, OsloMet – storbyuniversitetet, August 2019. 12(2). [cit. 25.04.2022]. S. 1-3. Dostupné z: doi: 10.7577/formakademisk.2706.

LYDON, Mike, GARCIA, Anthony. *Tactical Urbanism*. Washington, DC: Island Press, 2015. ISBN 978-1-61091-567-0.

Ministerstvo kultury ČR. *Identifikace a interpretace vzniku, podoby a proměny barokní kulturní krajiny jihomoravského pohraničí* [online]. Masarykova univerzita. 2013 [cit. 2019-02-11]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/projekty/21983>

MORENO, C., et. The 15-minute city offers a new framework for sustainability, liveability, and health. In: *The Lancet*. [online] March, 2022. 6(3) [cit. 11.01.2023]. Dostupné z: doi: 10.1016/S2542-5196(22)00014-6.

OSWALT, Philipp, OVERMEYER, Klaus a MISSELWITZ, Philipp. *Urban Catalyst: The Power of Temporary Use*. Berlin: Dom Pub, 2013. ISBN 3869222611.

Planeta: Regenerace brownfields. [online] Praha: Ministerstvo životního prostředí. 2007. 15(3) [cit. 16.12.2022]. ISSN 1801-6898. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/920C44FF3021A8C3C125725900456981/\\$file/planeta3_final.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/920C44FF3021A8C3C125725900456981/$file/planeta3_final.pdf)

REFILL. *A Journey Through Temporary Use*. [online] European Regional Development Fund (EU), March 2018. [cit. 15.11.2022]. S. 25. Dostupné z: https://issuu.com/refillthecity/docs/170842_refill_magazine_online_def_h

SAMUEL, Lawrence R. *The End of Innocence - the 1964-1965 New York World's Fair*. New York: Syracuse University Press. 2010. ISBN 978-081560809-5.

SANTOS, Sabrina. Kengo Kuma Designs Sculptural Pavilion in Paris. In: *Archdaily*. [online]. 10.11.2015 [cit. 26.10.2022]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/776541/kengo-kuma-designs-sculptural-pavilion-in-paris>

SARAVANAKUMAR, M., SUGANTHALAKSHMI, T. Social Media Marketing. *Life Science Journal*. [online] December 2012, 9(4). [cit. 27.10.2022]. Dostupné z: http://www.lifesciencesite.com/ljsj/life0904/670_13061life0904_4444_4451.pdf

Slovník cizích slov. Praha: Encyklopedický dům, spol. s.r.o., 1996. ISBN 80-901647-0-6.

SMET, Aurelie de: The role of temporary use in urban (re)development: examples from Brussels. *Brussel studies*. [online]. Université Saint-Louis Bruxelles, April 2013. 72. [cit. 16.12.2022] Dostupné z: doi:10.4000/brussels.1196.

STOTT, Roty. Czech Pavilion at Milan Expo 2015. In: *Archdaily* [online]. 18.09.2014 [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/549396/milan-expo-2015-czech-pavilion-by-chybik-kristof-is-centered-around-a-swimming-pool>

ŠEVČÍK, Oldřich a BENEŠ, Ondřej. *Architektura 60. let: "zlatá šedesátá léta" v české architektuře 20. století*. Praha: Grada Publishing a.s.. 2009. ISBN 9788-024713724.

WELCH, Katherine E. *The Roman Amphitheatre: From Its Origins to the Colosseum*. New York: Cambridge University Press. 2007. ISBN 978-0521809443.

WINSTON, Anna. Burnt, recycled, sold: the fate of 2015's temporary pavilions. In: *Dezeen* [online]. 14.06.2016 [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.dezeen.com/2016/06/14/2015-temporary-pavilions-fate-burnt-recycled-storage-sold-serpentine-gallery-milan-expo-moma-ps1/>

Internetové zdroje

Archipop [cit. 10.01.2023]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/en/n/home/archipop-databaze-docasneho-vyuziti-opusteny-budov>

Archipop [cit. 10.01.2023]. Dostupné z: <https://www.fullmoonzine.cz/marie-joja-archipop-kdyz-opustene-budovy-nabidnou-nevsedni-zazitek>

Český Krumlov – Nový Dvůr [cit. 10.01.2023]. Dostupné z: https://64c7edea6d.clvaw-cdnwnd.com/db2768dea44d857f490f01b32e8997ee/200000455-526b7526b8/e_BROWNFIELDY%20_2021_2-1.pdf?ph=64c7edea6d

Dočasné využití nevyužívaných objektů - elektronická databáze projektů [cit. 10.01.2023]. Dostupné z: <https://www.vut.cz/vav/projekty/detail/31747>

Expo 1851 London. 2021 [cit. 21.11.2022]. Dostupné z: <http://expo-2015.cz/stranka/expo-a-jeho-historie>

Expo a jeho historie. 2015 [cit. 07.07.2016]. Dostupné z: <http://expo-2015.cz/stranka/expo-a-jeho-historie>

Johnson, Jr. H.F. [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.scjohnson.com/en-gb/a-family-company/the-johnson-family/hf-johnson-jr/hf-johnson-jrs-brave-decision-turned-a-worlds-fair-exhibit-into-a-testament-to-optimism-and-progress>

Národní databáze brownfieldů. Czechinvest. [cit. 26.10.2022]. Dostupné z: <https://brownfieldy-dotace.czechinvest.org/Aplikace/bf-public-x.nsf/bfs.xsp>

Národní strategie regenerací brownfieldů 2019-2024. Ministerstvo průmyslu a obchodu, Agentura CzechInvest, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo životního prostředí. 2019. [cit. 09.09.2022]. Dostupné z: https://www.brownfieldy.eu/wp-content/uploads/2019/08/NSRB-2019-2024_20190708.pdf

Prázdné domy [cit. 26.10.2022]. Dostupné z: www.prazdnedomy.cz

Popping up everywhere. [cit. 24.03.2017]. Dostupné z: <https://www.economist.com/britain/2015/10/01/popping-up-everywhere>

Pop-up Stores Become More Than Just A Trend. [cit. 20.01.2017]. Dostupné z: <http://www.retailtouchpoints.com/features/special-reports/pop-up-stores-become-more-than-just-a-trend>

Sustainability Report [cit. 23.7.2016]. Dostupné z: <http://www.expo2015.org/archive/en/sustainability-report-.html>

Placemaking Week Europe Pontevedra [cit. 06.10.2022]. Dostupné z: <https://placemaking-europe.eu/pwe-main/>

The Toolbox [cit. 06.10.2022]. Dostupné z: <https://placemaking-europe.eu/toolbox-new/>

O Placemaking Week Europe organiza na cidade más de 100 actividades e conferencias sobre o futuro das cidades [cit. 06.10.2022]. Dostupné z: <https://www.pontevedra.gal/2022/09/24/o-placemaking-week-europe-organiza-na-cidade-mais-de-100-actividades-e-conferencias-sobre-o-futuro-das-cidades/>

Zdroje ilustrací a vyobrazení

- 1 STINSON, P. Forum Romanum [skica]. In: Welch, Katherine E. The Roman Amphitheatre: From Its Origins to the Colosseum. New York: Cambridge University Press, 2007. ISBN 978-0521809443. S. 58.
- 2 Expo 1851 v Londýně. In: Expo a jeho historie [online]. [cit. 21.11.2022]. Dostupné z: <http://expo-2015.cz/stranka/expo-a-jeho-historie>
- 3 Pavilon firmy Johnson Wax [skica]. In: Johnson, Jr. H.F. [online]. [cit. 23. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.scjohnson.com/en-gb/a-family-company/the-johnson-family/hf-johnson-jr/hf-johnson-jrs-brave-decision-turned-a-worlds-fair-exhibit-into-a-testament-to-optimism-and-progress>

- 4 Instant City [skica]. In: ARCHIGRAM (skupina). Archigram. New York: Princeton Architectural Press, 1999. ISBN 978-1568981949. S. 99.
- 5 BAAN, Ivan. Pavilon BIG [foto]. In: Archdaily [online]. [cit. 03.02.2023]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/789018/big-2016-serpentine-pavilion-opens-alongside-4-summerhouses>
- 6 TUCHILA, Stefan. Pavilon Yure [foto]. In: Archdaily [online]. 10.11.2015 [cit. 26.10.2022]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/776541/kengo-kuma-designs-sculptural-pavilion-in-paris>
- 7 NOEL, Arraiz. Pavilon Ekklesia [foto]. In: Dezeen [online]. 22.06.2015 [cit. 24. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.dezeen.com/2015/06/22/metallic-cardboard-tubes-ekkleisia-pavilion-pink-intruder/>
- 8 Loga evropských institutů dočasného využití. Dostupné z:
<https://refilova.cz/o-kancelari/>
<https://www.incredibol.net/en/cose-incredibol/>
<https://toestand.be/en/over>
<https://communa.be/notre-mission/>
<https://www.plateau-urbain.com/>
<https://stuneurope.org/>
<https://www.freeriga.lv/about>
<http://kek.org.hu/en/kekrol/#tevekenyseg>
<https://www.coopolis.de/>
<https://stipo.nl/>
<https://www.zzz-bremen.de/blog/>
<https://www.iamsterdam.com/nl/in-en-om-amsterdam/noord>
- 9 JOJA, Marie. Grafické zpracování hodnocení projektů dočasného využití.
- 10 a/ VELEK, Dorota. Kasárna Karlín [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://operaplus.cz/kasarna-karlin-privitaji-prvni-ze-serie-koncertu-orchestru-pkf/>
- b/ Art and Food Zoona [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.meatspace.cz/prostory/art-food-zoona/>
- c/ VILGUS, Petr. Invalidovna Open [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/reality-a-stavebnictvi/praha-akademici-i-architekti-chteji-zastavit-prodej-invalidovny-1311813>
- 11 a/ JOJA, Marie. Fuchs2.
- b/ Kampus Hyberská [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: https://www.facebook.com/KampusHybersk/posts/1369899293179467/?locale=fr_FR
- c/ Prostor 39 [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=554677883368109&set=a.554677853368112F>
- 12 a/ PELECH, Lukáš. The Distillery [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:

<https://vltava.rozhlas.cz/distillery-nova-kulturni-palirna-v-brne-5058861>

b/ BOYSPLAYNICE. Lyceum [foto]. Poskytnuto majiteli fotografií (Social Reactor).

c/ Bio Sibiř [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://www.facebook.com/biosibir/photos>

13 a/ Moving Station [foto]. Poskytnuto majiteli fotografií (Moving Station).

b/ ŠEBA, Michal. Zastávka [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:

c/ JOJA, Marie. Golem.

14 a/ DUSÍK, Stanislav. Ve Mlejnech [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pardubice,_Winternitzovy_automatick%C3%A9_ml%C3%BDny.jpg

b/ Kouzlo zašlé slávy. Jablečné lázně [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://artprostor.webnode.cz/virtualni-prohlidka/#a11407008-501219453359725-300499307121355629-n-jpg>

c/ AvantgArt, z. s. Zauhlovačka [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=691515161042380&set=a.436271969900035>

15 a/ Boano Prišmontas. The Arches [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://www.archdaily.com/925830/the-arches-project-boano-prismontas>

b/ STERNBERG, Morley von. Cineroleum [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://divisare.com/projects/295227-assemble-zander-olsen-morley-von-sternberg-david-grandorge-the-cineroleum>

c/ GUZMÁN, Miguel de. Red Bull Music Academy [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.dezeen.com/2012/02/22/red-bull-music-academy-by-langarita-navarro-arquitectos/>

16 a/ MADRID, Guillermo de la. La Tabacalera [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://theculturetrip.com/europe/spain/articles/where-to-find-the-best-street-art-in-madrid/>

b/ Yes We Camp. Grands Voisins [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://etienneissa.com/Les-Grands-Voisins-1>

c/ ENGEL, Tilmann. Hallo Festspiele [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://szene-hamburg.com/hallo-festspiele/>

17 a/ SUORSA, Tiia. Das Packhaus [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://cooperativecity.org/2018/09/04/das-packhaus-a-start-up-community-in-a-temporary-use-project/>

b/ KERESZTES, István. Lakatlan [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<http://lakatlan.kek.org.hu/index.html%3Fp=4664.html>

- c/ BUHAM. Španska Kucá [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Spanska_kuca_Sava_mala.jpg
- 18 a/ Variante Bunker [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
https://www.fctp.it/location_item.php?id=3788
- b/ Hotel Asile Flottant. De Ceuvel [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://www.asileflottant.com/de-ceuvel/#>
- c/ NDSM Wharf [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://www.ndsm.nl/en/location/ndsm-loads/?context=345>
- 19 a/ NUMEN. Field [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<http://www.numen.eu/installations/field-2/zagreb/>
- b/ Fabrica de Pensule [foto]. In: Wikipedia [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
https://ro.wikipedia.org/wiki/Fabrica_de_Pensule
- c/ GRODSZ, Didzis. Totaldobže Art Centre [foto]. In: Urbanista [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.urbanista.org/issues/dwell-in-possibility/features/bursting-the-bubble-riga-reworks-its-urbanist-legacy>
- 20 a/ Rebskoven [foto]. In: Public Space [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://www.publicspace.org/works/-/project/g372-the-rope-forest>
- b/ Kanepes Kulturas Centrs [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=922909134464302&set=a.922909024464313>
- c/ Kypseli Market [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://agorakypselis.gr/the-space/?lang=en>
- 21 a/ Papirøen [foto]. In: Inhabitat [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://inhabitat.com/abandoned-island-reborn-as-a-shipping-container-street-food-mecca-in-copenhagen/copenhagen-street-food-entrance-area/>
- b/ DAKAKKERS. Het Schieblock Centrs [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<http://www.daktuinen.nu/rotterdam-dakakker/>
- c/ HOLMES, Robert. Constellations Bar [foto]. Poskytnuto majitelem fotografií (Robert Holmes Images)
- 22 a/ De Besturing [foto]. In: Cooperative city [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://cooperativecity.org/2017/07/03/de-besturing/>
- b/ QUINTELA, Diana. Viaticus [foto]. In: Archdaily [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z:
<https://www.archdaily.com/901354/viaticus-pavilion-atelier-jqts>
- c/ LATZ, Michael. Piazza Metallica [foto]. In: Landezine [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://landezine.com/post-industrial-landscape-architecture/>

- 23 a/ Tallinas Ielas Kvartāls [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.ezitis.lv/tallinas-kvartala-ezitis-migla/>
- b/ Stará tržnica [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://staratrznica.sk/sk/novinky/6>
- c/ Mercato Sonato [foto]. In: Cooperative city [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://cooperativacity.org/2019/01/14/mercato-sonato-a-hub-for-music-and-arts-in-a-former-market-hall/> K
- 24 a/ Dynamo [foto]. In: Cooperative city [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://cooperativacity.org/2019/01/14/dynamo-velostation-making-urban-cycling-easier-for-commuters-in-bologna/>
- b/ KOSTADINOV, Vladislav. |Con|temporary Library [foto]. In: Archdaily [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: https://www.archdaily.com/291132/contemporary-library-installation-studio-8-%25c2%25bd/img_1289
- c/ Institut for (x) [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.facebook.com/institutforx/>
- 25 a/ Le Karting [foto]. In: Samoa [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.samoa-nantes.fr/pole-economique/immobilier-activites/le-karting/>
- b/ Nest Gent [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.facebook.com/nestgent/photos>
- c/ De Pastory [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: https://www.facebook.com/PastoryDampoort/photos_by
- 26 a/ Climax [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://collectifparenthese.com/project/show/23>
- b/ MANAUD, Pierre. Darwin Ecosystème [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.bordeaux-tourism.co.uk/sites-monuments/darwin-alternative-and-inspiring-urban-ecosystem>
- c/ Hotel Neustadt [foto]. In: Raumlaborberlin [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://raumlabor.net/hotel-neustadt/>
- 27 a/ BÜRGIN, Matthias. NT. Areal [foto]. In: Densipedia [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.densipedia.ch/zwischenutzung-ntareal-basel>
- b/ MARINUS, Nicolas. Allee du Kaai [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.facebook.com/ALLEEDUKAAI/photos>
- c/ Eichbaumoper [foto]. In: Raumlaborberlin [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://raumlabor.net/eichbaumoper/>
- 28 a/ PALAGANI, Rahul. Level Up [foto]. In: Archdaily [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.archdaily.com/911991/level-up-brett-mahon>

- b/ STARKS, Ansis. Prototype Square [foto]. In: Archdaily [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.archdaily.com/795265/prototype-square-mailitis-aiim/57d87b53e58ece832200002e-prototype-square-mailitis-aiim-photo>
- c/ Le Tri Postal [foto]. In: Lille [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://www.lilletourism.com/autres-lieux-culturels-lille/le-tri-postal.html>
- 29 a/ Cinémar Trafaria [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <http://www.collectifetc.com/realisation/cinemar-trafaria/>
- b/ Valette Castle [foto]. [online] [cit.03.02.2023] Dostupné z: <https://inkandmovement.com/project/skull-mirror/>
- 30 JOJA, Marie. Formát prezentace referenčních projektů [grafika].
- 31 JOJA, Marie. Referenční karta projektu [grafika]. Dostupné z: <https://archipop.cz/?projekt=moving-station>
- 32 JOJA, Marie. Interaktivní mapa projektů [grafika]. Dostupné z: <https://archipop.cz/#mapa-realizaci>
- 33 JOJA, Marie. Příklad příspěvku dočasného využití na sociálních sítích [grafika]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/p/CdVurZxs1sR/>
- 34 JOJA, Marie. Opuštěné budovy města Pontevedra [foto].
- 35 JOJA, Marie. Venkovní lokace v rámci konference PLME [foto].
- 36 JOJA, Marie. Opuštěné budovy města Pontevedra (2) [foto].
- 37 CARDINAAL, Bart. Umístění areálu v rámci města Pontevedra [grafika]. Zdroj: konference Placemaking Week Europe 2022.
- 38 Letecký pohled na areál [foto]. Zdroj: konference Placemaking Week Europe 2022.
- 39 CARDINAAL, Bart. Současná fotografie továrních budov [foto]. Zdroj: konference Placemaking Week Europe 2022.
- 40 CARDINAAL, Bart. Současná fotografie továrních budov (2) [foto]. Zdroj: konference Placemaking Week Europe 2022.
- 41 Historická fotografie původního stavu [foto]. Zdroj: konference Placemaking Week Europe 2022.

Publikační činnost

KONFERENCE

aktivní účast na *CA²RE University of Ljubljana*, Faculty of Architecture, Slovenia (08. – 11. 09. 2017)

ČLÁNEK ve sborníku *CA²RE*

JOJA, M. Pop-up - Trend or a New Direction In: *Proceedings of the CA²RE conference at the University of Ljubljana, Faculty of Architecture, 8-11 September 2017*. Ljubljana: Faculty of architecture, 2018. S. 87-96. ISBN: 978-961-7032-03-1.

ČLÁNEK ve sborníku *9th Architecture in Perspective*

JOJA, M.; PETŘÍČKOVÁ, M. POP-UP/ Aktivace nevyužívaných prostorů. In: *9th Architecture in Perspective 2017*. Ostrava: VŠB Ostrava Fakulta architektury, 2017. S. 47-50. ISBN: 978-80-248-4058-1.

KONFERENCE

aktivní účast na *9th Annual Conference on Architecture and Urbanism 2020: Contemporary Research Despite the Crisis* (04. 11. 2020)

ČLÁNEK ve sborníku *9th Annual Conference on Architecture and Urbanism*

JOJA, M. Temporary Use od Unused Objects - Electronic Database of Projects. In: *9th Annual Conference on Architecture and Urbanism 2020*. Brno: VUT v Brně, 2020. S. 50-57. ISBN: 978-80-214-5903-8.

ČLÁNEK v časopise *ALFA*

JOJA, Marie. Temporary use of abandoned buildings. In: *Architecture Papers of the Faculty of Architecture and Design STU*. 2021. 26(3). ISSN 2729-7640.

KONFERENCE

aktivní účast na *Konference Brownfieldy v Českém Krumlově* (17.09.2021)

ČLÁNEK ve sborníku *Konference Brownfieldy*

JOJA, M. Archipop. In: *Český Krumlov – Nový Dvůr*. [online] Konference Brownfieldy. 2022. Dostupné z: https://64c7edea6d.clvaw-cdnwnd.com/db2768dea44d857f490f01b32e8997ee/200000455-526b7526b8/e_BROWNFIELDY%20_2021_2-1.pdf?ph=64c7edea6d

KONFERENCE

aktivní účast na *11th Annual Conference on Architecture and Urbanism 2022: New research directions in the volatile world*

ČLÁNEK ve sborníku *11th Annual Conference on Architecture and Urbanism*

JOJA, M. The roles of an institute of a temporary planning proces. In: *11th Annual Conference on Architecture and Urbanism 2022: New research directions in the volatile world*. Brno: VUT v Brně, 2020. S. 86-91. ISBN 978-80-214-6119-2. Dostupné z: doi:10.13164/phd.fa2022.10

KONFERENCE

aktivní účast na *Placemaking Europe 2022*

Příspěvky *Temporary use – perspective of the cities*

Assessment of case studies of the temporary use

Výzkumné projekty

Juniorský specifický výzkum

Dočasné využití nevyužívaných objektů - elektronická databáze projektů (Marie Joja FA-J-20-6365 (SPP BD152001003/21000))

Fakultní rozvojový projekt

PPČ4_4 (2021) *Archipop.cz - anglická verze webové databáze*